Acești tineri absolvenți din R.F. Germania demonstrează împotriva lipsei de perspectivă în viață. Semnificative sînt cuvintele înscrise pe pancarta pe care o poartă : „Ne-am născut oare ca să fim sortiți din școală să nu avem de lucru ?"

Pe vremuri aveau și ei o slujbă, se simțeau „în rîndul oamenilor". Acum însă...

● **TOM MEDIWED, 39 de ani, laminorist, tatăl a 4 copii, Braddock (S.U.A.)** : „După 19 ani și 364 de zile de muncă m-am trezit aruncat în stradă. Nu știu cum vom supraviețui. Chiria și întreținerea locuinței costă lunar 315 dolari. Hrana a devenit neîndestulătoare. Mi-a expirat și asigurarea medicală. Dacă un membru al familiei s-ar îmbolnăvi, nu știu cum am scoate-o la capăt".

● **FRED O'CONNOR, 40 de ani, operator la Rockford (S.U.A.)** : „În ultimele 6 luni am cutreierat tot Vestul mijlociu în căutarea unui loc de muncă, din Indiana pînă în Ohio. Peste tot, același răspuns stereotip : «N-avem de lucru !». Mă simt umilit și deprimat. Îmi e rușine cînd mă prezint la «supa săracului», dar n-am încotro...".

◆

Iată-i pe alți imigranți înșelați, ca și atîția alții, așteptînd la rînd pentru o masă modestă

◆

Cît de strălucitoare sînt, în acest prag de An nou, vitrinele din țările lumii capitalului, „lumea tuturor posibilităților". E doar sezonul cadourilor ! Și, într-adevăr, doar într-o asemenea lume a „tuturor posibilităților" poți găsi, de pildă, costume de baie din blană de vizon și cu gamitură de perle la prețul de cîteva mii de dolari bucata, sau „ouă Fabergé" bătute în diamante care costă un fleac, de la cîteva zeci la cîteva sute de mii de dolari (după mărime), sau ultimul tip de limuzină ultraluxoasă, cu bar interior din aur masiv, televizor în culori (claviatura tot din aur) și aparat telefonic (din același metal) prin care posesorul poate oricînd intra în legătură, via sateliții de telecomunicații, cu orice punct al globului.

Evident, se poate pune întrebarea: cine este în măsură să-și permită să cumpere și să ofere asemenea „mici" atenții. Atunci, lucrurile se schimbă, posibilitățile nelimitate se îngustează la un cerc foarte, foarte restrîns. Aproape cît un vîrf de ac. Iar restul, ceilalți, toți ceilalți ? Pentru ei, ca și în anul trecut, ca și în ceilalți ani, adăugarea a încă unei cifre pe răbojul vremii nu aduce nimic nou. Dimpotrivă, sub incidența crizei, mulți se găsesc într-o situație mai grea, mai dificilă, mai precară decît oricînd. Șomajul, scumpirea vieții, dificultățile traiului de fiecare zi, neputința celor nevoiași de a-și întreține familiile fac să crească numărul acelora aduși în pragul disperării. Adăugate la toate acestea, accentuarea fenomenelor de alienare și însingurare, cultul violenței și al brutalității, al cinismului, dezumanizarea, folosirea drogurilor alimentează permanent degringolada morală.

Oricît de orbitoare — și înșelătoare ! — ar fi vitrinele lumii capitaliste, oricît de fascinant jocul reclamelor multicolore, realitățile dramatice sînt atît de evidente încît nu pot fi ascunse. Ele pot fi întîlnite zilnic în paginile chiar ale ziarelor din țările occidentale, fac obiectul a multiple relatări, studii, anchete, rapoarte. Din multitudinea acestora am ales cîteva, pe care vi le prezentăm în rîndurile ce urmează.

Așadar, SĂ LĂSĂM FAPTELE SĂ VORBEASCĂ.

Și ele vorbesc mai limpede decît orice despre condiția omului în „lumea tuturor posibilităților".

Principala ocupație: a căuta vreo ocupație

Șomajul, acest însoțitor permanent al capitalismului, prezintă, în condițiile actualei crize, care afectează grav milioane și milioane de oameni din lumea occidentală, cîteva caracteristici fundamentale. În primul rînd este vorba de nivelul deosebit de ridicat, fără precedent se poate spune : după ultimele aprecieri ale Organizației pentru Cooperare Economică și Dezvoltare (O.E.C.D.), care reunește principalele 24 de țări occidentale industrializate, în noul an, 1984, numărul total al șomerilor va atinge 35 milioane.

În al doilea rînd este vorba de aria de cuprindere, care se extinde tot mai mult. Cu ani în urmă se întîlneau frecvent cazuri cînd afectate de șomaj erau doar cîteva sectoare economice. Acum nu există practic domeniu de activitate economico-socială — cu excepția industriei de război — în care să nu se procedeze la concedieri masive. Muncitori, tehnicieni, ingineri, din cele mai diferite ramuri, se pomenesc azvîrliți pe drumuri.

Apoi trebuie avut în vedere **faptul că armata șomerilor încorporează contingente din ce în ce mai largi de tineri și femei.** Numai în Piața comună, din cele circa 12 milioane

Au avut un loc de muncă, dar acum nu-l mai au ; recesiunea economică l-a zvîrlit pe drumuri. Și, zilnic, bat la ușile birourilor de plasare, unde de fiecare dată prezintă cîte o cerere, în care arată că sînt gata să accepte orice fel de muncă. În schimb, primesc același răspuns : „Nu avem nimic pentru dumneavoastră. Mai încercați !"

La o întreprindere din Indianapolis s-a spus că sînt vacante 6 locuri de muncă, dar — datorită şomajului foarte ridicat — s-au prezentat cîteva mii de candidaţi. De obicei, propaganda „societăţii de consum" vorbeşte despre „viaţa uşoară" pe care o duc şomerii, ca urmare a faptului că primesc un „substanţial" ajutor de şomaj. De ce s-or fi grăbind oare aceşti şomeri să se angajeze, dacă le este aşa de „uşor" chiar cînd nu au de lucru ?

de şomeri, tinerii pînă la 28 de ani reprezintă cinci milioane. Cît priveşte femeile, iată o cifră tot atît de semnificativă : în cele 24 de ţări membre ale O.E.C.D., 12,5 milioane femei se află în căutarea disperată a unui loc de muncă.

Sînt realităţi ce dau contur unei deosebit de grave probleme sociale, căreia nu i se întrezăresc nici soluţii imediate, nici în perspectivă. Friedhelm Farthmann, ministrul muncii în guvernul landului Rhenania de Nord-Westfalia (R.F.G.), declara : **„Redresarea economică în jurul căreia se face în prezent atîta vîlvă în ţările Europei occidentale poate fi întîlnită mai mult în coloanele ziarelor oficiale şi în discursurile politicienilor decît în realitate".**

Statisticile deznădejdii

● **S.U.A. 10,1 la sută din totalul populaţiei active**, sau **11,2 milioane** în cifre absolute, reprezintă cota şomajului în această ţară. „Detroit", capitala automobilului, unde domnesc cei trei giganţi — „Ford", „General-Motors" şi „Crysler" — a devenit capitala americană a şomajului. Administraţiile companiilor sînt libere să concedieze după bunul lor plac. La „General Motors" au devenit şomeri toţi angajaţii de după 1964. 50 la sută din numărul total al şomerilor nu pot beneficia de ajutorul de şomaj datorită faptului că nu îndeplinesc numeroasele condiţii impuse în aceste cazuri.

● **MAREA BRITANIE.** În perioada unui singur an, rata şomajului a crescut cu **16,7 la sută.** În 1983 s-a atins un nivel record al celor fără slujbe : **3,3 milioane, din care 1,3 milioane sînt tineri.** În următorii cinci ani alte 500 000 persoane îşi vor pierde locul de muncă. „Marşul pentru dreptul la muncă — '83", desfăşurat de-a lungul a 1 000 km, s-a înscris ca una din formele de protest cele mai ample împotriva actualei politici sociale oficiale.

● **R. F. GERMANIA.** La jumătatea anului 1983 numărul şomerilor era de 2,35 milioane şi se estima o continuă creştere : 3,1 milioane spre 1990. Cei mai afectaţi : imigranţii.

Pe faţa acestui tînăr din Youngstown (Ohio) se citeşte toată disperarea şi umilinţa omului care se vede privat de cel mai elementar drept : acela de a munci.

SĂ LĂSĂM FAPTELE SĂ VORBEASCĂ

ÎNTRE LUMINILE MULTICOLORE ALE VITRINELOR

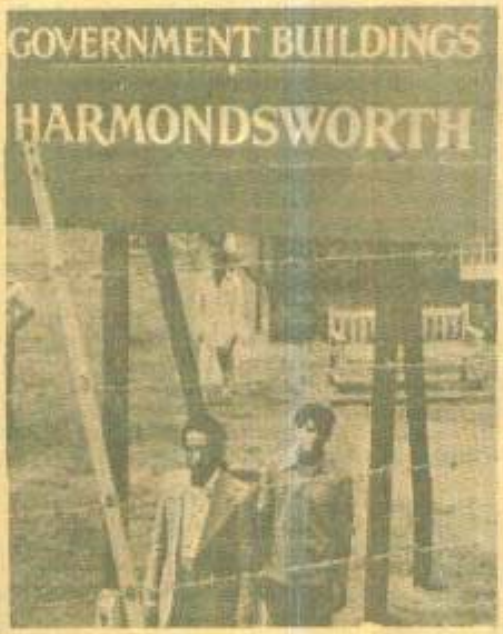

ŞI LUMINA NEAGRĂ A REALITĂŢILOR

CONDIŢIA UMANĂ ÎN LUMEA „TUTUROR POSIBILITĂŢILOR"

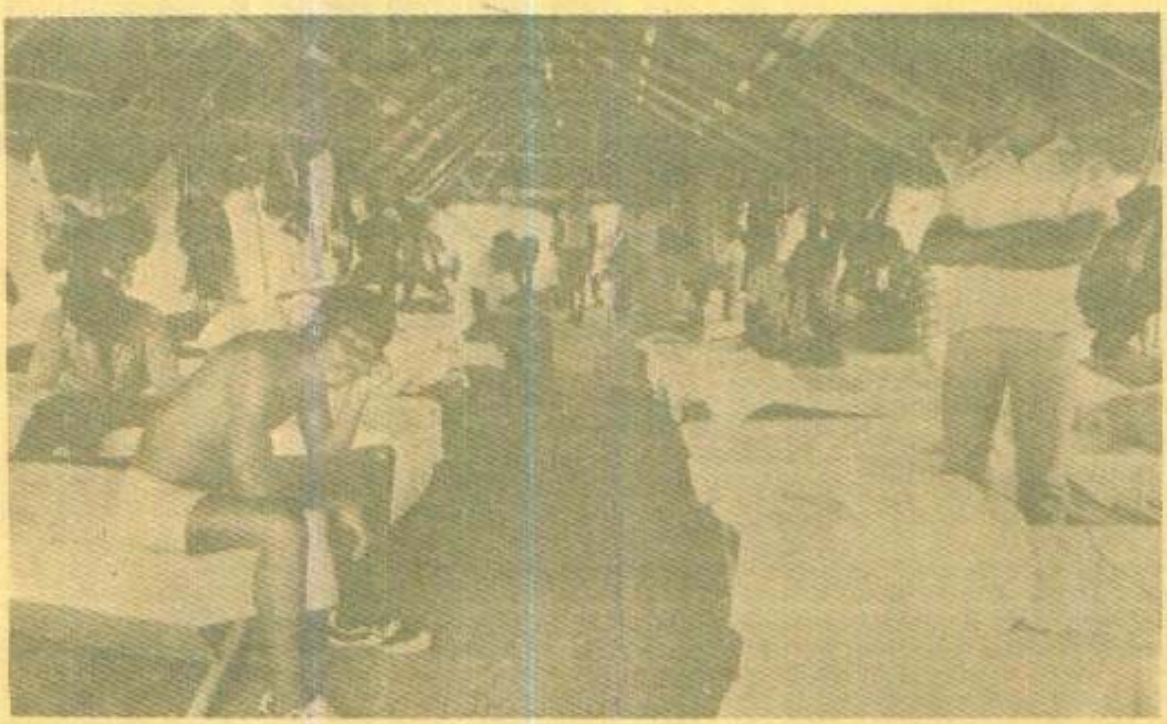

In filmele colorate, produse în țările capitaliste dezvoltate, au văzut palate și castele, unde se ducea o viață îmbelșugată. Și acești imigranți au crezut că dacă vor ajunge acolo li se vor rezerva și lor un asemenea adăpost luxos. N-au avut însă parte decît de o supraaglomerată cameră într-o baracă

● **IAN PAUL, tînăr absolvent, Kerby (Marea Britanie)** : „Am ajuns la disperare. Tata este bolnav, ceilalți trei frați șomează. Singura care mai deține un loc de muncă este mama, dar și ea lucrează doar trei zile pe săptămînă. Am bătut la porțile tuturor uzinelor din oraș. Zadarnic. Din cei 2 400 de tineri înscriși la Oficiul forței de muncă s-a găsit ceva de lucru pentru două persoane. Numai 25 la sută din absolvenții anului trecut s-au putut încadra undeva. Am obosit să tot caut, să întreb peste tot de slujbă".

● **LESLIE WILLIAMS, profesor la „Highfield Secondary School", în apropiere de Birmingham (Marea Britanie)** : „Cum să găsești o agenție informată pentru plasarea forței de muncă ? Cum trebuie să te comporți pentru a-ți înlesni găsirea unui loc de muncă ? Cum poți beneficia de alocațiile de șomaj ? Sînt probleme grave, tot mai des întîlnite. Pentru a-i familiariza pe elevi cu așa ceva, mi-am propus să predau elevilor un curs de... șomaj. Credeți că-i o glumă sinistră ? Deloc. Priviți realitatea...".

● **KLAUS STOFFELE, fost angajat la „Thyssen", Duisburg (R.F.G.)** : „Pare imposibil să mai găsesc de lucru. Și cîte nu am făcut : m-am recalificat, am renunțat la multe lucruri. Orașul este muribund. Tinerii nu mai au nici o șansă, iar bătrînii nici o speranță".

● **BERND KOWECK, 23 de ani, sirungar, Neunkirchen (R.F.G.)** : „După numai 14 zile de la angajare a trebuit să-mi părăsesc locul de muncă, deși aveam o calificare corespunzătoare și-mi trecusem cu bine examenele. Acum sînt ca o epavă. Nu știu încotro să mă îndrept. Peste tot numai concedieri".

● **GUIDO TOMASSI, 24 de ani, absolvent universitar, Milano (Italia)** : „Am fost nevoit să mă angajez rapid. Am fost norocos găsind un post de muncitor pe lîngă serviciile din cimitire. O activitate care provoacă o lentă degradare morală. Cei mai mulți dintre noi vom sfîrși prin a deveni alcoolici".

● **CHILD BRUNO, 23 de ani, șomează de trei ani, Paris (Franța)** : „Pînă la urmă n-am făcut nimic cu diploma mea, de care eram atît de mîndru. Am căutat să mă angajez potrivit pregătirii. N-am găsit. La 23 de ani mă simt inutil. Sînt totuși tînăr și vreau să trăiesc, nu să supraviețuiesc !".

„Sîntem ca niște arbori dezrădăcinați". Imigranții — „paria" societății industriale

Primiți „cu brațele deschise" în perioada de „boom" economic — în R. F. Germania ei au fost chiar numiți eufemistic „Gastarbaiter", adică muncitori oaspeți — imigranții au de-

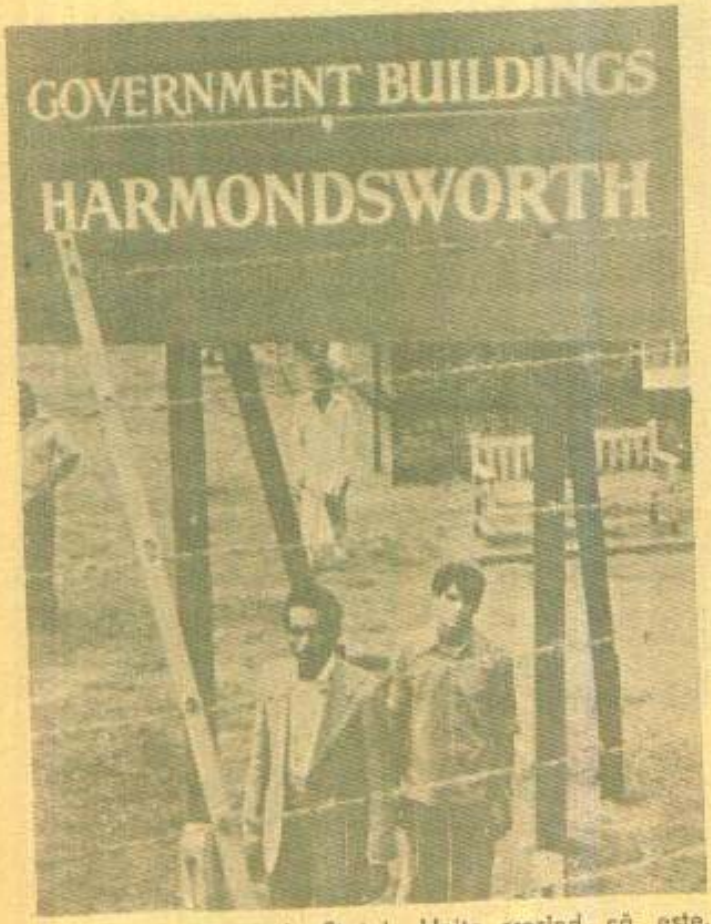

Au venit în Statele Unite crezînd că este, așa cum li s-a spus, „țara făgăduinței". Dar cum au fost întîmpinați în „țara tuturor posibilităților" acești imigranți ? Iată-i, deocamdată, într-un lagăr, în spatele sîrmei ghimpate. Cît va dura acest „început" ? De obicei „aclimatizarea" se prelungește un timp destul de îndelungat

venit acum victimele predilecte ale măsurilor de austeritate adoptate, sub impactul crizei, în țările occidentale. Mai mult, ei sînt priviți cu dușmănie — li se strigă adesea „Ausländer raus !" („Străini, afară !") — fiind lipsiți de cele mai elementare drepturi. Muncitorii străini au devenit adevărații „paria" ai societății capitaliste contemporane.

„În perioada creșterii economice — scria revista **„L'EXPRESS"** — i-am făcut pe imigranți să vină, dar acum, în fața salariaților occidentali — confruntați cu șomajul, cu reducerea veniturilor și nesiguranța în ce privește posibilitățile de angajare — se pune cu o acută neliniște problema competiției pentru locurile de muncă. Pentru a fi sinceri și a spune lucrurilor pe nume, nu trebuie să ascundem existența unor stări de spirit vizînd să arunce aproape exclusiv în spatele imigranților vina pentru dificultățile prezentului". Iar un ziar vest-german menționa chiar că ei sînt în prezent **„ceea ce au fost evreii pentru naziști în primii ani ai deceniului al treilea"**.

Adesea, resentimentele și iritarea față de muncitorii imigranți merg pînă la violențe și acțiuni teroriste — în R.F.G., Marea Britanie, Franța, S.U.A.

Astfel de situații, relatate de presa occidentală, pun în lumină, o dată mai mult, adevărul despre greutățile de tot soiul care-i întîmpină pe cei care și-au părăsit țara în căutarea unui trai mai lesnicios. De cele mai multe ori, acest drum se dovedește plin de riscuri, iar cei ce s-au lăsat atrași de strălucirile înșelătoare ale vitrinelor societății de consum înțeleg adesea, prea tîrziu, că sînt — și rămîn ! — străini în țară străină.

Patetică este mărturisirea unei femei venite în R.F.G. din Turcia. Soție de imigrant, ea a participat la conferința referitoare la problemele străinilor, organizată la Frankfurt, iar declarațiile sale au fost consemnate de ziarul **„FRANKFURTER RUNDSCHAU"** : **„Sîntem** — spunea ea — **ca niște arbori dezrădăcinați, ducem o viață retrasă și amară într-o societate ale cărei tradiții și cultură ne sînt străine și care are nevoie de noi numai pentru a stoarce ultima picătură de viagă din brațele noastre".**

„LE MONDE" amintește despre „tragedia pe care o trăiesc acești oameni cu locuri de muncă nesigure, lipsiți de dreptul de a se asocia în sindicate, cu starea civilă adesea nerezolvată, din cauza lipsei actelor privind dreptul la ședere în țară".

„NOUVEL OBSERVATEUR" prezintă cazul a doi tineri tunisieni care vindeau flori în metroul parizian. „Ei — scrie autorul articolului — îmi vorbesc cu nostalgie de Tunisia, unde toți sînt și se simt «acasă». Ni s-a impuiat capul — continuă ei — cu societatea occidentală, cu fericirea de a trăi în această societate, de a-l auzi cum cîntă pe Johnny Hallyday și cîte și mai cîte... Iar acum nu mai știm nici ce sîntem, nici de unde venim, nici unde mai este pentru noi «acasă»".

„Nu mai sînt destul de maghrebieni, pentru a se întoarce să trăiască acolo — comentează ziaristul — și nici destul de francezi pentru a se simți bine, ca «acasă», în Franța. Cît îi privește pe francezi, aceștia îi consideră pe tunisieni, ca și pe ceilalți imigranți, drept «străini»; «colorați», adică ființe inferioare bune doar ca slugi. Iar sluga nu se simte niciodată «acasă» în casa stăpînului" — conchide revista „Nouvel Observateur".

George Papson — dezvăluie la rîndul ei revista **„NEWSWEEK"** un caz din numeroase altele — a părăsit Grecia plecînd în Statele Unite. **„Credeam că voi afla aici raiul pe pămînt** — spune el. **De aceea am venit în America".** Raiul însă este departe — continuă „Newaweek". George Papson a fost concediat cu un preaviz de numai 10 minute, ca orice imigrant lipsit de drepturile cele mai elementare, de care te poți dispensa oricînd și oricum, fără nici un fel de probleme, ca și cum ai arunca o haină veche, zdrențuită, ce nu-ți mai face trebuință. Și de atunci nu a mai găsit de lucru.

„Ce se va întîmpla cu mine acum ?" — notează, în final, „Newaweek" întrebarea pe care și-o pune George Papson.

Întrebare pe care și-o pun mulți alții, o întrebare care reflectă deznădejdea, disperarea.

Repulsia față de imigranți se extinde de la locul de muncă urmărindu-i peste tot, inclusiv în viața de familie. Ei trăiesc în co-

Şi au mai crezut că, venind în „lumea liberă", vor fi într-adevăr liberi. Curînd însă, sînt nevoiţi să afle adevăratul gust al „libertăţii" !

munităţi diferite de cele ale autohtonilor, izolaţi în adevărate ghetouri — scrie „L'Express" — care reproduce cuvintele unei învăţătoare de la o şcoală primară din Croix-Rousse : „Vedeţi dumneavoastră, din 177 elevi, 76 sînt fii de imigranţi. Multe familii de francezi evită acum această şcoală, îşi retrag copiii, mutîndu-i în altă parte. Şcoala noastră riscă să se transforme într-un ghetou".

„Contaminaţi de ambianţă — arată în continuare „L'Express" — copiii localnicilor învaţă pe viu spiritul rasist : «Mama mi-a interzis să beau apă de la robinet după străini» — spunea o fetiţă de şase ani".

Este adevărat că, în ciuda măsurilor adoptate de autorităţi pentru limitarea şi chiar reducerea numărului de muncitori imigranţi, sînt firme care nu se dau în lături de la angajarea străinilor, deşi — aşa cum este cazul S.U.A. — încadrarea străinilor fără actele necesare este pedepsită cu amenzi substanţiale. De ce se procedează astfel ? Iată ce scrie, în legătură cu aceasta, ziarul **„HINDUSTAN STANDARD" : „Angajarea străinilor şi în special a străinilor intraţi ilegal într-o ţară occidentală reprezintă cea mai uriaşă sursă de profituri, aproape asemănătoare cu cele din timpul apuselor vremi ale sclavagismului. Străinul angajat astfel devine sclavul supus al patronului, pentru care acesta nu trebuie să plătească impozite şi asigurări sociale, aşa cum se întîmplă în cazul încadrării autohtonilor".**

Cînd dreptul de a participa la conducerea societăţii depinde de contul la bancă

Nu este un secret pentru nimeni — cu toate eforturile depuse de apologeţii societăţii capitaliste — că în această societate scara valorilor, a drepturilor şi libertăţilor este determinată în mod hotărîtor de mărimea capitalului.

Pe bună dreptate, cunoscutul sociolog american C. Wright-Milles scria în lucrarea sa **„THE POWER ELITE"** („Elita puterii") : **„Bogaţaşii, constituiţi în corporaţii, sînt cei care deţin puterea, atît în instituţiile economice, cît şi în cele politice".**

Adîncirea crizei de ansamblu a societăţii capitaliste erodează ireversibil credibilitatea argumentelor privind drepturile şi libertăţile pe care le-ar asigura democraţia burgheză, dezvăluind servituţile, limitările şi restricţiile resimţite de popoarele ţărilor respective. Este şi firesc acest lucru într-o lume în care — aşa cum evidenţiază C. Wright-Milles — **„nu există nimic care să nu poată fi cumpărat cu bani".**

Este o concluzie pe care viaţa o confirmă permanent.

„Adevărul trist — relevă ziarul **„DIE WELT" — este că drepturile şi şansele în viaţă ale unei persoane din ţările cele mai dezvoltate, care se consideră şi cele mai democratice, depind în ultimă instanţă de avere, de bani".**

Bine, bine, intervin apologeţii capitalismului, dar în ţările occidentale se desfăşoară „alegeri libere", cînd poporul „este chemat să hotărască". Replică posibilă, la care ziarul menţionat mai sus precizează fără ocolişuri : **„Miliardele sînt în fapt cele care atrag voturile şi ca atare candidaţii de la vîrful piramidei devin «aleşii» naţiunii. În realitate, ei sînt aleşii banilor lor. Cît îi priveşte pe cei atinşi de «virusul sărăciei», aceştia sînt plasaţi la periferia societăţii. Aceste cohorte de pauperi din mijlocul societăţii de consum formează o altă lume — «lumea a 4-a» — lumea de la baza scării sociale, practic lipsită de apărare, de drepturi şi de orice şanse. Aceştia nici măcar nu-şi pun problema să participe la vot, fără să mai vorbim de a fi aleşi, într-atît sînt de preocupaţi de ziua de azi şi de cea de mîine".** Iar **„LE MONDE DIPLOMATIQUE"** evidenţiază un fenomen de o semnificaţie deosebită în evoluţia din ultimii ani a ţărilor occidentale. Referindu-se în mod deosebit la Statele Unite, dar şi la alte ţări capitaliste vest-europene — R.F.G., Marea Britanie etc. — ziarul subliniază că **„progresul**

Scena de mai sus s-a petrecut la New Ulm, în Germania occidentală. Nu-i vorba de un înrăit criminal, urmărit de polițiști înarmați cu arme de foc și dotați cu câini antrenați în acest scop. Ca și alte sute și sute de mii de oameni din țările occidentale, acest tînăr, maltratat de poliție, s-a făcut „vinovat" doar de faptul că a cerut ca în lume să fie pace, înțelegere, colaborare, să se renunțe la armele nucleare ucigătoare

Și iată explicația dată acestei fotografii de agenția Associated Press : „Patru polițiști vest-germani și un câine polițist au imobilizat o persoană care a protestat împotriva armelor nucleare. În timp ce cîinele îl mușcă pe demonstrant, un polițist folosește aparatul de împrăștiere a gazelor lacrimogene ca să țină la distanță pe ziariști și pe demonstranții ce au blocat intrarea la baza militară a S.U.A. din New Ulm"

---

obținut în tehnologie se întrepătrunde cu treptata, dar continua, îngustare a drepturilor maselor de oameni ai muncii".

Adevărul despre „virtuțile alegerilor libere" din țările occidentale îl rostește pe față politologul american Michael Dorman, în lucrarea sa **„DIRTY POLITICS"** („Politica murdară"). Autorul înfățișează modul în care, în ciuda „votului universal și secret", în ultimă instanță din urne „ies" în imensa lor majoritate doar reprezentanții și stipendiații marelui capital. „Numeroase alegeri la nivel de municipiu, la nivel regional sau federal au fost viciate prin falsuri și mașinații directe cu buletinele" — scrie Michael Dorman. Altele sînt manipulate prin intimidarea alegătorilor. În Albany și alte părți s-au cumpărat „mii și mii de voturi cu... 5 dolari bucata".

Desigur, în țările capitaliste, candidații la funcțiile elective nu sînt toți milionari. Dar — după cum subliniază **„NEW YORK TIMES"** — **„un candidat pentru a avea șanse să fie ales trebuie să «arunce» în campanie mulți bani". „Totul se mișcă numai în funcție de banii pe care îi poate cheltui în campania sa un candidat sau altul"** — adaugă revista **„NEW YORKER".**

Un exemplu elocvent privind rolul banilor în campania electorală este înfățișat de agenția **FRANCE PRESSE**, care, referindu-se la ultimele alegeri din Marea Britanie, transmitea într-o corespondență intitulată „O luptă inegală" : **„Puternic finanțat de patronat, partidul conservator a avut un imens avantaj financiar asupra concurenților. Fondurile conservatorilor în campania electorală s-au ridicat la circa 15 milioane lire sterline, adică de patru ori mai mult decît principalii săi rivali — partidul laburist și alianța liberală — social-democrată la un loc. Laburiștii au dispus de 2,5 milioane lire, iar alianța liberală — social-democrată de un milion de lire".**

Cum s-a reflectat aceasta în mandatele obținute de cele trei formațiuni politice în Camera Comunelor ? Observatorii politici occidentali apreciază că există o legătură directă între aceste cifre și faptul că partidul conservator a obținut 398 mandate, laburiștii 209, iar alianța liberală — social-democrată doar 23.

În volumul „**THE RULING CLASS**", Ronald Brownstein și Inia Easton scriau referitor la guvernul S.U.A. : **„Acesta este, fără nici un dubiu, un guvern al celor avuți. Principalii săi șase membri sînt multimilionari. Peste un sfert dintre principalii 100 oficiali ai administrației au averi reprezentate prin sume cu șapte cifre sau chiar mai mult".** Iar în introducerea la volumul respectiv, cunoscutul activist pe tărîm obștesc Ralph Nader adaugă : „Regimul reprezintă un guvern omogen de elite".

Concluzie cu arie de aplicabilitate mult mai largă, pentru că, așa cum arată profesorul Pierre Fournier, de la facultatea de științe politice a Universității din Quebec (Canada) : **„Indiferent de partidul aflat la putere într-o țară sau alta din Occident, voința marelui capital este lege".**

Ce ascunde sloganul „educație pentru toți"

Un dicton britanic zice : **„Spune-mi ce școală ai urmat ca să-ți spun ce viitor vei avea !".**

Dictonul pornește de la realitățile cotidiene ale societății britanice care atestă că principalele posturi de conducere în economie și în societate sînt ocupate de cei care au trecut prin colegiile de la Eaton sau Harrow ori prin universitățile Oxford și Cambridge — toate socotite ca fiind „de elită".

Dealtfel, pentru foarte multe din țările capitaliste, cu cît școala pe care a absolvit-o un tînăr este mai selectă, cu atît „cartea de vizită" a acestuia este mai reprezentativă. De exemplu, în S.U.A. cu totul altele sînt șansele unui absolvent de la universitățile Harvard, Yale, Princeton sau Columbia decît de la universitățile cu nume de mai mică rezonanță. Numai că, la fel ca și în Marea Britanie sau în alte țări capitaliste, școlile americane menționate, ca și alte universități renumite din celelalte țări occidentale nu sînt deschise oricui, ci doar celor cu bani mulți, foarte mulți !

Ca în vremurile de tristă amintire ale nazismului : o „unitate" de neonaziști în timpul unui exercițiu de luptă. Acțiunea se petrece în R.F.G.

De astă dată, locul de desfășurare a „acțiunii" este dincolo de ocean, în statul Carolina, unde elementele ultrareacționare ale Ku-Klux-Klanului s-au înfrățit cu elementele neonaziste

Pentru că, așa cum subliniază **„INTERNATIONAL HERALD TRIBUNE", „în Statele Unite educația în colegiu a ajuns un lux".** Potrivit ziarului citat, taxele universitare anuale ating la Harvard 10 540 dolari, la Yale — 10 340, la Princeton — 9 994, iar la Columbia — 9 900 dolari.

„În aceste condiții — completează ziarul britanic **„TIMES"** — universitatea este tot mai greu accesibilă pentru fiii muncitorilor".

Problema educației tinerilor în țările capitaliste îmbracă, desigur, multe alte aspecte.

Analfabetism. „În R.F.G., țara «miracolului economic», circa trei milioane de persoane nu știu să scrie și să citească". Dealtfel, în țările vest-europene membre ale Pieței comune există circa 15 milioane de analfabeți. Iar în S.U.A., potrivit asociației „Ford Fundation", sînt 25 de milioane de analfabeți. Deci, laolaltă, 40 milioane de oameni care trăiesc în afara societății, fiind practic frustrați de dreptul de a participa la activitățile societății și reducîndu-li-se considerabil drepturile politice. Referindu-se la aceste tragice realități, reprezentanța socialiștilor olandezi pe lîngă C.E.E. sublinia într-un răspuns la o anchetă efectuată de Comisia Pieței comune : **„Rușine trebuie să le fie nu celor care nu știu să scrie și să citească, ci societății civilizate care trece sub tăcere problema, în loc să contribuie, cu toate mijloacele care-i stau la dispoziție, la soluționarea ei".**

Bani pentru înarmări, nu pentru școli. Ziarul „New York Times" scrie negru pe alb că reducerea alocațiilor pentru învățămînt și educație în S.U.A. ca urmare a sporirii cheltuielilor militare a privat școlile

americane în anul 1982—1983 de aproximativ 300 milioane dolari. Ca urmare a reducerii alocaţiilor bugetare pentru şcoli, în anul 1981—1982 numărul studenţilor s-a redus în Marea Britanie cu 3 000, iar în 1984 va fi cu 10 000 mai mic. În acelaşi timp, se prevăd cheltuieli de peste 7,5 miliarde lire sterline pentru înlocuirea submarinelor nucleare „Polaris" cu submarine şi rachete „Trident".

Viaţa în ghetourile „noii săracimi"

Cifra săracilor din ţările occidentale, recunoscută de surse guvernamentale, se ridică la peste 80 de milioane. **„Pentru mine** — spunea tînărul de culoare Roosevelt Jones — **atunci cînd zic America mă gîndesc şi văd acea cincime din populaţie care este fără locuinţe, fără îmbrăcăminte şi hrană corespunzătoare, fără speranţe, care îndură greutăţi de tot felul".**

Wilard Welester, responsabilul unui centru din Washington de ajutorare a celor nevoiaşi, spunea : **„Vremurile au devenit teribile. Este de-a dreptul deprimant să-i vezi pe «noii săraci» care sînt victimele actualei recesiuni. Sînt oameni care au muncit toată viaţa, care au avut o familie, au avut o locuinţă, au avut maşină şi au avut prieteni. Dar a venit această recesiune prelungită care i-a făcut să-şi piardă slujbele, pierzînd apoi totul — casă, familie, maşină, prieteni".**

Relatările presei americane despre „noii săraci" dezvăluie întreaga tragedie a acestor oameni, care nu mai au nici un rost în viaţă. „New York Times" relata nu de mult despre faptul că în „oraşul zgîrie-norilor" subsolurile şi clădirile părăsite, autobuzele dezafectate sau chiar cutiile de carton ori butoaiele aruncate au devenit „adăpostul" celor fără adăpost. **„Situaţia este grea şi devine şi mai grea"** — spune Robert Hayes, preşedintele coaliţiei naţionale pentru ajutorarea celor fără locuinţe din New York. **„În ţară sînt aproximativ două milioane persoane fără adăpost".** Pentru prima dată de la „marea depresiune" din 1929—1933, oficialităţile au recunoscut că numai pe străzile New Yorkului „trăiesc" aproximativ 36 000 de bărbaţi şi femei fără locuinţe şi 20 000 de copii. Autorităţile afirmă că **„nu este vorba de vagabonzii de acum cîţiva ani, ci de noii săraci care şi-au pierdut tot ce au avut".** Oficial sînt cunoscuţi sub un nume mai puţin brutal sau dezonorant. Li se spune „nomazi" pentru că străbat ţara de la un capăt la altul în căutare de lucru.

„Au avut şi locuri de muncă şi calificarea cerută — declară Les Jones, directorul Biroului de ajutorare a nomazilor din Denver. **Sînt muncitori din industriile constructoare de automobile, siderurgică şi cei din sfera serviciilor. Au fost daţi afară. La început s-au întreţinut din ce brumă adunaseră, dar cînd şi-au terminat economiile au fost nevoiţi să părăsească locuinţele, neavînd cu ce să plătească chiriile".**

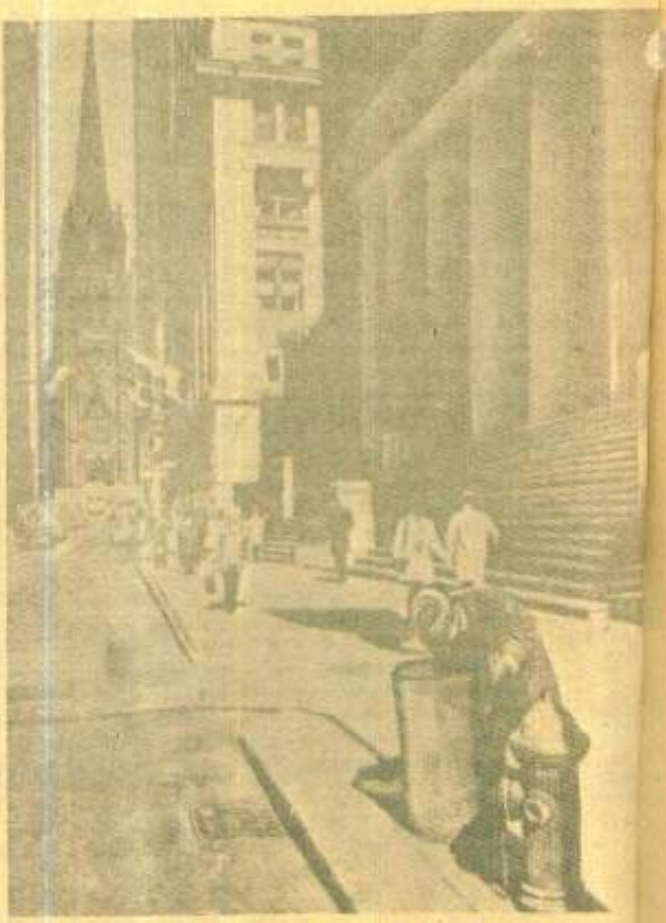

O imagine elocventă : lîngă bursa de pe Wall Street, unde zilnic se vîntură milioane şi milioane de dolari, unul din milioanele de americani, recunoscuţi oficial ca avînd venituri „sub limita sărăciei", îşi „completează" resursele cu ce găseşte la lada de gunoi

James Tom din Ellye, statul Minnesota, a avut o locuinţă şi o pompă de benzină la o răscruce foarte circulată. Acum nu mai are nimic. Umblă dintr-un loc în altul în căutare de lucru. **„Şomerii pribegesc din California în Florida şi din Florida în California. Îi ştiu pentru că trec pe lîngă noi, iar uneori dorm în curtea noastră"** — spune proprietarul unui han din Phoenix, statul Arizona.

Aceste persoane care migrează în căutarea unui loc de muncă încearcă să-şi găsească adăpost la periferiile oraşelor, unde alţi săraci — cei „vechi" — îşi duc viaţa de azi pe mîine. Sînt cartiere întregi la New York, — ca, de pildă, South şi West Bronx, Harlem, Queens — sau periferiile din Cleveland, Los Angeles, Detroit, Chicago care cuprind zone de cocioabe cu familii numeroase, adevărate slumsuri sau ghetouri ale

mizeriei. Cartiere asemănătoare sînt și în alte mari metropole din țările capitaliste : Londra, Roma, Madrid, Paris, Tokyo.

Coborînd treptele degradării morale

Societatea contemporană capitalistă generează în proporții crescînde fenomene alarmante de alienare a individului, de înstrăinare a omului de viața socială. Alcoolismul, violența, drogurile, terorismul, sectele sînt, în ultimă instanță, răbufniri ale uneia și aceleiași cauze — lipsa de perspectivă în împlinirea unor idealuri umane. Iar criza economică, ale cărei consecințe se răsfrîng în toate domeniile vieții sociale, exacerbează degradarea morală.

ALCOOLISMUL este una din tarele majore, în ciuda importantelor mijloace investite pentru combaterea acestui flagel, rezultatele fiind neglijabile. Datele statistice sînt nemiloase :

● În Franța, alcoolul este situat pe locul trei între cauzele de decese, după maladiile cardiovasculare și cancer ● În S.U.A., o familie din trei este afectată de alcoolism. Patru din cinci americani apreciază alcoolismul ca o problemă de dimensiuni naționale. 98 la sută din elevii școlilor medii din S.U.A. consumă alcool ● În Suedia 25 la sută dintre bărbați și 20 la sută dintre femei au avut probleme legate de consumul excesiv de băuturi alcoolice. Concluzia unei publicații a Organizației Mondiale a Sănătății („O.M.S. INFORMATION") : **„De cele mai multe ori cauzele alcoolismului se impun a fi cercetate în sărăcia accentuată, instabilitatea profesională și financiară a familiilor".**

VIOLENȚA a devenit, practic, un aspect permanent al vieții cotidiene. Riscul de a pieri de mîna unui criminal a crescut de 4 ori în California în ultimii 20 de ani. Dealtfel, în S.U.A. într-un singur an s-au produs peste un milion de acte criminale, omucideri, jafuri, atacuri banditești, iar în Japonia numărul actelor infracționale comise în același interval a ajuns la 1 234 000.

Citām din presă: **„Violența nu este o noțiune care să fie determinată de un anumit tip de oameni, ci de un anumit tip de societate. Numai lichidînd tarele societății lovești în rădăcinile crimei". („LABOUR WEEKLY"). „Explozia de violență din ultimii ani are cauze profunde. Ea este urmarea directă a crizei economice, sociale și morale din societatea de consum". („MORNING STAR"). „Violența s-a instalat de mai multă vreme în inima societății noastre și gama ei de manifestare cunoaște o extindere continuă". („LE POINT").**

NARCOMANIA e astăzi unul din dosarele cele mai „fierbinți" ale societății capitaliste. În pofida intensificării acțiunilor de cercetare a pistelor, a rețelelor de distribuitori, numeroși oameni cad în ispită căutîndu-și liniștea de o clipă în lumea iluzorie a narcoticelor. Periodic, la rubricile de senzații polițiile diferitelor țări anunță capturarea

Mulți din cei foarte mulți, amăgiți, deprimați, descurajați, își caută liniștea de-o clipă în lumea iluzorie a narcoticelor. Dar aceasta nu este decît începutul autodistrugerii

Palate ? Da ! Dar nu pentru „Box people" sau „Oamenii cutiilor", cum sînt numiți cei care, neavînd un adăpost, își petrec nopțile în cutiile de carton care au folosit drept ambalaje

Și nici pentru acești imigranți din Franța, care stau înghesuiți în aceste tipuri de „locuințe"

unor cantități, care par impresionante, de droguri, depistarea unor traficanți. Aceleași organe recunosc că ceea ce reușesc să confiște nu reprezintă decît cîteva procente din ceea ce se desface pe piața ilicită. Numai în Statele Unite, în anul 1982, 79 milioane de oameni au consumat marijuana sau cocaină. Rareori se poate pătrunde în culisele traficului cu droguri, ale vieții narcomanilor. Relatările de mai jos ale revistei „Time" sînt extrem de sugestive pentru consecințele și amploarea consumului de cocaină în S.U.A.

Un business înfloritor: piața cocainei

Phil și Rita duceau o viață normală în nordul Carolinei, pînă cînd, în urmă cu patru ani, au început să prizeze cocaină. Azi așa, mîine la fel, tot mai multă cocaină... De anul trecut, în mai multe rînduri, Phil a stat în sufragerie cu pistolul încărcat, ațintit asupra unor dușmani închipuiți pe care îi „vedea" prin apropiere. Rita, cu fața la fel de palidă și trasă ca a lui Phil, avea și ea inamici imaginari, care o urmăreau la lăsarea serii. Și atunci se ascundea în șifonier. Secvențele de coșmar se risipeau cînd, fiecare în camera lui, aspira praful „morții albe". Dimineața se regăseau în sufragerie, pe patru labe, căutînd ultimele resturi de narcotic.

Asta să fie viața minunată ? Acesta este extazul ?

Cazul real de mai sus nu este o raritate. Din cei 4—5 milioane de americani care consumă cocaină, 5—20 la sută nu se mai pot dispensa de acest drog. În ultimul an, numărul celor care au luat cocaină a crescut de la 15 la 20 milioane și continuă să urce. În fiecare zi, 5 000 neofiți prizează prima doză. Cei mai mulți sînt tineri. Și nici nu pare că sporirea numărului acestora a atins punctul culminant. Thomas Kirkpatrick, directorul Comisiei împotriva drogurilor periculoase din Illinois, declara : **„Nu sîntem decît la jumătatea drumului. Vom asista în curînd la dublarea consumului de cocaină în S.U.A."**.

Răspîndirea cocainei continuă, chiar dacă poliția și alți 2 500 de agenți federali de la Brigada de narcotice s-au mobilizat împotriva acestui business înfloritor. La fiecare kilogram confiscat de poliție, alte șase ajung pe piața ilicită — adică circa 45 000 kg pe an. Desfacerea cocainei a devenit o afacere cu o cifră anuală evaluată la 25 miliarde de dolari, adică de trei ori mai mult decît industria discurilor și cea a cinematografiei, luate la un loc.

Efectele euforice ale cocainei sînt cunoscute. Cocainomanii au iluzia perfectă pe durata a 20—30 minute că sînt mai „deștepți", mai „atrăgători", „șcălpitori" „dominatori": ea generează un fel de **„fascism al eu-lui"**. Cu cocaina — spunea un fost consumator al acestui drog, Vestell Pendleton, în prezent consultant în lupta împotriva narcomaniei — „te simți indestructibil, perfect, un adevărat gigant, așa cum te-ai închipuit în visurile tale". În realitate, drogații sînt prin definiție oameni care și-au pierdut controlul asupra propriei vieți, care se îndreaptă pas cu pas spre prăpastie și ruină.

Din punct de vedere social, acest drog, în general toxicomania, provoacă daune incalculabile. Rudolph Giulani, adjunct al ministrului justiției al S.U.A., arată cu amărăciune : **„Respectul pentru lege și valorile civilizației noastre se deteriorează fiindcă, dacă nici măcar nu poți împiedica oamenii să-și pompeze otravă în vene, în rest nu se prea poate face mare lucru..."**.

Dreptul la lipsa de drepturi

Se vorbește, se perorează chiar, mult, foarte mult, în țările capitaliste despre drepturile omului. Se poate afirma că acest subiect a devenit „calul de bătaie" al multor oameni politici, al unor publicații și posturi de radio și televiziune, al altor cercuri din Occident, care merg pînă acolo încît încearcă să se erijeze în judecători ai realităților de pe alte meridiane, să impună altor țări propriul „model" de democrație, nedîndu-se în lături de la presiuni sau tentative de amestec în treburile interne ale altor state, tocmai sub pretextul „apărării" drepturilor omului. Adevărul este — și stau mărturie nenumărate fapte aflate la îndemîna oricui și din care am spicuit doar cîteva — că în înseși țările de unde sînt lansate apelurile atît de patetice și atît de cusute cu ață albă în sprijinul afirmării drepturilor omului, aceste drepturi sînt serios ingrădite, ciuntite, amputate.

Pentru că a vorbi cu seriozitate și credibilitate despre drepturile omului înseamnă a pune pe prim plan pe cele cu adevărat fundamentale : dreptul la viață, la muncă, la educație, la existență demnă, la afirmarea individului în societate. Realitățile arată însă că unii fervenți susținători occidentali ai drepturilor omului, atît de grijulii în a da lecții altora, pierd din vedere datele esențiale ale problemei — condițiile din propriile țări. Se poate oare vorbi de dreptul la muncă cînd pe ansamblul țărilor capitaliste dezvoltate armata celor aflați pe drumuri, fără perspectiva unei slujbe, numără 35 de milioane ? Se poate vorbi de dreptul la învățătură, la sănătate, la știință și cultură, se poate vorbi de drepturi politice atîta vreme cît toate aceste drepturi, înscrise, este adevărat, în constituții, sînt garantate în funcție de mărimea conturilor la bancă ? Se poate vorbi de dreptul la o existență demnă atîta vreme cît omul, cetățeanul de rînd sînt asaltați din toate părțile de violență, de criminalitate, cît sînt supuși permanent poluării morale — droguri, alcoolism, pornografie — cît crește necontenit numărul destinelor umane în derivă, al ființelor eșuate la marginea societății ?

Departe de a avea un caracter accidental, întîmplător sau circumstanțial, asemenea fenomene țin de însăși structura intimă, de tarele profunde ale sistemului capitalist. Iar combaterea lor se impune tot mai mult ca unul din marile comandamente ale lumii în care trăim, ca o cerință de prim ordin a promovării adevăratului umanism.

Nicolae PLOPEANU
Ioan TIMOFTE

SPERANȚELE LUMII ÎN ANUL 2000

...și

ANUL 2000 ÎN SPERANȚELE LUMII

Evocăm un „secol al lui Pericle", un „secol al Renașterii", un secol al luminilor. Urmașii noștri vor vorbi cu siguranță și despre secolul în care trăim ca un secol al marilor revoluții, un secol de răscruce în istoria civilizației umane. În veacul nostru au avut loc revoluțiile socialiste, revoluțiile de eliberare colonială ; desigur, pe alt plan, se află în plină desfășurare revoluția tehnico-științifică — speranța și uriașa forță propulsoare a istoriei.

Dintotdeauna, marile revoluții care au schimbat din temelii structuri și ierarhii au fost precedate și însoțite de întrebări cardinale. Adevăr cu atît mai valabil în cazul revoluției științifice contemporane care se afirmă într-o lume a contrastelor, în cadrul unor națiuni cu niveluri diferite de dezvoltare, călăuzite de valori și proiecte deosebite.

Lumea de azi este caracterizată prin contradicții și decalaje ; contradicții și decalaje între grupuri de țări — Nord-Sud —, între națiuni, între categorii sociale ale aceleiași națiuni, între preocupările aceluiași om — între „a avea" și „a fi". Umanitatea este, totodată, s-ar putea spune, „biciuită" de probleme noi care apar la tot pasul, hărțuită de altele ce s-au acumulat între timp, toate solicitînd soluții. O umanitate în care progresul conceput mai ales ca „subprodus al obiectivelor economiei private" a înaintat anarhic, a creat noi contradicții, a inversat priorități și opțiuni.

Este evident că în noile condiții, trecutul, doar el însuși, nu mai oferă ideile care să fecundeze viitorul, nu mai poate constitui singurul temei pentru a înțelege și a recrea o lume nouă, mai dreaptă și mai bună, mai umană. Ziua de mîine ridică probleme cărora nu le mai putem face față cu vechile mijloace.

În preajma anului 2000, omenirea se află într-un moment nodal neobișnuit al istoriei sale ; ea nu mai poate să îndure nici relele ce s-au acumulat, dar nici leacurile tradiționale. Ea traversează un moment de răscruce al evoluției în care coexistă stări de dezagregare cu eforturi de a înțelege, construi și reconstrui.

Rîndurile de față nu își asumă, firește, pretenția de a contura soluții la aceste complexe probleme, ci marchează doar cîteva gînduri, cîteva reflecții pe marginea situației de excepție, unică în felul ei, pe care o traversează omul în momentul de față.

Sfidarea schimbării

Cum ar putea fi caracterizată lumea contemporană ? În multe, în foarte multe feluri. Ea ar putea fi echivalată cu o „aventură a cunoașterii", în sensul de bătălie neîntreruptă, desfășurată pe multiple fronturi cu ceea ce pînă atunci fusese inaccesibil. Realizările ei ritmurile sale, adesea ametitoare, viteza cu care a depășit tot felul de limite, bariere și prognoze, întrecerea cu sine însuși și victoriile dobîndite, toate își au originea în această odisee a cunoașterii, în izbînzile sale cu adevărat istorice. Dacă astăzi omenirea cunoaște o transformare așa de radicală încît — spun specialiștii — ea nu își găsește corespondentul decît în inventarea agriculturii din epoca neolitică ; dacă viața noastră, prin cuceririle de care beneficiază, se deosebește fundamental de aceea a semenilor noștri nu numai de acum 4—5 secole, ci și de acum un secol — explicația nu poate fi găsită decît tot în uimitoarele progrese dobîndite pe tărîmul cunoașterii și în rapiditatea cu care ele s-au întrupat în bunuri și servicii.

Căci odată cu schimbarea profundă este foarte importantă repeziciunea cu care ea se propagă, influențează, modelează — datorită întrepătrunderii dintre ramurile activității creatoare, productive, ca și a reducerii fantastice a distanțelor de pe glob. În trecut, orice invenție, oricît de semnificativă — să ne amintim, de pildă, de inventarea prafului de pușcă — rămînea totuși de importanță locală. Astăzi, de regulă, căci există și anumite categorii de excepții, ea se răsfrînge asupra întregului, este preluată, adaptată, perfecționată. O descoperire trece imediat pe liniile tehnologice și de acolo în viața noastră. Schimbarea este atît de rapidă încît, cum remarca un sociolog, nu mai este percepută, resimțită. Un deceniu consemnează acum mai multe evenimente, mai multe prefaceri decît altădată un secol. Pornind de aici, mulți autori nu ezită să aprecieze secolul nostru drept linia care desparte istoria umană în două epoci distincte. **„Într-adevăr** — releva sociologul Kenneth Boulding — **secolul nostru reprezintă Marea Linie Mediană care trece prin centrul istoriei umane... lumea de azi e tot atît de diferită de lumea în care m-am născut pe cît era de diferită lumea de atunci de cea a lui Iuliu Cezar. M-am născut, s-ar spune, la mijlocul istoriei omenești. Aproape tot atît de mult s-a întîmplat de cînd ne-am născut cît s-a întîmplat în toată istoria omenirii pînă atunci".**

Declarație surprinzătoare la prima vedere. Adevărul ei reiese limpede dacă comparăm viața noastră de azi cu cea a părinților sau bunicilor noștri. Dacă avem în vedere, de pildă, că la începutul secolului 80 la sută din populația lumii trăia la sat, către sfîrșitul veacului proporția va fi aproape inversă. Că automobilul, telefonul, radioul, televizorul, avionul, lumina electrică, frigiderul, casetofonul, adică repere fundamentale ale vieții noastre cotidiene, sînt sau au devenit bunuri de larg consum în acest secol.

Electronica în viața noastră

Dacă tehnica invadează pe un front larg viața noastră, dacă o putem compara cu un autovehicul ce înaintează din ce în ce mai rapid, trebuie spus că acest motor are drept combustibil știința, cunoașterea. Beneficiem astăzi de tot mai multe cuceriri, tocmai pentru că știința a circumscris perimetrului său de investigație noi tărîmuri.

Iată un exemplu concludent : evoluția electronicii. Ce reprezenta această nouă știință înaintea ultimului război mondial ? Practic, se reducea la cele cîteva mașini capabile să efectueze cîteva calcule simple, mașini inventate de-a lungul secolelor de figuri ilustre, precum B. Pascal, Leibnitz, Babbage etc., și la unele cercetări aflate în legătură cu necesități militare. Ce este ea astăzi ? O parte, o latură din ce în ce mai importantă din viața noastră. De la mijlocul deceniului cinci — cînd pentru semnalizarea binară a fost folosit electronul, iar memoria calculatorului a fost integrată în corpul său, astfel încît programele și instrucțiunile să poată fi combinate, selectate etc. — deci de la nașterea propriu-zisă a acestei științe, nu au trecut decît patru decenii. Dar progresele sînt uluitoare pe toate planurile.

În primul rînd, pe cel tehnologic propriu-zis. Calculatorul inițial era de mari dimensiuni și avea o viteză de calcul redusă. După scurt timp s-a trecut la tranzistori, ceea ce a declanșat bătălia pentru integrarea a cît mai multor circuite, de numărul acestora depinzînd capacitatea și puterea calculatorului. În anii '50 apar circuitele integrate care fac să scadă considerabil volumul calculatorului. Nu peste mult timp apare a doua generație de calculatoare, care folosește pastila de siliciu pe care include un circuit integrat de o mie de tranzistori. Se declanșează procesul de miniaturizare. A treia generație înscrie zece mii de tranzistori pe o pastilă de circuit integrat (apar deci microcalculatoarele, calculatoarele de buzunar). Apoi se înscrimă o sută de mii de tranzistori pe cîțiva milimetri pătrați, cît reprezintă pastila de siliciu — este „a patra generație". Putem vorbi de nașterea microprocesoarelor. Acum se vorbește de a „cincea generație", care dispune de un milion de tranzistori.

Pentru a avea o imagine mai clară a acestor progrese, să comparăm, așa cum procedează J. J. Servan Schreiber, aceste generații avînd ca unitate de raportare creierul uman, care dispune de 10 miliarde unități binare (neuroni).

„Cu tehnologia bazată pe tuburi a anilor '50, un calculator avînd o putere funcțională analogă cu cea a creierului (fără să aibă, bineînțeles, capacitatea lui creatoare, care rămîne o funcție a omului) ar fi un aparat la fel de mare ca întregul Paris și care, pentru a funcționa, ar tre-

bui să utilizeze toată energia de la rețeaua metroului.

Cu tranzistorii din anii '60, creierul calculator, dotat cu același număr de celule și cu aceeași putere, ar avea mărimea Operei din Paris. Și ar funcționa cu un generator de 10 kilowați.

Cu circuitul integrat al anilor '70, același creier calculator nu ar mai avea, dacă putem spune așa, decît mărimea unui autobuz. El ar putea fi conectat la rețeaua electrică obișnuită.

Pe la mijlocul deceniului al șaptelea mărimea sa devine cît a unui televizor.

În 1978, ea nu o depășește pe cea a unei simple mașini de scris. Și putem să indicăm încă de pe acum că, odată cu microprocesorul, mărimea va fi, începînd din 1980, mai mică decît cea a creierului omenesc...".

Costurile au fost reduse cel puțin la fel de mult ca și volumul produselor microelectronice. Cum nota revista „Computerwold" : „Dacă industria automobilului ar fi realizat tot ceea ce a făcut industria ordinatoarelor în ultimii 30 de ani, un Rolls-Royce ar fi costat 2 dolari și jumătate și ar fi mers 800 000 de kilometri cu un litru de benzină".

Miniaturizarea a contribuit la accelerarea fantastică a vitezei de calcul : **pentru fiecare operație se consuma în 1970 a milioana parte dintr-o secundă ; în anul 1980 a miliarda parte dintr-o secundă** ; o experiență recentă a arătat că se ajunge la „viteza ultimă : cea a luminii".

Despre viteza de succesiune a „generațiilor" în acest domeniu poate fi edificator și faptul că Toffler, în lucrarea „Șocul viitorului" — propunîndu-și să sintetizeze noutățile care, împreună, alcătuiesc acest „șoc" — nici nu amintea despre existența microprocesoarelor. Pentru simplul motiv — notează Schreiber — că acestea nu existau încă.

„Microprocesorul" — „copilul teribil" al electronicii

Microprocesorul este rezultatul acestui lanț evolutiv. Pastila de siliciu realizează nu numai o foarte mare compactizare într-un volum mic a unui impresionant număr de circuite electronice, dar dispune și de anumite tipuri de circuite care, împreună, îndeplinesc funcțiunile unei unități centrale de calcul. Cu alte cuvinte, pastila de siliciu concentrează puterea unui calculator electronic. Microprocesorul dispune, astfel, de o mare capacitate de înmagazinare și prelucrare a informațiilor și poate fi produs în serii mari cu costuri relativ scăzute.

Rolul cu adevărat revoluționar al produselor microelectronice rezidă în aceste calități. Microelectronica reprezintă unul din factorii cei mai importanți — **dacă nu chiar cei mai importanți ! — ai celei de-a doua revoluții industriale**, ai cărei contemporani sîntem.

Explicația constă în posibilitățile pe care microelectronica le creează **mijloacelor de producție de a se dezvolta vertiginos, cu adevărat revoluționar.** Microprocesoarele pot înlocui piese și ansambluri de piese contribuind la scăderea volumului produselor respective, a timpului de execuție, a costurilor de producție. Iată, de pildă, un aparat telex conține peste 1 000 de piese mecanice — multe dintre ele de mărimi foarte reduse, care cer prelucrări și execuții fine. Firma Siemens (R.F.G.) a reproiectat acest aparat încorporînd în el un microprocesor. S-au înlocuit astfel 936 de piese mecanice, iar durata de asamblare s-a redus de la 753 la 177 de ore. Fabricarea unui ceas de mînă obișnuit presupune circa 1 000 de operații, iar un ceas electronic digital conține doar 5 subansamble.

Robotul : servitor, prieten sau inamic ?

Perspective impresionante deschid electronica și informatica **roboticii industriale.** Prima generație de roboți, adică cea a dispozitivelor care să efectueze operații și succesiuni de operații, legate mai ales de manipularea unor piese și subansamble, este deja depășită. Roboți din a doua generație execută 5—6 genuri de operații, de regulă „însușite" prin intermediul programării. „Roboții inteligenți" sînt cei din generația a treia, care sesizează și interpretează și semnalele senzoriale acționînd asupra celor efectorii.

Există deja prototipuri și de roboți care dispun de „inteligență artificială" pentru a înțelege comenzile umane exprimate prin limbaj. Astăzi microprocesoarele fac și vor face din ce în ce mai mulți ceea ce le cerem. La o serie de mari uzine ale lumii, cum ar fi Toyota, Volvo, linii întregi sînt deservite de roboți dotați cu microprocesoare cu terminale aflate în punctele de unde sau unde trebuie transmise informații.

O aplicație cu rezultate spectaculoase a microelectronicii o constituie cea în domeniul telecomunicațiilor, mai ales că și în acest domeniu a fost adoptat același cod ca în electronică, codul binar (0,1). Se vorbește despre o unire a rețelelor de comunicație cu produsele microelectronicii într-un mic univers informatizat. Distanța este astfel des-

ființată, colțuri oricît de îndepărtate putînd comunica. În această perspectivă, întîlnirea unor oameni venind de la distanțe mari nu ar mai fi oportună, întrucît totul s-ar putea comunica. Iar prezența fizică a profesorului în sala de clasă, de asemenea, nu ar mai fi necesară. Procesul instructiv s-ar putea desfășura prin intermediul predării programate și controlate, datorită unui sistem în întregime informatizat.

Potopul de descoperiri ale geneticii

O explozie informațională asemănătoare, aplicații practice la fel de spectaculoase, care depășesc puterea imaginației noastre, cunoaște și biologia. La începutul deceniului șapte se reușea prima descriere a moleculei A.D.N., cea care conține „mesajul" sau informația ereditară. De atunci, biologia s-a îmbogățit cu o serie întreagă de descoperiri : a fost elaborată teoria moleculară a mutațiilor, s-a descifrat codul genetic, a devenit clară natura moleculară a genei ; gena a fost individualizată, izolată și extrasă dintr-o celulă bacteriană. Cum aprecia și savantul sovietic N. P. Dubinin, devansînd previziunile și pătrunzînd în fundamentele fenomenelor biologice, în cele mai tăinuite adîncimi ale proceselor metabolice din celulă, știința a văzut apărînd înaintea ei în toată amploarea perspectiva trecerii la ingineria genetică.

Una din aceste aplicații este ceea ce în literatura de specialitate se numește cloning — posibilitatea de a face copii biologice exacte (cloni) după același exemplar. Se extrage nucleul unei celule somatice și se transplantează într-un ovul denucleat. Dacă ovulul se dezvoltă, la naștere un embrion identic cu donatorul. Pînă acum s-au clonat șoareci și amfibii. Dar nimic nu ar împiedica, cel puțin teoretic, și operația de clonare la oameni. Și în acest caz pe cine alegem pentru copiere ? Ce fel de exemplar ? Pe ce criterii ? Ce calități trebuie să posede ? Iată întrebări — pe lîngă multe altele de ordin biologic, social, filozofic și chiar politic — la care se așteaptă răspuns, așa cum se așteaptă răspuns dacă e bine ca o asemenea intervenție să fie făcută în domeniul uman.

A devenit deja familiar în rîndul specialiștilor un nou termen — „tehnologia nașterii". Se știa că un embrion poate fi realizat nu numai în mediul său natural, ci și în condiții de laborator, prin unirea în eprubetă a celor doi gameți ; or, pe lîngă aceste experimente pe viețuitoare la nivel dorit pe scara biologică, s-a reușit extragerea timpurie a embrionului uman, căruia după o scurtă perioadă de multiplicare și creștere i se asigură reimplantarea în mediul natural. Așa cum, teoretic, devine posibil ca viitoarea mamă să cunoască anticipat culoarea părului și a ochilor copilului, sexul, înălțimea sa probabilă la maturitate etc. Se conturează ca nu prea îndepărtată perspectiva de a putea opta pentru sexul copilului — problemă ale cărei complicații nu sînt însă deloc greu de întrevăzut.

Orizonturi nebănuite se deschid unor aplicații economice și comerciale ale descoperirilor „noii biologii". „New York Times" vorbește, de pildă, de culturile de microbi care se hrănesc cu metal, susceptibile de a fi folosite pentru extragerea de pe fundul oceanelor a unor minerale prețioase.

Se apreciază că noua biologie poate contribui la rezolvarea problemei energiei. Se studiază intens, de pildă, posibilitățile de a „îmblînzi" bacterii capabile să convertească lumina solară în energie electrochimică. Cu alte cuvinte, de a crea forme de viață care să se substituie centralelor electrice, să constituie un fel de „baterii biologice solare".

Pînă acum, sublinia A. Toffler, am combinat cărbunele, oțelul, electricitatea și transporturile feroviare pentru a produce automobile și mii de alte obiecte care au transformat viața noastră. Impactul real al noilor schimbări nu-l vom resimți decît cînd vom fi în etapa de combinare a noilor tehnologii, cînd vom asocia informatica, electronica, materialele inedite de origine spațială și oceanică geneticii și totul va fi așezat pe o nouă bază energetică. Conjugarea tuturor acestor elemente va declanșa un potop de inovații fără precedent în istoria umană.

Paradoxurile progresului

Am schițat evoluția a două domenii dintre cele mai mobile nu atît pentru puternicele lor implicații sociale și umane, influențînd deja considerabil viața noastră, ci mai ales pentru că ele conturează deja un nou statut vieții umane aflate în permanentă prefacere, invadată de noutăți, bombardată de inovații, în care schimbarea s-a instalat profund și durabil, căutarea, permanența căutare fiind un mod al ei de a fi, cum așa de sugestiv spunea odinioară în versurile sale Whitman :

Azi, înaintea zorilor m-am suit pe un deal
Și am privit cerul plin de stele,
Și i-am șoptit duhului meu :
Cînd vom fi cuprins
toate aceste lumi și vom fi posesorii
plăcerii și ai științei tuturor
celor închise în ele,
oare vom fi atunci mulțumiți și sătui ?
Iar el răspunse : Nu, atunci dealul
acesta va fi cîmpia
de la care porni-vom spre alte înălțimi.

Dar sensul schimbării?

Dar dacă schimbarea este şi va fi din ce în ce mai mult un mod de a fi al vieţii noastre, întrebarea privind **sensul uman al acestei permanente schimbări** devine cardinală. Îmbogăţeşte în mod autentic condiţia umană acest flux permanent de prefaceri sau se transformă într-o mişcare perpetuă, care subsumează însuşi omul ? Cum resimte fiinţa umană această neîntreruptă schimbare pe care au generat-o ştiinţa şi tehnica în viaţa noastră ?

Viziunile idilice sub semnul cărora se încheia secolul trecut — potrivit cărora dezvoltarea ştiinţei şi tehnicii urma să facă lumea îmbelşugată, lipsită de contradicţii şi sfîşieri sociale, împăcată cu sine şi fericită — au cunoscut, mai ales în ultimul timp, aspre critici ; s-au intensificat considerabil vocile care contestă progresului tehnic posibilitatea de a îmbunătăţi într-un mod autentic viaţa omului. Lucrări întregi denunţă cortegiul de frustrări şi alienări pe care progresul tehnic le-a adus umanităţii. Tehnica este acuzată de a fi trădat omul. Se semnalează din ce în ce mai insistent inaptitudinea sa de a soluţiona problemele sociale. Societatea contemporană, care a asimilat în structurile sale ştiinţa şi tehnica — spun promotorii acestor critici — nu ar mai cultiva la membrii săi gustul efortului şi sensul valorilor spirituale.

Desigur, puţine sînt spiritele cumpătate care să se pronunţe în favoarea unei respingeri a ştiinţei şi tehnologiei pe considerentul că acestea ar fi o „eroare istorică" sau o „cale falsă" a omenirii. Majoritatea autorilor sînt de acord că alianţa ştiinţei şi tehnicii este astăzi indispensabilă oricărei transformări profunde şi substanţiale a mediului natural sau social.

Mai prudenţi decît altădată, evident influenţaţi de consecinţele dezvoltării asupra mediului ambiant, de fenomenele negative, umane şi sociale, la care a condus evoluţia insuficient controlată a progresului tehnic, oamenii de ştiinţă au abandonat poziţiile într-un tot optimiste din anii '60, au încetat să considere tehnica şi ştiinţa ca benefice în sine. Tot mai mult a apărut **necesitatea abordării lor în strînsă legătură cu efectele nu numai directe, ci şi cu cele nemijlocite şi secundare, de al doilea, al treilea sau chiar al patrulea grad — în mod deosebit cu natura relaţiilor sociale**, determinantă pentru caracterul acestor efecte asupra dezvoltării societăţii. S-a resimţit acut nevoia ca progresul ştiinţifico-tehnic să nu mai înainteze anarhic, ci să fie orientat în lumina unor principii valorice care să **traducă o viziune largă şi de perspectivă asupra omului şi evoluţiei societăţii.**

Mai ales că, pe măsură ce progresul tehnico-ştiinţific înaintează tot mai rapid, în societatea occidentală au apărut evidente necorelări între o serie de tendinţe în evoluţia sa şi adevăratele nevoi umane. De pildă, ştiinţa a ajuns să dirijeze mişcările sateliţilor plasaţi pe orbitele unor planete îndepărtate, însă este, deocamdată, neputincioasă în faţa unor probleme cotidiene ale contemporanilor. Imensele decalaje între Nord şi Sud, tragismul destinelor a sute de milioane de oameni care pier de boli sau subnutriţie sînt elocvente în acest sens.

Ştiinţa şi tehnica au contribuit determinant la sporirea eficienţei acţiunii umane şi inclusiv, desigur, în sfera producţiei materiale. Dar o asemenea incontestabilă realizare, care la început părea o sursă de împlinire pentru om şi umanitate, s-a dovedit a nu contribui în măsura aşteptată la creşterea calităţii vieţii. Oamenii pot fi săraci chiar şi cînd, în ansamblu, producţia bunurilor societăţii sporeşte, iar calitatea vieţii se poate deteriora odată cu creşterea produsului naţional, dacă această creştere nu contribuie la satisfacerea unor aspiraţii superioare, la sporirea şanselor de împlinire umană. Sociologul francez Maurice Duverger releva, în acest context, că „abundenţa bunurilor nu a atras după sine o dezvoltare corelativă a bucuriei de a trăi, care este mult mai importantă decît produsele impuse de publicitate", evidenţiind „absurditatea cotidiană a societăţii industriale", „cenusiul, vidul şi opresiunea ei".

Decenii de creştere economică în condiţiile societăţii dominate de legile profitului, fără strategii fundamentate, au făcut ca sentimentul de încredere în ştiinţă şi tehnică să se erodeze într-o măsură, ca efectele negative ale dezvoltării să fie corelate nu cu lipsa strategiilor respective, ci cu dezvoltarea însăşi, cu efectele alienante ale ştiinţei şi tehnicii. „*Există în aer*, spunea autorul american Bernard James, *un sentiment al disperării, un simţămînt că schimbarea măturâ totul din calea ei, că omul a fost aruncat cu furca de ştiinţă şi tehnologie într-o eră nouă şi precară, că însăşi rasa umană şi-a pierdut direcţia*". Raţionalitatea pe care o aduce cu sine ştiinţa nu a antrenat în condiţiile societăţii bazate pe proprietatea privată dispariţia sau, cel puţin, atenuarea surselor de alienare, ci, dimpotrivă, le-a amplificat, făcîndu-le să apară ca efecte ale progresului propriu-zis. Lucrurile au evoluat astfel de parcă, aşa cum s-a remarcat, hiperraţionalul şi iraţionalul par să-şi fi jurat un diabolic mariaj secret, un pact ilicit de colaborare.

La toate acestea se adaugă şi alte două aspecte care au făcut ca problemele sensului dezvoltării să capete adevărate accente dramatice.

Spectrul Hiroshimei

„Dacă aş fi întrebat care este data cea mai importantă din istoria şi preistoria genului uman — sublinia politologul Arthur Koestler — *aş răspunde fără ezitare : 6 August 1945. Motivul e simplu. De la apariţia conştiinţei pînă la 6 august 1945 fia-*

care om a trebuit să trăiască având ca orizont moartea sa ca individ ; din ziua în care prima bombă atomică a eclipsat soarele deasupra Hiroshimei, omenirea, global, trebuie să trăiască în perspectiva dispariției sale ca specie. Că existența individuală este o scurtă trecere, ne-am învățat să acceptăm, bizuindu-ne în schimb pe imortalitatea virtuală a genului uman. Această ultimă credință nu mai este întemeiată. Trebuie să ne revizuim axiomele".

Iată un zguduitor adevăr pe lîngă care omul și conștiința sa de sine — filozofia — au trecut adesea fără a-l integra în discursurile lor, fără a-și „revizui axiomele".

Despre pericolul pe care îl reprezintă cursa înarmărilor s-a scris mult. Din perspectiva temei de față, este demn de relevat că intensificarea eforturilor în direcția înarmărilor sporește sentimentul de insecuritate al cetățeanului, pericol pe care aceasta nu de puține ori îl asociază ca o fatalitate cu viața modernă. Mai ales că evoluția acestei curse sinucigașe produce mereu dovezi că ea scapă oricărei motivații raționale, oricărei justificări ținînd de cerințele reale ale apărării sau securității. În condițiile în care armamentul nuclear acumulat a depășit cu mult pragul necesar distrugerii întregii planete — el fiind suficient să producă „un milion de Hiroshime", cînd cercetări dintre cele mai avansate în domenii de vîrf, cum sînt cele ale geneticii, sînt utilizate și în vederea creării unor arme cu o asemenea capacitate de distrugere biologică încît se vorbește despre posibilitatea unei „Hiroshime biologice" — este firesc ca omul să simtă periclitată nu numai ființa sa individuală, ci și specia însăși, viața ca atare.

O situație irațională antrenează și generează tendințe iraționale, afectînd considerabil posibilitățile de progres ale societății contemporane. Desigur, cînd vorbim de cursa înarmărilor avem în vedere în special marile puteri sau țările deținătoare de armament nuclear. Dar iată că în ultimii ani creșterea arsenalelor a cuprins în vîltoarea ei numeroase țări în curs de dezvoltare, cheltuielile cu această destinație sporind considerabil pe totalul acestor țări. Este cu atît mai tragic faptul că resursele scăzute ale acestor țări sînt astfel amputate prin alocarea de resurse tot mai însemnate unor scopuri străine de interesele lor.

În acest context se redimensionează relațiile dintre politică, știință și morală, care nu mai pot fi concepute separat, crește imens răspunderea factorilor politici față de destinul omenirii. Este vorba despre răspunderea factorilor politici — cu putere subliniată de România, de președintele țării, tovarășul Nicolae Ceaușescu — de a opri această cursă ucigașă, de a îngheța și reduce cheltuielile militare și de a realiza un echilibru militar nu pe calea sporirii noilor armamente, ci prin reducerea celor existente la niveluri cît mai scăzute.

Incalculabile implicații umane și sociale prezintă și un alt aspect. Dacă progresul — este vorba de acel tip de progres generat de mecanismele specifice societății capitaliste — riscă să ducă la însăși distrugerea „vetrei" sale, cum sublinia Bernard James, adică a planetei — atunci un asemenea progres nu mai poate întruni adeziunea și angajarea celor ce îi dau viață : oamenii. Atunci, cum remarca același autor, „moartea progresului" ar fi lucrul cel mai dezirabil, deși cea mai mare parte a omenirii își leagă de progres speranțele într-o viață mai bună, îndestulătoare sub aspect material, dar mai ales bogată spiritual.

Avantajul fiecăruia — în cadrul avantajului comun

Vorbind despre dreptul la viață, ca dreptul absolut și fundamental al omului, trebuie să arătăm că pacea nu înseamnă doar lipsa războiului. În epoca noastră, pacea, pentru a fi viabilă, are nevoie de noi conținuturi, cum ar fi dezvoltarea echilibrată, armonioasă a lumii, instaurarea unei noi ordini economice.

Într-o lume în care nu vom înceta să ne minunăm de cuceririle spiritului uman, de progresele tehnicii, dăinuie cele mai izbitoare contraste, cele mai cumplite nedreptăți. În timp ce în zone întregi sînt evidente belșugul și chiar risipa, în altele se moare literalmente de foame. **Dacă s-ar ține un minut de reculegere pentru fiecare persoană dispărută anul trecut din pricina foamei, omenirea nu ar mai putea scoate un cuvînt pînă cu mult dincolo de anul 2000.** În țările industrializate un om consumă **de 50 de ori mai multe resurse** decît unul din țările în curs de dezvoltare. În fond, fenomenele de instabilitate și de criză din ultimii ani sînt într-o măsură sau alta legate de persistența și agravarea decalajelor și contradicțiilor dintre țările bogate și cele sărace, care constituie principala contradicție a lumii contemporane, fără soluționarea căreia nu pot fi concepute nici ieșirea din criză, nici înfăptuirea unor pași semnificativi spre un climat de pace, securitate și înțelegere.

Progresul tehnic a evidențiat cu toată puterea caracterul tot mai interdependent al economiei mondiale, care nu poate funcționa corect decît în măsura în care funcționează toate laturile și segmentele sale. Decalajele, contradicțiile și disfuncționalitatea

în noile condiții nu privesc doar părțile afectate direct, ci structura în ansamblul său. Actuala criză economică este efectul cumulat al acestor contradicții, fiind agravată și prelungită ca urmare a contradicției dintre țările bogate și cele sărace. Soluționarea acesteia nu trebuie văzută doar ca o problemă a țărilor în curs de dezvoltare, ci ca o componentă fundamentală — alături de dezarmare — a luptei pentru supraviețuirea omenirii. Ea presupune — așa cum subliniază partidul nostru — măsuri radicale de structură, care să deschidă izvoarele prosperității pentru toate statele și popoarele, să dea fiecărei națiuni posibilitatea de a-și valorifica resursele și capacitatea de creație în cadrul unei noi ordini economice. Cu alte cuvinte, ea urmărește înfăptuirea avantajului fiecăruia în cadrul avantajului comun.

Un viitor neliniștitor, dar pasionant

La sfîrșitul acestor rînduri par legitime întrebările : progresul atît de mult teoretizat de filozofi, atît de rîvnit de oamenii obișnuiți nu a adus mai mult necazuri ? Nu cumva victoriile tehnicii par a fi cumpărate, cum spunea Marx, cu prețul degradării umane ? Nu cumva costul uman al dezvoltării a devenit așa de scump încît ar fi dezirabilă oprirea sa ? Toate acestea și multe altele s-ar putea dovedi pericole reale care pot pîndi omul și umanitatea. Dacă — iar aceasta este **condiția decisivă, esențială și determinantă** ! — omenirea nu ar reuși să statornicească un tip de raporturi sociale și de relații interumane de natură să asigure **nu numai cîmp liber de dezvoltare nelimitată a progresului,** ci și, totodată, **dirijarea sa spre direcții concordante cu principiile umanismului.**

Da, omenirea traversează un moment nodal al evoluției sale, care cunoaște din plin criza cu toate ipostazele sale. Dar nici nu este vorba despre criza progresului ca atare, ci despre **criza unui tip de progres, de organizare socială.** Efectele profunde — sociale și umane — ale creșterii economice se vor dezvălui pe măsură ce el, omul, și satisfacerea nevoilor sale vor deveni efectiv obiectiv al întregii activități sociale.

Deci nu criza ideii de progres avem a deplînge, ci **criza unui anumit tip de progres,** în sensul că există *„purtători ai progresului care au devenit incapabili să stăpînească acest domeniu pentru că au suscitat forțele actuale de distrugere, mai periculoase și mai îngrozitoare decît cele din trecut, precum crizele, șomajul etc. Criza ideii de progres nu este deci o criză a ideii însăși, ci o criză a purtătorilor acestei idei, care au devenit ei înșiși «natură» ce trebuie dominată"* (Gramsci).

Aspirația omenirii în acest sfîrșit de secol și de mileniu nu poate fi alta decît **stăpînirea propriei sale condiții și evoluții.** Proces care implică, în primul rînd, **eliberarea socială a omului și ridicarea sa la rangul de stăpîn real al societății** — ceea ce asigură și stăpînirea dezvoltării științei și tehnicii, adică a forțelor care au propulsat-o așa de rapid pe orbitele progresului. Știința nu poate evolua la întîmplare, ea se cere integrată într-un proiect uman, social, politic. Numai astfel își poate evidenția disponibilitățile într-adevăr mari de a contribui la îmbunătățirea calității vieții. Altfel, ea poate crea servituți artificiale, poate contribui la dezvoltarea unor tehnici de manipulare și distrugere, la degradarea mediului ambiant.

Niciodată viitorul nu a depins atît de mult de noi, de puterea și voința noastră. Dar niciodată acest viitor nu a fost mai amenințat de riscurile prăbușirii prin folosirea greșită a acestei puteri.

Dacă miza acestui secol și a celor ce vor veni este știința, șansa constă în înțelepciunea de a o folosi. Dacă niciodată lumina nu s-a născut din ignoranță, cu atît mai adevărate sînt aceste cuvinte acum, cînd dispunem de un potențial științific, uman și economic atît de uriaș. Noua putere istorică a omului provine din știința folosirii acestui potențial, din priceperea de a-l face să lucreze pentru marile scopuri ale omului și umanității.

Dar controlul și stăpînirea științei presupun definirea și redefinirea propriilor valori, a propriilor imperative și aspirații. Evoluția rapidă a științei a grăbit acest proces și i-a impus noi exigențe, proporționale cu mijloacele de care dispune societatea. De fapt, știința și tehnica l-au obligat pe om să se așeze mai repede față în față cu sine însuși, cu propria istorie, cu propriul viitor și să decidă: încotro? De răspunsul la această întrebare depinde acum viitorul umanității. Societatea a ajuns pe o asemenea treaptă a evoluției că nu mai poate duce cu sine inegalitatea, ignoranța, ura, pericolul autodistrugerii. Este din ce în ce mai evident că în secolul XXI nu vor păși decît societățile care se vor restructura în jurul valorilor perene ale rațiunii, dreptății, umanismului. Să ne pregătim deci pentru a întîmpina acest secol !

Paul DOBRESCU

PAUL J. FLORY

„Cît timp oamenii de știință din întreaga lume se întîlnesc liberi și discută, e semn că speranțele de liniște și pace nu trebuie să ne părăsească"

Paul J. Flory s-a născut la 19 iulie 1910 în statul american Illinois. După încheierea studiilor colegiului din Manchester urmează cursurile Universității din Ohio, obținînd, la absolvire, titlul de doctor în științe generale, iar trei ani mai tîrziu — titlul de doctor în chimie. Încă din anii tinereții se afirmă ca un prestigios cercetător în domeniul fibrelor sintetice și al cauciucului sintetic, fiind solicitat să lucreze la o serie de firme prestigioase : „Du-pont", „Standard Oil" ș.a. De-a lungul anilor împletește armonios munca de la catedră cu munca de cercetare și cu activitatea de producție. În prezent este profesor și cercetător la Universitatea din Stanford. În 1974 a fost distins cu Premiul Nobel pentru cercetările fundamentale realizate în domeniul chimiei macromoleculare.

— La 21 de ani ați obținut titlul de doctor în științe și, puțin mai tîrziu, doctor în chimie...

— Oricare om de știință trebuie să fie stăpîn pe domeniul său și pregătirea generală te ajută să gîndești în conexiune și să deslușești fenomenele de interconditionare, să separi mai ușor esența de steril, să determini valori și să motivezi acțiuni, să îți formezi un mod propriu de a privi lumea și viața. Chimia vine să concretizeze o pasiune, marea pasiune a vieții mele...

— Numiți una din cercetările pe care le situați mai aproape de sufletul dumneavoastră, ca pe un fel de „copil răsfățat".

— Greu de răspuns, pentru că fiecare cercetare își are o istorie a ei, un farmec al ei și o importanță a ei, o valoare verificată în practică. Dar dacă totuși doriți, să mă opresc la polimerii cristalini lichizi. Sînteți chimist?

— Nu, ziarist.

— În situația aceasta să vă explic mai pe înțeles. Polimerii cristalini lichizi stau la baza fabricării fibrelor și peliculelor de o rezistență ieșită din comun. Acestea pot fi de peste zece ori mai rezistente decît oțelul. Vă dați ușor seama, acum, ce importanță extraordinară are fabricarea unor asemenea materiale pentru toate domeniile de activitate, dar mai ales pentru construcțiile de aeronave ? Un avion comercial, de pildă, poate fi de cîteva ori mai ușor față de unul construit din materiale clasice și, ca atare, poate transporta mai mulți pasageri sau mai multe mărfuri. Chimia polimerilor mă fascinează cu adevărat. Polimerii își au o poezie a lor de care nu te poți dezlipi după ce i-ai pătruns tainele. De peste 45 de ani mă captivează această fantastică lume a polimerilor. Știți, probabil, că la baza întregii vieți, a creșterii și dezvoltării organismelor vii se află tot polimerii. Mai precis, biopolimerii. Macromoleculele, polimerii sînt peste tot în natură : de la hainele pe care le purtăm zi de zi, fie că sînt din fire naturale sau sintetice, la corpul uman, la plantele și florile din jur. Nucleotidele, proteinele din piele, mușchi, oase, din inimă sau sînge, amidonul din plante — toate conțin polimeri.

— Ce sînt, de fapt, polimerii ?

— Pe înțelesul larg, polimerii sînt moleculele lungi, foarte lungi, în care atomii sînt întinși în lanțuri imense. O problemă centrală urmărită de știința polimerilor este studierea formei și a legăturii acestor molecule în spațiu. Să fiu mai clar, vă voi spune că uneori polimerii pot fi întinși ca o sfoară, iar alteori sînt amestecați în structuri total neregulate. De fapt, forma lor normală este neregulată. Aceste structuri, demonstrează cercetările mele și ale altor confrați, tind să se ordoneze, să se alinieze, atingînd forma care ar trebui, de pildă, să fie o fibră. Iar ca să continui analogia cu natura, aș mai spune că așa cum și oamenii sînt diferiți și macromoleculele sînt diferite și așa cum dorim să înțelegem oamenii, trebuie să înțelegem și macromoleculele Dacă vrem să mai progresăm, trebuie să aprofundăm cercetările în domeniul polimerilor, să pătrundem mai mult tainele macromoleculelor biologice. Idealul

omului de știință este să ajungă ca performanța de laborator să imite natura. Dacă am realiza polimeri care să se asemene cu cei din natură, aceasta ar fi o performanță cu efecte greu previzibile la ora actuală. Să nu uităm realitatea fundamentală la care trebuie să ne raportăm : natura își creează biopolimeri de peste un miliard de ani, iar noi obținem polimeri sintetici numai de o sută de ani ! Deocamdată, acest handicap cronologic este sufocant. Oricum, viitorul este al polimerilor vii !

— *Spuneți că practic polimerii se găsesc peste tot. Există în acest sens o preocupare a oamenilor de știință de a le extinde cît mai mult utilizarea, de a-i folosi, practic, peste tot ?*

— Da, pot răspunde fără ezitare. Chimia polimerilor este implicată din ce în ce mai mult în existența noastră. Iată, de pildă, omul are nevoie de energie și combustibilii și în toată lumea se efectuează cercetări cu privire la energia nucleară, termonucleară, solară; se caută noi procedee și noi surse de energie. Or, pentru dezvoltarea domeniului de utilizare a energiei atomice sînt necesare materiale speciale atît pentru reactoare, cît și pentru aparatură etc. Noile procedee de valorificare a energiei solare se bazează de asemenea pe substanțe și reacții chimice care permit acumularea și stocarea energiei solare, transformarea ei în acele forme de energie care sînt necesare omului. Legat de faptul că în prezent rezervele de țiței din lume sînt în curs de epuizare, se acordă o mare atenție intensificării exploatării țițeiului din zăcămînt, creșterii factorului de recuperare prin folosirea diferitelor metode, inclusiv cele chimice. Metodele chimice reprezintă 80 la sută din totalul metodelor folosite pentru extragerea țițeiului și în cea mai mare parte este solicitată știința polimerilor. Pentru că rezervele de țiței sînt limitate, oamenii de știință caută alte soluții sau rezolvări. În prezent se acordă o mare atenție obținerii combustibilului lichid din cărbune și din biomasă. Este o cale extrem de utilă pentru că biomasa se reînnoiește, pe pămînt, în permanență, iar rezervele de cărbune sînt suficient de mari. Chimia polimerilor este chemată și în aceste sectoare să realizeze tehnologii noi, bazate pe cercetări fundamentale judicioase. Rolul chimiei polimerilor este tot mai important și în agricultură; mă refer nu numai la îngrășămintele chimice din ce în ce mai necesare și solicitate, dar și la diferitele substanțe chimice care sînt folosite pentru combaterea dăunătorilor, insectelor și a diferitelor boli ale plantelor de cultură.

Cu toate progresele înregistrate în combaterea unor boli care făceau ravagii cu numai două-trei decenii în urmă, omenirea are nevoie de medicamente mai eficace, în primul rînd pentru bolile cardiovasculare, cancer și ale sistemului nervos. Știința polimerilor, și în special chimia polimerilor biomedicali, oferă și în acest domeniu soluții noi. În prezent, în multe institute, cercetătorii sintetizează substanțe noi, care după ce sînt supuse unor încercări fizico-chimice, sînt transformate în medicamente polimerice, cu mult mai eficace decît cele actuale.

Desigur, nu am epuizat direcțiile de cercetare și aplicare a chimiei polimerilor. Am vrut numai să subliniez că energia, hrana, sănătatea pot fi mult ameliorate dacă știința în general și cea a polimerilor în special devin un bun al tuturor. Sînt obiective care necesită atît cercetări fundamentale, cît și aplicative și la a căror realizare pot contribui specialiști din toată lumea. Cum spuneam, natura ne oferă aceste modele perfecte la care s-a ajuns în miliarde de ani, iar noi trebuie să căutăm să le descifrăm, să le înțelegem. Nu trebuie să intrăm neapărat în competiție cu natura, ci pur și simplu să realizăm materiale noi, din care să se poată obține produsele necesare, cu calități de folosire mai îndelungată și care să nu dăuneze mediului înconjurător și sănătății.

— *Pornind de la acest emoționant respect pe care îl acordați naturii, ce puteți spune despre răspunderea morală a omului de știință față de viitorul umanității ?*

— Omul de știință trebuie să-și aprecieze valoarea prin contribuția efectivă pe care o aduce cunoașterii și progresului. Ca om de știință, m-am deprins să lucrez în termenii valorilor materiale și spirituale. Numai în măsura în care aceste valori capătă consistență în activitatea omului de știință, acesta poate spune că și-a înțeles răspunderea morală. Aceasta ar fi doar o latură a răspunsului. Pentru că mai este și o altă latură care vizează scopul în care este folosită știința. Cît este de dureros pentru omul de știință să constate că zilele și nopțile sale de neadihnă au fost materializate într-o realizare senzațională, de mare valoare științifică, care este folosită pentru distrugerea celui mai minunat dar al naturii — omul. Așa s-a întîmplat cu senzaționalele descoperiri ale fizicii atomice utilizate, din păcate, mult prea devreme și la o scară îngrijorătoare în scop distructiv. Și așa se poate întîmpla cu multe alte cercetări. V-am vorbit adineauri, poate cu prea mare pasiune, despre performanțele polimerilor cristalini lichizi. Dar știți că în contextul în care discutăm, acum, această realizare, ea poate avea și o destinație militară ? Pasul acesta, de multe ori cumplit, care se face de la știință la înarmare, trece de regulă prin politică. Prin ambiții oarbe și deșarte. Cît este de frumos să-i asculți pe unii șefi de state sau de guverne declarînd zgomotos că trebuie să se facă totul pentru pacea omului, pentru ca din bolnăvicioase dezlănțuiri de forță sau orgolii îngust politice să sacrifice omul în sute, mii sau chiar milioane de exemplare, așa cum sacrifici cel mai nevinovat animal. Da, există o mare răspundere morală a omului de știință, care nu trebuie să se lase atras în cursa autodistrugerii speciei umane. Este, poate, locul nimerit să spun că detest cursa înarmărilor și mai ales a înarmărilor nucleare, de a căror escaladare răspunzători sînt, deopotrivă, oameni de știință și oameni politici. Sînt foarte îngrijorat de tot ce se întîmplă azi în lume.

— *Nu credeți că omul de știință este, într-un fel sau altul, implicat și în politică ?*

— Sînt om de știință, dar, în același timp, sînt și un cetățean obișnuit. Un om ca toți ceilalți, cu anumite convingeri filozofice și politice. Toate acestea fac parte din viața mea. Dar cînd intru în laborator, acolo, în fața mea, se desfășoară știința. Ea este atotstăpînitoare. Nu mă consider și nici nu pot fi un autoexilat din viața civică, politică.

Dimpotrivă, cînd timpul îmi permite, mă implic foarte activ în viața politică. În 1980, de exemplu, am făcut parte din delegația americană care a participat, la Hamburg, la o sesiune pregătitoare a Conferinței pentru securitate în Europa. Îmi place să mă implic în viața politică, așa cum am constatat că se întîmplă cu mulți oameni de știință și din România, dar îmi plac, înainte de orice, știința, viața de laborator, lumea cunoscută și necunoscută a chimiei.

— *Ce iubiți cel mai mult ? Și ce detestați ?*

— Greu de răspuns. Și totuși, trebuie să spun că iubesc cel mai mult sinceritatea și libertatea. Și detest tot ce exprimă opusul acestor noțiuni. Un om de știință trebuie să fie în fiecare moment sincer față de el, față de lumea în care trăiește, față de rezultatele muncii și față de gîndurile sale. Și dacă este sincer înseamnă că el este, în același timp, și liber. Da, iubesc libertatea și nu pot concepe afirmarea deplină a geniului creator în afara libertății depline. Este bine, este minunat că oamenii de știință se întîlnesc și discută, schimbă opinii, împărtășesc realizări și preocupări, așa cum s-a întîmplat și la Simpozionul internațional de chimie macromoleculară desfășurat în București în toamna anului 1983. Mi-a făcut plăcere să o întîlnesc acolo pe doamna academician Elena Ceaușescu, distins om de știință în domeniul chimiei, după cum am fost bucuros să discut în capitala țării dv. cu sute de oameni de știință de prim rang din lumea chimiei, sosiți din 40 de țări. Este un semn al libertății de acțiune a omului de știință. Cît timp oamenii de știință de diverse convingeri politice sau filozofice se întîlnesc și discută, e semn că speranța de pace și liniște nu trebuie să ne părăsească. Din păcate, nu peste tot confrații mei, oamenii de știință, pot respira aerul libertății...

— *Ați vizitat România. Ce impresii v-au rămas ?*

— Am stat doar cîteva zile în România, țară despre care am aflat multe lucruri interesante cu mult înainte, atît în domeniul unor realizări științifice, cît și în economie sau politică. Și pentru că sînt om de știință, vreau să subliniez că urmăresc cu real interes realizările pe care le obțineți în domeniul științei, mai ales al cercetării aplicative. Atît eu, cît și soția mea, împreună cu care am vizitat țara dv., ne-am întors cu impresii excelente despre locurile văzute, despre oamenii întîlniți și despre minunata natură de care beneficiați. Mi-a plăcut și Bucureștiul, cu parcurile sale splendide, o capitală cochetă, care știe să trăiască în tandrețe cu natura, mi-au plăcut satele originale și toate localitățile întîlnite de-a lungul drumului pînă la moderna stațiune turistică Poiana Brașov.

Vă doresc să aveți puterea să vă păstrați pe mai departe lumea pe care v-o creați în acest ser intim, familiar, plăcut, odihnitor și omenesc.

Prof. AKIRA KUDO

„Să ne apropiem tot mai mult ispititoarea lume a roboților, dar să nu uităm de lumea oamenilor!"

„...Vizitatorii care pătrund în inima complexului Toyota descoperă, încă de la intrare, lucrul senzațional despre care aveau o vagă idee : uzina fără muncitori. În toate halele, de-a lungul benzilor paralele, roboții lucrează de zor. Examinează șasiurile, piesele interioare și exterioare, una cîte una, le asamblează, le montează, le branșează, le sudează, le vopsesc, apoi le verifică și la celălalt capăt al benzii ies vehiculele gata să fie îmbarcate".

Am citat acest pasaj din cartea lui J. J. Servan-Schreiber „Sfidarea mondială". Este o secvență ilustrativă pentru lumea roboților care a început să ne înconjoare. Cît de rapid și cu ce implicații ? — este întrebarea la care a avut amabilitatea să ne răspundă profesorul Akira Kudo, renumit specialist și activ om politic japonez. Născut în anul 1926 la Tokyo, Akira Kudo urmează toate cursurile de învățămînt, pînă la absolvirea Universității din capitala niponă. Este autorul unor importante cărți privind economia japoneză și mondială : „Moment hotărîtor în economia Japoniei", „Economia Japoniei și problemele mediului înconjurător", „Economia Japoniei, încotro ?", „Provocările crizei mondiale".

— *Cum și cînd au apărut roboții ?*

— Deși simpla pronunțare a cuvîntului „robot" te duce cu gîndul la una dintre cele mai recente creații tehnice ale minții omenești, totuși ideea realizării roboților și chiar realizarea lor este veche, poate chiar de secole. Cert este că roboții există într-o serie de descrieri făcute în cărți sau au existat și în realitate de cîteva secole. Firește, am în vedere roboții-jucării, roboții-divertisment care „cîntau", desenau, deschideau ușa ș. a. Însuși termenul de robot se pare că a fost

lansat la începutul acestui secol de un scriitor european. Începînd cu deceniul al şaptelea, robotul şi-a depăşit condiţia de simplu obiect de divertisment, păşind pe poarta tot mai multor fabrici ca un personaj de importanţă tot mai mare. Este suficient să amintesc, de pildă, că majoritatea firmelor mari producătoare de automobile dispun în prezent de linii de sudură robotizate, care asigură sudarea unei caroserii întregi în numai 30—40 de secunde. De asemenea, într-un şir de industrii — metalurgie, chimie, de producere a cimentului — muncile grele sînt tot mai mult preluate de roboţi. Cîştigul este cert atît pe planul calităţii, cît şi al productivităţii. Mai mult, în ultima vreme au început să apară roboţi care „simt", „miros", „ghicesc", execută programe de lucru dintre cele mai sofisticate cu ajutorul calculatoarelor.

A stîrnit senzaţie, în urmă cu trei ani, faptul că societatea „Fanuc", de la poalele muntelui Fuji, a anunţat inaugurarea unei uzine cu un impresionant grad de robotizare, care fabrică... roboţi. Prelucrarea pieselor cu ajutorul laserilor este asigurată de 22 de ateliere automatizate şi nouă maşini cu comandă numerică, iar manipularea materialelor şi montajul se fac de un mare număr de roboţi. Cine vizitează uzina după ora 17 nu mai întîlneşte nici un muncitor. Este ora la care muncitorii părăsesc atelierele după ce au programat maşinile pentru funcţionarea pe timpul nopţii, cînd acestea lucrează singure.

— *Japonia trece, la ora actuală, drept ţara care ocupă primul loc pe piaţa mondială a roboticii industriale. Care sînt dimensiunile exacte şi mobilurile acestei evoluţii ?*

— Cît ar părea de curios, trebuie să precizez că istoria roboţilor în Japonia este de dată foarte recentă. Primii roboţi industriali au fost fabricaţi în Japonia în anul 1968, dar ei n-au fost folosiţi pe scară largă decît de puţin timp. În 1978, Japonia producea 10 100 roboţi industriali, evaluaţi la preţul de 27 349 milioane yeni. În 1981, cifrele erau : 22 069 roboţi şi, respectiv, 107 781 milioane yeni. Aceasta înseamnă că numărul roboţilor a crescut de 2,2 ori, iar valoarea lor de 3,9 ori în numai trei ani — un ritm de creştere uimitor. Companiile de automobile şi maşini electrice au furnizat mai mult de 60 la sută din totalul cererilor de roboţi, urmate de industrii ca cele de mase plastice, metalurgie şi maşini de prelucrare a metalului.

Se apreciază că Japonia conduce pe plan mondial în producţia şi folosirea roboţilor industriali. Potrivit materialului publicat de Asociaţia japoneză a roboţilor industriali în mai 1982, Japoniei îi revine 62,7 la sută din totalul instalaţiilor de roboţi industriali din lume.

Această extindere rapidă a folosirii roboţilor industriali în Japonia se bazează pe inovaţia rapidă în tehnologia microprocesoarelor. Odată cu introducerea maşinilor-unelte cu comandă numerică (NC) şi a computerelor-ajutor de proiectare, ajutor de fabricaţie cu comandă numerică (CAD/CAM), folosirea roboţilor industriali în producţie s-a răspîndit în multe întreprinderi. Principalul motiv al întreprinderilor pentru introducerea roboţilor industriali este raţionalizarea capitalistă, prin care ele caută să reducă preţurile de producţie şi să-şi mărească profitul.

Odată cu introducerea roboţilor, prima măsură de raţionalizare luată de întreprinderile japoneze mari a fost reducerea preţurilor pentru mîna de lucru prin reducerea numărului de angajaţi. S-au străduit, de asemenea, să-şi extindă partea ce le revine pe piaţă prin apariţia continuă a unor articole cu modele noi şi scoţînd pe piaţă articole, modele diferite. Întreprinderile au putut introduce un sistem care le-a permis să producă articole în sortimente excesiv diversificate pe aceeaşi linie de fabricaţie, în loc să producă o cantitate mare de articole în sortimente limitate. În această raţionalizare, roboţii industriali au un rol important, deoarece ei pot înlocui munca omului şi sînt capabili să producă cele mai complicate sortimente, funcţionînd ca maşini de utilizare generală cu bănci de memorie, care necesită un capital de investiţie scăzut pe unitatea de produs. Aceşti roboţi au început să fie instalaţi pe scară largă din 1980, cînd preţul robotului play-back, de pildă, a devenit relativ scăzut. În 1975, el era de patru ori mai mare decît costul anual al mîinii de lucru, dar a scăzut brusc în 1980 la jumătate.

— *Care sînt generaţiile de roboţi promovaţi în prezent în Japonia ?*

— Pînă în prezent, în domeniul roboticii nu s-a creat în lume un sistem unitar de clasificare. În unele ţări (U.R.S.S.) există trei generaţii de roboţi, în alte patru (S.U.A.). Asociaţia japoneză a roboţilor industriali clasifică roboţii industriali în şase categorii, după funcţiile şi metodele informaţionale : manipulator manual ; robot cu succesiune (mişcări) fixă; robot cu succesiune variabilă; robotul play-back, care poate fi „instruit" ; robot NC (cu comandă numerică) ; robot inteligent. După cîte ştiu, nici o altă ţară nu include prima şi a doua categorie printre roboţii industriali. Clasificarea de mai sus reflectă într-o oarecare măsură clasele calitative ale categoriilor individuale de roboţi. Categoriile cinci şi şase nu se folosesc încă în mod curent.

Funcţiile principale ale fiecărei generaţii de roboţi industriali sînt următoarele : roboţii cu succesiune fixă sînt folosiţi pentru deplasarea pieselor şi aprovizionare ; roboţii cu succesiune variabilă (mişcări reglabile) sînt folosiţi pentru deplasarea pieselor, aprovizionare şi sudare; roboţii play-back — pentru sudare şi acoperire cu strat protector ; roboţii NC sînt folosiţi la montaj, deplasarea pieselor şi aprovizionare, iar roboţii inteligenţi — la montaj.

— *Ce consideră industria a fi important în cercetarea şi dezvoltarea în viitor a roboţilor industriali ?*

— Potrivit unui raport întocmit de Asociaţia japoneză a roboţilor industriali în decembrie 1982, se consideră important să se dezvolte roboţii cu inteligenţă avansată, dotaţi cu sisteme de percepţie — posibilităţi vizuale, tactile, auditive şi de gîndire — şi în acelaşi timp să se îmbunătăţească calitatea celor existenţi. Desigur, aceasta indică faptul că întreprinderile japoneze se concentrează pe dezvoltarea roboţilor care pot să înlocuiască munca umană într-o gamă largă a proceselor de montaj.

Guvernul japonez consideră că cercetarea

și dezvoltarea roboților industriali trebuie să fie promovate în mod sistematic, iar programul pregătit de Ministerul Comerțului Exterior și al Industriei pune accentul pe dezvoltarea nu numai a roboților inteligenți, dar și a roboților care pot să lucreze în medii speciale. Aici sînt incluși roboții capabili să acționeze în interiorul furnalelor cu temperaturi înalte sau sub o presiune atmosferică de douăzeci de ori mai mare sau într-o supapă cu un diametru interior mai mic de 100 mm. Iar prin combinarea roboților industriali cu alte dispozitive automatizate, așa cum sînt mașinile-unelte cu control numeric, microcalculatoarele și mașinile cu transfer automat, se face un efort pentru dezvoltarea unui sistem de fabricație flexibil (F.M.S.) sau a unui sistem de producție complet automatizat.

— Cît de avansată va fi robotizarea în jurul anului 2000 ? Dar peste 50 de ani ?

— Permiteți-mi să formulăm împreună răspunsurile la aceste două întrebări. În general vorbind, calitatea roboților va crește cu siguranță în continuare, avînd în vedere noul val actual al inovației tehnologice în electronică și senzori, iar utilizarea lor va deveni obișnuită nu numai în procesele de producție, ci și în domeniile economic, social și cultural. În același timp, se va produce o schimbare totală a conceptului de roboți.

Totuși, cînd ne referim la viitorul roboticii, trebuie să luăm în considerare un factor decisiv, și anume sistemul politic, economic și social actual. Trebuie să subliniez că largi pături ale populației își manifestă preocuparea în legătură cu schimbările care vor fi aduse de robotizare în Japonia în zece sau chiar mai puțini ani, nemaivorbind despre situația în jurul anului 2000 sau după 50 de ani.

Mă voi reîntoarce la această problemă mai tîrziu, dar este sigur că introducerea roboților industriali — care va afecta locurile de muncă în mod serios — va intensifica contradicțiile în Japonia și oriunde, mai ales cînd numărul șomerilor a atins nivelul din anii '30 sau de 30 milioane în țările industrializate ale O.E.C.D. Și în Japonia, nivelul șomajului este acum în situația cea mai gravă din perioada de după război, excepție făcînd cîțiva ani imediat după terminarea războiului. Intensificarea contradicțiilor va da naștere la controverse serioase, în care majoritatea oamenilor se vor întreba de ce progresul tehnologiei științifice trebuie să dea naștere la asemenea grave neputințe și prejudicii aduse oamenilor.

Răspunsul meu la întrebarea dv. cu privire la viitorul roboticii este foarte limitat, deoarece trebuie să tratez cu atenție tot mai mare toate problemele la care m-am referit mai înainte.

— Ce influențe va avea extinderea robotizării asupra oamenilor ? Este robotul un aliat al omului sau un potențial dușman ?

— În parte, am răspuns la această întrebare. Acum vreau să citez cîteva exemple din Japonia. După introducerea roboților vopsitori într-o uzină de automobile, forța de muncă a fost redusă în mod radical : de la 40 sau 50 muncitori la numai zece în schimburi. Iar după introducerea roboților pentru deplasarea și încărcarea pieselor în procesul de prelucrare al pieselor motorului hidraulic cu motorină, forța de muncă a fost redusă brusc de la șase muncitori la numai doi în două schimburi.

În lunile aprilie-mai 1983, secția de informații a Sindicatului muncitorilor din industria mașinilor electrice a condus o anchetă cu privire la opiniile muncitorilor membri din atelier. Analiza a dezvăluit că automatizarea unei uzine prin introducerea microprocesoarelor nu are neapărat drept scop compensarea lipsei de personal sau ușurarea condițiilor de muncă (prin reducerea orelor de lucru sau prin mărirea concediilor) ; din contră, în condițiile actuale ea tinde să accentueze situația grea a muncitorilor. Ancheta a relevat, de asemenea : „Ca subiecți ai cercetării au fost selectați muncitori care lucrează în secție de mai mulți ani și s-a observat o schimbare în starea lor de oboseală fizică și mintală, în ultimii trei-patru ani. Mulți muncitori sufereau de o istovire fizică crescută ; dar mai important este faptul că un număr considerabil de muncitori se plîngeau de stres și oboseală psihică". Întrebați ce schimbare cred ei că va interveni odată cu instalarea microprocesoarelor — aplicate la automatizarea mașinilor și utilajelor — 81 la sută au răspuns că își vor pierde locurile de muncă, 78 la sută au spus că vor deveni obișnuite regrupările de personal sau schimbările de poziții și 60 la sută au răspuns că munca va deveni monotonă și neinteresantă.

Trebuie luate în considerație două aspecte importante atunci cînd se tratează problema influenței introducerii roboților industriali asupra viitorului plasării forței de muncă : unul este acela că roboții pot fi utilizați în procesul de montaj, unde automatizarea este relativ întîrziată ; și celălalt aspect este acela că folosirea roboților industriali poate deveni un lucru obișnuit în întreprinderile mici și mijlocii, unde sînt angajați majoritatea muncitorilor japonezi.

Noi, japonezii, trebuie să acordăm o atenție serioasă acestor două aspecte legate de robotizare. Dacă progresul tehnologiei științifice aplicate și instalarea unor mașini și utilaje noi vor fi folositoare sau dezastruoase pentru viața oamenilor depinde de străduința oamenilor înșiși și mai ales de natura sistemului economic și social. La origine, roboții sînt o formă de automatizare a mașinilor și utilajelor și datorită calităților lor și dezvoltării lor tehnice viitoare ei pot asigura securitatea muncitorilor prin înlocuirea muncii umane în medii periculoase sau nesănătoase. Ei pot, de asemenea, să contribuie la scurtarea timpului de muncă și la mărirea timpului liber al muncitorilor. Ține de sistemul social-politic, de relațiile sociale, de umanismul societății dacă avantajele incontestabile ale robotizării vor fi folosite în favoarea marii mase de muncitori. Universul roboților este ispititor și de-a dreptul fascinant, dar nu trebuie să ne facă să uităm de lumea oamenilor.

Convorbiri realizate de
Viorel SĂLĂGEAN
Elena MANTU

ORAŞELE VIITORULUI

Cum vor arăta oraşele planetei în următoarele decenii, în următorul secol? La ele gîndesc de pe acum arhitecţii şi urbaniştii care, cu migală şi fantezie, aştern pe hîrtia de calc proiectele generaţiilor viitoare de a trăi mai confortabil, mai civilizat.

Cercetările prospective în domeniul urbanisticii îşi au motivarea într-o multitudine de factori sociali, economici, tehnologici care definesc procesul de evoluţie al umanităţii pentru următoarele decenii. Indiferent de elementele luate în calcul, indiferent de unele date controversate, „scenariile" care trasează viitorul pornesc de la un fenomen real – **explozia demografică.** De la peste 4,3 miliarde de oameni cît numără Terra în prezent, populaţia globului va spori în anul 2000 la circa 6,3 miliarde, din care – se anticipează – circa 60 la sută vor locui în oraşe.

În oraşe de tip megalopolis sau în oraşe descentralizate, de mărime medie, mai puţin apăsătoare pentru personalitatea umană? Distanţarea dintre locul de muncă şi spaţiul de locuit intră în contradicţie cu criteriile economiei de energie şi ale păstrării unui plafon redus al poluării. Apariţia unor noi elemente ale civilizaţiei cotidiene în domeniul comunicării şi receptării informaţiilor determină mutaţii sensibile în sfera serviciilor şi a participării la viaţa culturală a cetăţenilor. Cum vor influenţa industriile viitorului configuraţia oraşelor? Cum vor fi satisfăcute nevoile de hrană, de apă, de aer curat ale acestor oraşe? Răspunsurile la această multitudine de întrebări determină diversitatea concepţiilor arhitecţilor şi urbaniştilor, constituie punctele de plecare ale unor îndrăzneţe proiecte.

Înainte de a ne referi la cîteva din aceste idei, pe care se sprijină de fapt temeliile oraşelor viitorului, se cuvine să facem o remarcă. Expoziţiile universale organizate după 1851 au prezentat de

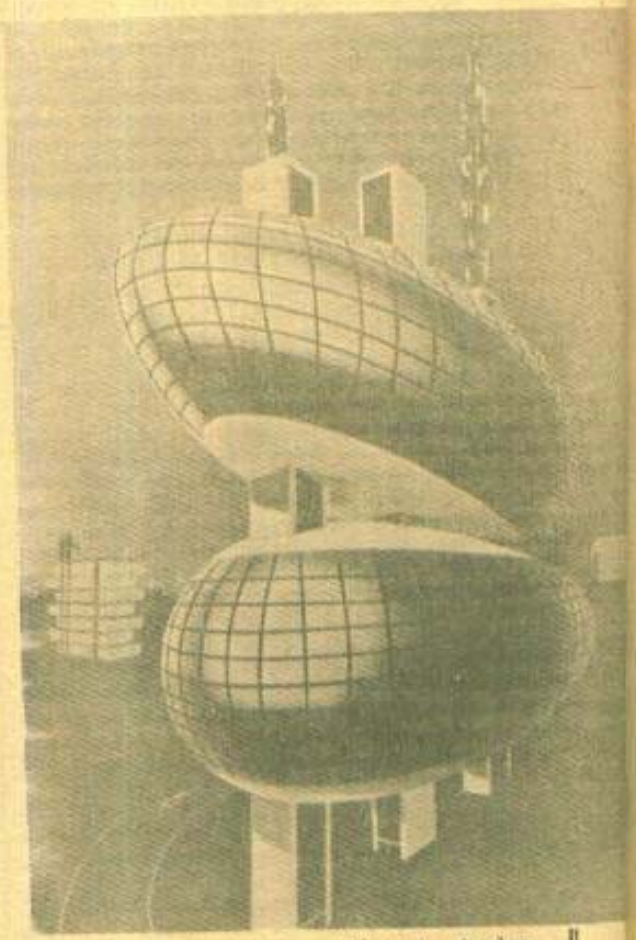

fiecare dată proiecte considerate utopice, „minuni arhitectonice", cu prea mici şanse de a fi transpuse vreodată în realitate. Şi totuşi, de la „Crystal Palace" prezentat la Londra în 1851, ajungînd la „Habitat 67" admirat la Montreal, trecînd prin Tour Eiffel în 1889 şi structurile spaţiale de la Osaka în 1970, toate expoziţiile universale au constituit veritabile rampe de lansare a unor idei arhitecturale ce şi-au găsit, într-o formă sau alta, materializarea în perioadele următoare.

ARHITECTURA REDESCOPERĂ... A TREIA DIMENSIUNE

Orașele viitorului au nevoie, evident, de spațiu în plus. Peisajul urban al deceniilor viitoare va fi schimbat în esență, trecîndu-se de la utilizarea actuală **pe suprafață, bidimensională a spațiului, la cea tridimensională.** „Încă de astăzi există deschisă posibilitatea reală de a construi un oraș ca un imobil, un oraș cuprinzînd mai multe niveluri" — arată Raymond Ledrut, unul din autorii des citați în domeniul arhitecturii viitorului. Limitele tehnice și tehnologice care au „ținut" înălțimea maximă a clădirilor timp de secole la plafonul zecilor de metri (pînă la mijlocul secolului trecut) sau al sutelor de metri (în epoca noastră) par acum depășite.

Înălțimea medie a orașelor europene este în prezent de 20—30 metri, iar lungimea lor de 5—10 km. Chiar și la New York, cu spectaculoșii săi zgîrie-nori, suprafața orașului este totuși surprinzător de puțin utilizată. Dacă s-ar repartiza clădirile pentru a stabili o înălțime medie, s-ar constata că Manhattanul are o ocupare medie echivalentă de abia șase etaje. Orașul „orizontal" își pierde coeziunea, nu folosește maximal spațiul. Verticalitatea are numeroși adepți — dar și oponenți, cu argumente nu mai puțin întemeiate.

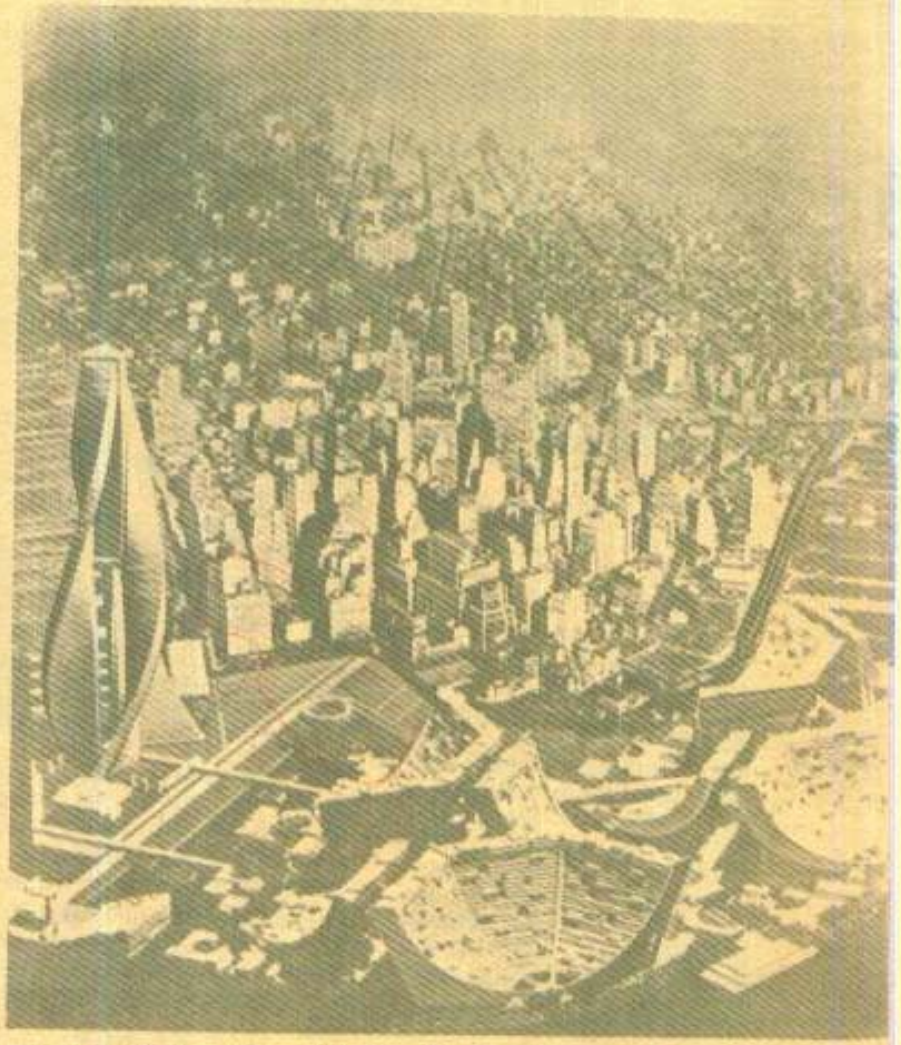

Proiectele unor noi generații de zgîrie nori, integrate orașului spațial, asigură o utilizare maximă a spațiului. În fotografie — proiectul unui centru rezidențial la New York

ORAȘUL SPAȚIAL

Principiul orașului spațial, după cum îl descrie unul din autorii acestui proiect, Yona Friedman, este cel al multiplicării suprafeței originale a orașului cu ajutorul planurilor suprapuse. Avantajul principal constă în **urbanizarea pe înălțime.** Suprafețele supraetajate sînt rezervate activităților pur umane (locuit, viață publică, divertisment, circulația pietonilor), în timp ce nivelul inferior este destinat circulației mecanice, producției, aprovizionării. Trecînd de la teorie la practică, Friedman a studiat mai multe soluții pentru „orașele spațiale", elaborînd proiecte în vederea extinderii, pe actualele suprafețe, a Tunisului, Abidjanului, Parisului și New Yorkului. Un „Paris spațial", construit... deasupra celui existent, ar permite o creștere a populației metropolei cu 150 la la sută. În cazul New Yorkului, un cartier spațial ce ar supraetaja zona docurilor pe 11 niveluri, ar permite înființarea unui nou pol comercial al orașului, deschizînd totodată calea unei circulații fluente pentru un trafic de... 200 de ori mai puternic decît cel actual !

Un alt proiect grandios de redesenare urbanistică a Parisului se datorează arhitectului Paul Maymont, orașul spațial fiind imaginat

Strîns între munte şi Mediterana, oraşul Monaco are alternativa dezvoltării pe înălţime

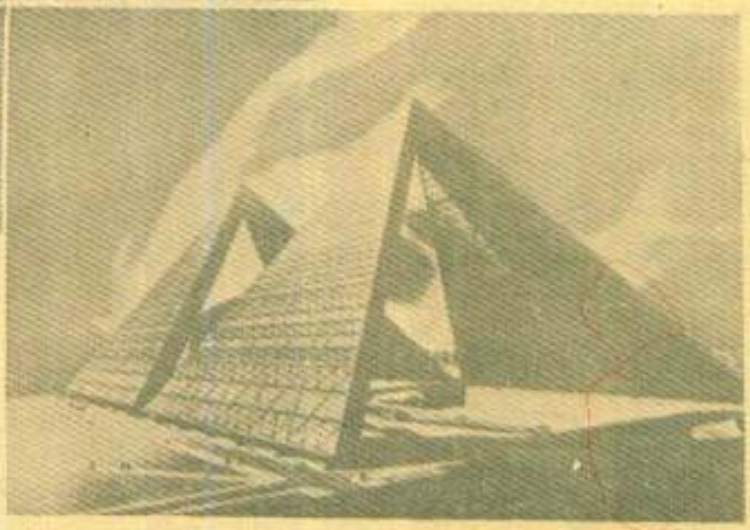

Structurile piramidale asigură oraşelor viitorului concentrarea zonelor de locuit. În imagine: proiectul „Instant City", conceput de arhitectul Stanley Tigerman. Blocurile unite la vîrf acoperă o reţea de autostrăzi

de această dată sub forma unor mari piramide, al căror centru este format de un catarg uriaş (prin care se realizează circulaţia pe verticală în interiorul oraşului piramidal) care susţine prin cabluri planşeele. Ironia a făcut ca faţă de asemenea proiecte ambiţioase municipalitatea oraşului să-i comande arhitectului vizionar doar proiectul unei... fîntîni arteziene.

S-ar putea spune că istoria se repetă, întrucît în 1923 tot unui tînăr arhitect, care bombarda primăria Parisului cu proiecte de metamorfozare a oraşului, i se comanda tot o fîntînă. Le Corbussier — căci el era tînărul arhitect! — a dat un răspuns rămas celebru: „Bine, vă voi face o fîntînă, însă locuită de două milioane de oameni".

ORAŞUL CIBERNETIC

Priviţi fotografia alăturată. Ea reproduce proiectul „oraşului cibernetic". În concepţia autorului, arhitectul Nicolas Schöfer, el urmăreşte să armonizeze „zona funcţională" cu „zona rezidenţială" a aglomerărilor urbane. Pentru prima, arhitectul concepe construirea unor megastructuri de **tip turn**, cu înălţimi ce ajung pînă la 1 000—1 500 metri, în care îşi desfăşoară activitatea cetăţenii. Zona de locuit şi odih-

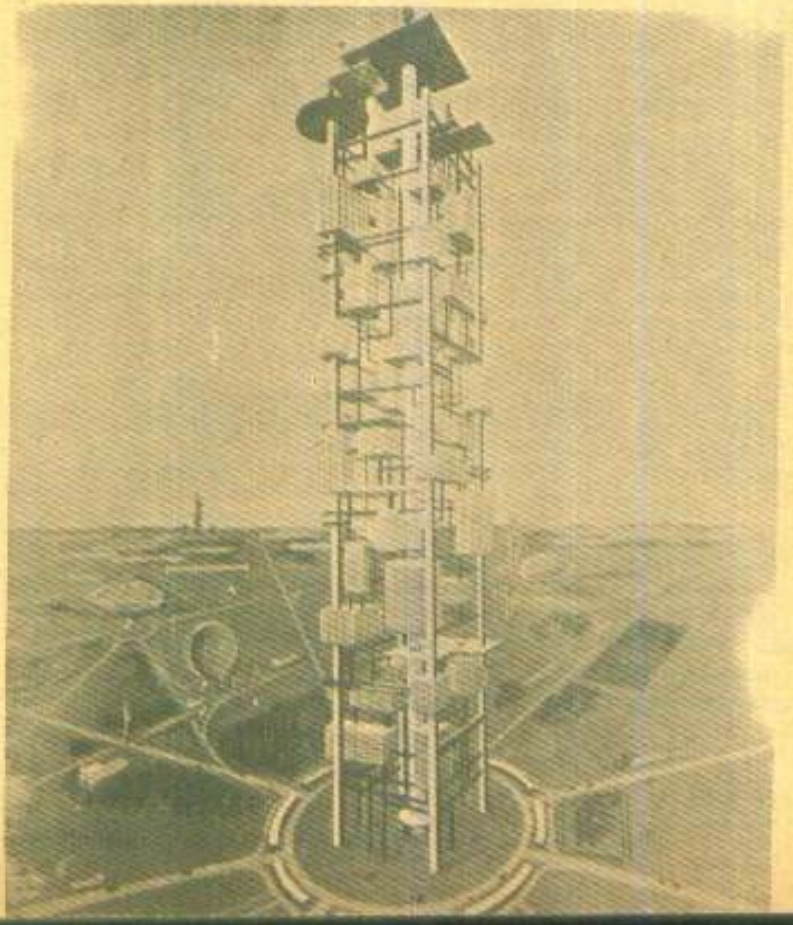

Oraşul cibernetic

nă, ridicată pe piloni la 20—30 de metri, nu va avea decît 1—2 etaje şi va beneficia de liniştea şi aerul curat al pădurilor şi terenurilor agricole de la... subsol.

Uriaşe panouri captatoare şi oglinzi reflectoare incluse în structura oraşului cibernetic utilizează energia solară, creînd în acelaşi timp şi o seamă de sculpturi cinetice, poate pe gustul artistic al generaţiilor viitoare.

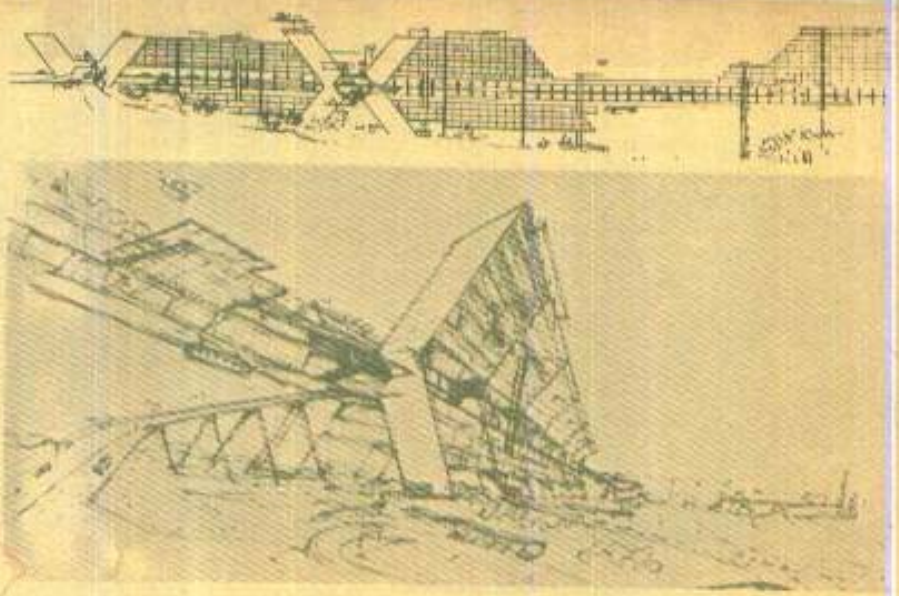

Schiţe pentru proiectul oraşului în X

„X" NU ESTE DOAR O NECUNOSCUTĂ A ECUAŢIEI

Reproşăm multora din oraşele în care trăim astăzi poluarea şi lipsa luminozităţii. Proiectele unor oraşe curate, scăldate în adevărate băi de aer şi lumină, par să aibă adeziunea edililor. Între numeroasele variante de **structuri arhitectonice**, care semnifică o veritabilă goană după aer şi lumină, să ne oprim asupra **„oraşului în X"** şi a celui de tip **pilnic.**

„Oraşul în X" se prezintă sub forma unei structuri portante continue, în forma literei X. În partea de încrucişare a braţelor trec reţelele de circulaţie şi cele pentru alimentarea cu apă, energie şi alte utilităţi, pentru vehicule fiind prevăzute căi de rulare fără intersecţii. Larg deschisă, partea superioară a X-ului se înalţă pe şapte etape, care datorită înclinării, beneficiază de însorire maximă. Aici sînt situate apartamentele de locuit, fiecare cu largi balcoane şi logii. Ramurile de jos ale X-ului adăpostesc birourile, locurile de parcare.

Suprafaţa solului acestui tip de oraş este degajată în proporţie de 90 la sută, putînd fi utilizată pentru agricultură, parcuri, amenajări sportive.

ORAŞELE POT AVEA ŞI ASEMENEA FORME...

Arhitectul elveţian Walter Jonas este autorul proiectelor pentru **oraşul pilnic.** Plecînd de la constatarea că locuinţele tradiţionale sau moderne sînt orientate, în covîrşitoarea lor majoritate, spre exteriorul clădirii, ceea ce face ca aceasta să primească din plin zgomotul, praful şi gazele arse de la eşapamentele autovehiculelor, Walter Jonas a regîndit această orientare. Aşa s-a născut ideea unui oraş în întregime deschis spre interior, numit în limba germană **Intrahaus.** Oraşul se aseamănă cu o vale artificială, pe marginile căreia se deschid, spre interiorul pilniei, locuinţele. Protecţia la zgomotele şi gazele nocive ale circulaţiei este totală. Fiecare „pîlnie" este ocupată pînă la prima sa treime de instalaţii pentru care lumina artificială este suficientă — ascensoare, magazine, cinematografe. Acest soclu se termină cu o suprastructură pe care se află piaţa centrală a oraşului, plantată cu vegetaţie. Şcolile sînt grupate pe inelul ce înconjoară această insulă verde, apoi, pe nivelurile superioare, se succed în arenă apartamentele. Legînd mai multe asemenea construcţii prin reţelele de circulaţie suspendate se formează un oraş de mă-

Modelul unui „Intrahaus"

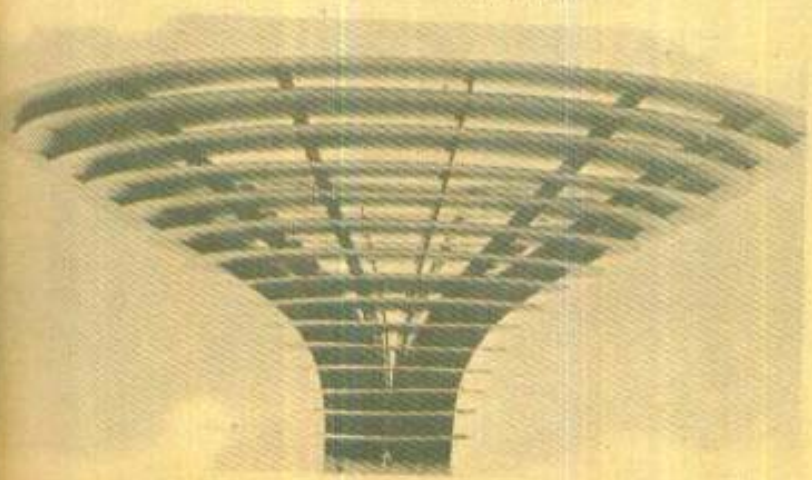

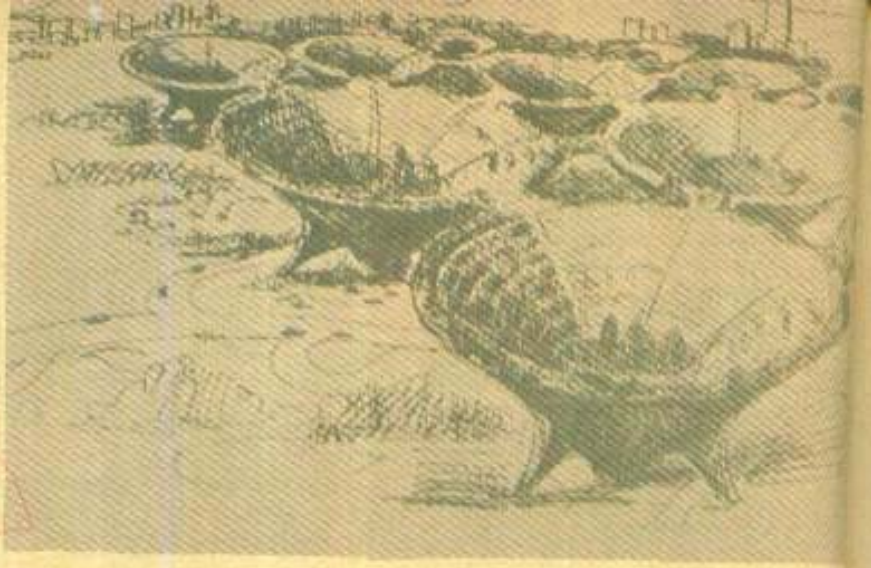

Așa arată în concepția arhitectului Walter Jonas „orașul pilnie"

ime medie, cu școli, centre comerciale și spații administrative. Să mai notăm că fiecare „Intrahaus" poate avea forme foarte variate — octogonale, hexagonale, sferice ș.a., noile materiale și tehnici de construcție dînd mobilitate în alegerea unor asemenea structuri.

URBANISMUL SUBTERAN

Nu numai ideile lui Jules Verne și Herbert George Wells, pentru a nu-i aminti decît pe doi dintre ilustrii autori de romane științifico-fantastice, ci chiar nevoile reale ale omului i-au făcut pe arhitecți să studieze posibilitatea utilizării spațiilor terestre de sub cota 0. Așa s-a născut arhitectura și urbanismul subteran. De la catacombele Romei la tunelurile rutiere actuale, exemplele acestui gen de lucrări sînt numeroase. Și proiectele de viitor, gîndite de pe acum, sînt ambițioase și au șanse mari de a fi puse în operă. Tunelul de sub Marea Manecii — lung de 43 km, din care 33 sînt pe sub apă — a fost mult discutat. Succesul unei asemenea lucrări ar lansa cu siguranță o alta: tunelul legînd Europa de Africa, pe sub Gibraltar. Lipsa de spațiu a marilor aglomerări urbane, imposibilitatea de a rezolva numai la suprafață problemele puse de urbanismul modern ar putea deschide, așa cum apreciază arhitecții, și calea spre construcțiile subterane. Omul modern, căruia nu-i este frică să pionjeze spre fundul mărilor, să zboare în înălțimi de mii de metri, să se aventureze în afara atmosferei terestre, își va învinge și prejudecata față de locuințele subterane în măsura în care progresele în privința condiționării aerului, etanșeității vor demonstra superioritatea asupra locuințelor de suprafață, zgomotoase și poluate.

Habitatul subteran pare ideal în regiunile în care intemperiile și variațiile de temperatură sînt extreme — la tropice și în regiunile polare, în zonele deșertice.

O serie de mari lucrări realizate la Montreal, Philadelphia, Pittsburgh, Stockholm sau în Japonia și China par să justifice interesul față de arhitectura subterană. Încă în urmă cu două decenii, în 1963, un vast centru comercial — frecventat zilnic de circa un milion de oameni! — a fost deschis sub străzile întortocheate din Osaka. La Tokyo, gara Shinjuku a fost construită pe principiul tridimensional, a treia dimensiune fiind nu înălțimea, ci adîncimea. Printr-o boltă cu un diametru de 195 metri se luminează și aerisesc etajele celui mai mare complex subteran din lume.

HOMO AQUATICUS

Filmele comandantului Cousteau ne-au dezvăluit multe din tainele mărilor. Descoperirea spațiului acvatic al planetei se află încă la începuturi. Dacă de pe suprafața uscatului au dispărut practic petele albe, nu același lucru se poate spune despre oceanul planetar. Un lucru este sigur. În viitor, o mare parte din necesarul de materii prime și hrană al omenirii va fi asigurat din mări și oceane.

Apa acoperă 71 la sută din suprafața globului, față de 29 la sută cît reprezintă uscatul. Explozia demografică va permite generațiilor viitoare să abandoneze vînturilor și valurilor aproape trei sferturi din planetă ?

Tokyo, Bangkok, Monaco, Hong-Kong sînt cîteva din orașele care se sufocă în limitele lor naturale. Cîștigul pe înălțime nu mai este suficient. Iată de ce nu surprinde că primele studii de extindere spre largul mării a orașului s-au făcut la Tokyo, că primele insule artificiale plutitoare ancorate au fost proiectate pentru Monaco. În Hong-Kong, o parte a populației trăiește într-un vast bidonvil plutitor.

ORAȘELE PLUTITOARE

Plecînd de la insulele plutitoare, vulnerabile din cauza dimensiunii lor la te-

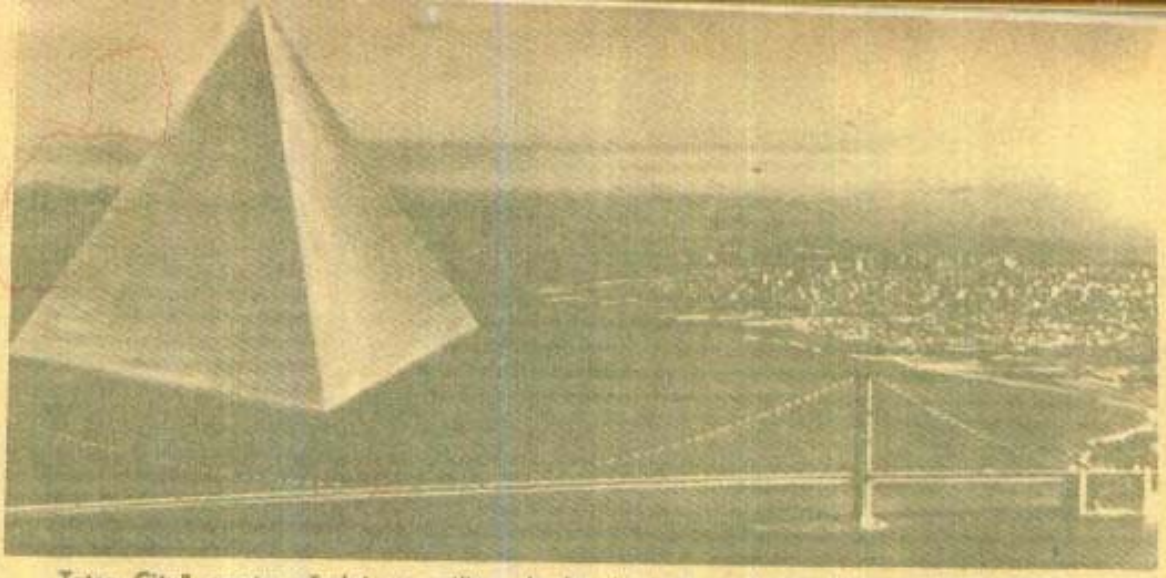

„Tetra City" poate găzdui un milion de locuitori pe o structură tetraedrică plutitoare

ribila energie marină, arhitecții proiectează **orașele plutitoare.** Paolo Soleri a conceput o structură colosală, a cărei greutate ar neutraliza forța vîntului, valurilor, furtunilor. **„Novanoah"** — cum a fost denumită de arhitect — este o capsulă aplatizată, plutitoare, în interiorul căreia sînt rezervate spații pentru activități industriale și locuit, necesare cîtorva zeci de mii de oameni. Orașul tetraedric proiectat de Buckminster Fuller își propune să găzduiască un milion de locuitori pe o structură plutitoare de trei km lungime, înălțată pe 200 de etaje. Walter Jonas a adaptat „orașele pilnie" la condițiile marine.

Proiectele nu se limitează la o organizare urbanistică a malurilor mării și la orașele marine, ci preconizează, de asemenea, și o arhitectură submarină.

NOILE MATERIALE DE CONSTRUCȚII

Un lucru este limpede: dezvoltarea în continuare a urbanismului, construcțiile care vor fi ridicate în următorii ani trebuie să aibă la bază noi invenții și soluții tehnologice, noi materiale.

Potrivit previziunilor specialiștilor în știința metalelor, fierul, materialul preferat al arhitecturii în cepind cu sfîrșitul secolului XIX, își va pierde întîietatea în următoarele decenii în fața cuprului, aluminiului și titanului. Aluminiul a și pătruns deja în practica construcțiilor. Cuprul o va face în curînd, dacă prețul său nu va fi prohibitiv. Iar viitorul titanului este dat drept sigur.

Pe aceeași poziție se situează și masele plastice. Dacă ținem seama de cercetările actuale și realizările deosebite ale chimiei, sfîrșitul acestui secol va marca și o răspîndire a structurilor arhitectonice ușoare, în care masele plastice vor avea un rol preponderent de jucat. Ridicarea noilor orașe, în condițiile în care pămîntul planetei va trebui drămuit cu grijă, între cei peste 6 miliarde de locuitori ai săi din anul 2000, se va face cu siguranță pe terenuri considerate în prezent improprii construcțiilor. Dar puterea explozibililor, noile tehnici de execuție a lucrărilor publice vor face practic posibile mari modificări geografice. Între mijloacele de foraj neclasice, trei sînt descrise de pe acum cu precizie. Cea prin „roc-jet" se bazează pe combustia kerosenului în oxigen, care dă un jet de gaz de mare viteză și temperatură ridicată. Acest jet topește masa de forat, mașina asigurînd o productivitate de 15—20 de ori su-

„Thalassopolis" reprezintă proiectul unei insule plutitoare, legate de țărm printr-un pod. Locuințele au deschiderea spre portul artificial format în centrul orașului

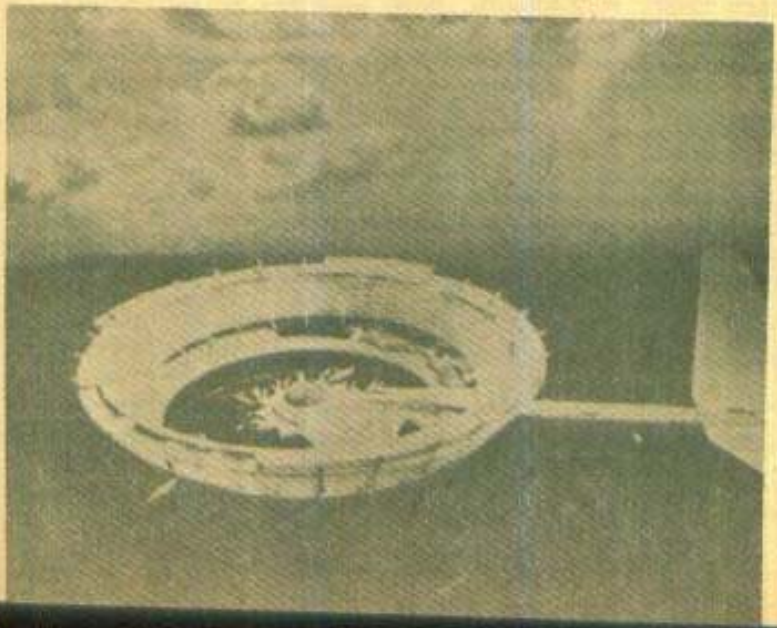

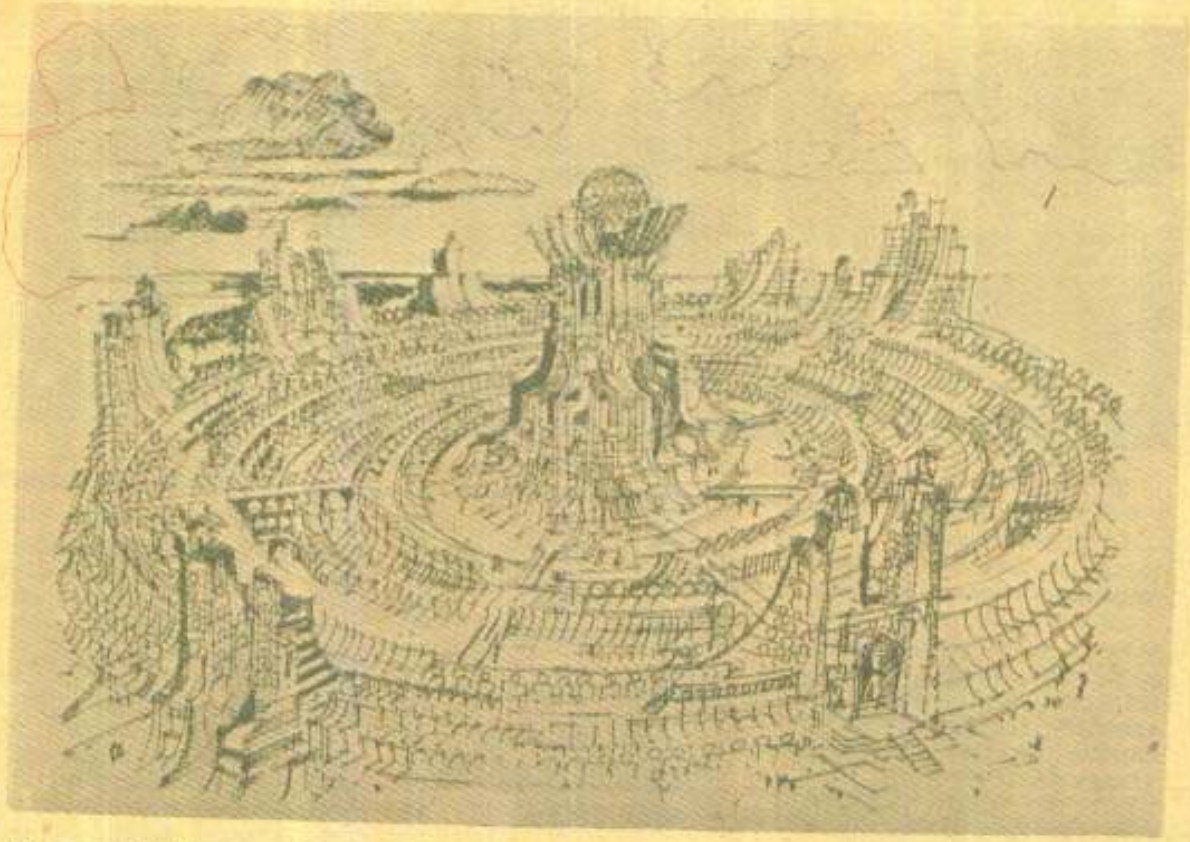

După multitudinea proiectelor se pare că oraşele solare, al căror principiu de organizare arhitectonică îl constituie captarea energiei astrului zilei, vor face primele paşi de la viitor la... prezent

perioară procedeelor clasice. Un alt procedeu este forajul prin explozii nucleare, cercetătorii de la laboratorul din Oak Ridge găsind un gaz — trioxidul de xenon — care nu este radioactiv, ceea ce îl face utilizabil în lucrările de şantier. În fine, vor fi utilizate lasere de mare putere, ale căror fascicule, cu temperaturi de mii de grade, topesc rapid materialele dure. Aproape instantaneu, granitul se transformă în lavă.

Cu ajutorul unor asemenea tehnici se vor putea realiza lucrări greu de imaginat astăzi. Tuneluri pe sub ghețurile Groenlandei sau pe sub Marea Caspică şi Marea Japoniei, altele pe sub masivul Himalaia, porturi artificiale în Alaska vor produce modificări ale reliefului, ale axelor de navigaţie şi drumurilor tradiţionale.

Utopii ? Himere ? Proiecte absurde ? Nimeni să nu se grăbească să arunce asemenea etichete — amintindu-şi, de pildă, că începutul secolului a cunoscut primele aeroplane de pînză, ca să se ajungă azi la zborurile cosmice.

Cînd vor deveni realitate proiectele prezentate în paginile de mai sus ?

Arhitectura nu se schimbă precum moda, ea se adaptează la cerinţele societăţii, bazîndu-şi proiectele pe forţa economică şi tehnologică a acesteia. Iată de ce, într-un timp relativ scurt, o serie de proiecte considerate fanteziste nu cu mulţi ani în urmă au devenit astăzi realitate concretă. Sub impactul crizei petrolului a luat în ultimul deceniu un avînt, de nebănuit înainte de 1973, arhitectura energiilor neconvenţionale. Casele solare, apoi cartierele şi satele solare, acum veritabile oraşe construite pentru a utiliza energia astrului zilei, dau măsura talentului arhitecţilor de a răspunde comandamentelor epocii în care trăiesc. În acelaşi timp, se înfiripă proiectele oraşelor unor probabile colonii umane pe Lună sau în spaţiul cosmic, ce păreau înaintea lansării primelor navete spaţiale simple vise. Pas cu pas, cutezanţa umană înaintează, desenîndu-şi viitorul.

Dan CONSTANTIN

INTERVIURILE ALMANAHULUI „SCÎNTEIA"

„Succesul meu nu este întîmplător; l-am construit cu eforturi perseverente şi răbdătoare"

Convorbire cu actorul italian ALBERTO SORDI

„Succesul meu nu este deloc întîmplător. Mi l-am construit zi de zi, cu eforturi susţinute". Alberto Sordi nu greşeşte cînd susţine acest lucru. Deoarece afirmarea în lumea filmului a celui mai vestit comic al Italiei, pe care milioane de conaţionali îl consideră astăzi un fel de monument (nu degeaba este supranumit „Albertone naziomale"), de tipul Capelei Sixtine sau al Turnului din Pisa, a fost dintre cele mai complicate. A trebuit să toarne numeroase filme, să o ia de la început de nu ştiu cîte ori, să sufere de neînţelegerea manifestată în jurul său, pentru a putea impune maniera sa deosebită de a interpreta arta comică. Dacă înainte, pentru a-i face pe spectatori să rîdă, autorul trebuia să fie mic sau gras ori foarte înalt sau să se deghizeze cu gambetă şi baston, Sordi a folosit în acest scop doar înfăţişarea şi vocea sa, dovedind că ştie mai bine ca nimeni altul cum să se servească de film pentru a face satiră.

„Nu există nimic mai rău decît să te simţi fericit şi să nu ai nici un fel de dorinţă"

Debutul lui Sordi în cinematografie, în 1938, a trecut aproape neobservat şi astfel de-a lungul anilor marele actor a fost nevoit să-şi schimbe nu o dată specialitatea... teatrală : a străbătut cu o trupă de artişti ambulanţi oraşele şi satele ţării, a dansat în operete, a jucat la revistă alături de Ana Magnani şi Aldo Fabrizzi, a interpretat scheciuri la radio. Timp de mai multe luni a prezentat chiar şi o emisiune intitulată : „Vă vorbeşte Alberto Sordi". Poate părea cu totul straniu, dar realizatorii de prim ordin ai celei de-a şaptea

arte erau complet indiferenți față de viitoarea celebritate, nu încercau să-i descopere marele talent comic. Cînd scenaristul Fellini i-a făcut propunerea să joace în primul său film, „Șeicul alb", Sordi n-a fost prea încîntat. Nici filmele cu regizori cunoscuți nu-i aduseseră succesul, darmite cele cu debutanți ! Și totuși, pînă la urmă, răspunsul său a fost afirmativ. Spectatorii nu au acceptat însă filmul lui Fellini și nu l-au acceptat nici pe „Șeicul alb" în interpretarea lui Sordi.

După această experiență nereușită, Sordi s-a întors din nou la teatru. Pînă în ziua în care Fellini i-a propus să joace în „I Vitelloni". Societatea care urma să producă filmul — „Eric" — a acceptat să fie inclus în lista interpreților, cu condiția ca numele său să nu figureze însă pe afișe. **„Îmi amintesc cînd Federico mi-a spus acest lucru. Nu-și găsea cuvintele, era de-a dreptul pus în încurcătură. I-am răspuns calm că n-are nici o importanță. Mai rău va fi pentru producători, deoarece vor fi obligați să retipărească afișele. Ceea ce s-a și întîmplat".** Cu toate acestea, „I Vitelloni" a fost filmul care l-a făcut cunoscut pe Sordi și i-a adus mari satisfacții prin conferirea distincției „Nastro d'argento". Puțin mai tîrziu, în 1956, el este declarat „cel mai bun actor al anului" pentru interpretarea rolului principal din comedia „Burlacul" a regizorului Antonio Petrangelli, care reprezenta al douăzeci și cincilea film al său. Din acest moment cariera cinematografică a lui Sordi se desfășoară într-un crescendo continuu. O filmografie de excepție de peste o sută șaizeci de filme, în mai puțin de un sfert de secol. Și mai presus de aceasta, cîteva merite deosebite, printre care acela al întemeierii unui gen nou în cinematografia italiană : tragicomedia.

Referindu-se la extraordinara galerie de personaje realizate de Sordi, un cunoscut critic italian remarcă : „O mare parte din genialitatea sa (dincolo de calitățile deosebite de actor) și din succesul său se datorează faptului că ne-a făcut să credem că portretele sale grotești, adesea profund antipatice, insuportabile, nu ar fi fost ale noastre, ci ale celor care se află alături de noi. Iar noi ne-am distrat de minune de-a lungul timpului admirînd aceste personaje ale sale, fără ca nici măcar un moment să ne gîndim că, privind ecranul, ne oglindim de fapt în el".

N-a fost deloc ușor să obținem un interviu din partea lui Sordi. Mai întîi deoarece marele actor ține foarte mult la liniștea sa interioară, iar interviurile pot adăuga foarte puțin la enorma sa popularitate mai ales în Italia, unde Sordi este considerat, după cum spuneam, un fel de monument național. Iar apoi pentru că se afla tot timpul în mișcare ; la cei peste șaizeci de ani ai săi continuă să fie un adevărat vulcan de energie. Abia a terminat de montat „Eu știu că tu știi că eu știu" cu Monica Vitti și se pregătește să înceapă turnarea unui nou film : „În călătorie cu tata" cu Carlo Verdone. Celor care îl întreabă de ce lucrează atît de mult le răspunde că **„nu există nimic mai rău decît să te simți fericit și să nu ai nici un fel de dorință".**

Mă primește într-o după-amiază, nu departe de Colosseum, în grădina casei unui producător, cu care este prieten de mai bine de treizeci de ani. Se îndreaptă spre mine, mergînd încet, cu surîsul său tonic și cu ochii săi mari, albaștri, atît de întrebători. Este îmbrăcat ca un englez : un pardesiu de păr de cămilă, o jachetă în carouri, o haină de cașmir și pantofi de antilopă. **„Astăzi sînt puțin răcit — îmi spune. Dar n-are nici o importanță. Să rămînem aici, afară. Nu pare să fie prea frig, bate chiar un pic soarele".**

— *Știți că și în România sînteți un actor foarte popular ? Multe din filmele dv. s-au bucurat de o primire cum nu se poate mai bună.*

— Mi se pare firesc ca într-o țară latină, cu o limbă latină și deci foarte apropiată de limba italiană, filmele italiene să se bucure de audiență. Ca să nu mai vorbim de afinitățile existente între cele două popoare, de tradițiile istorice, de obiceiurile comune și chiar de un mod de a vedea și trăi viața destul de asemănător. Ce este însă curios este faptul că chiar și în țări total diferite de Italia filmele mele au fost bine primite. Este posibil, cred, ca atitudinile mele, formele în care le exprim, în care le dau viață prin intermediul tipurilor de personaje create, să-și găsească corespondent dincolo de limbă și în alte locuri din lume.

— *Critica susține că în filmografia dv. pot fi remarcate mai multe etape. Filmele din primii ani de carieră dădeau naștere unui Sordi acru-dulce, satiric (apropiat eroului din „Mantaua" lui Gogol, dar transplantat la realitatea italiană). Acestuia i-a luat apoi locul un Sordi mai alegre, mai comercial și poate chiar mai superficial...*

— Dacă e să privesc în urmă la tot ceea ce am realizat pînă acum, îmi dau seama că într-adevăr am trecut prin mai multe faze. Primele mele pelicule urmăreau doar să determine rîsul, să distreze lumea și nimic mai mult. Eram ieșiți dintr-un război și lumea dorea să se manifeste, să-și facă cunoscută bucuria. Acesta era un mod de a mulțumi marele public. După aceea a urmat în Italia boom-ul economic, care a oferit punctul de plecare pentru „Un american la Roma", „O zi în tribunal" și alte filme asemănătoare... Dar, pe zi ce trecea, italianul devenea mai adult, poseda un automobil, începuse să depășească granițele țării și să stabilească relații cu persoane din alte țări. De aici s-au născut „Smogul Londrei" și „Diavolul", filme care-l puneau pe italian în legătură cu alte obiceiuri sau civilizații. S-au întipărit în acest fel în mintea spectatorilor un tip de obiceiuri italiene care au evoluat odată cu trecerea timpului, la fel ca și mine. Eu îmbătrînesc deoarece timpul nu stă pe loc. În comparație cu vremea în care turnam „Un american la Roma", am devenit mai adult în toate privințele. Mă aflu însă în continuare la datorie.

„Prin intermediul filmului, al cinematografiei se pot realiza foarte multe lucruri bune"

— Dv. reprezentați italianul mediu, cu virtuțile sale, dar mai ales cu defectele pe care le are. Nu credeți însă că prezentarea cu anumită regularitate a imaginii italianului șiret, obraznic, neîncrezător... poate avea o influență negativă și mai ales contagioasă asupra atitudinilor ?

— În primul rînd vreau să vă spun că, de cîte ori se ivește ocazia, eu caut să-mi liniștesc compatrioții, demonstrîndu-le că nu vreau să le pătez cinstea. Personajul meu tipic are în afară de vicii și calități. Cît privește întrebarea dumneavoastră, sînt de părere că denunțarea comportamentelor sociale prin intermediul rîsului, al satirei este mai eficace decît dacă am recurge la o prezentare tragică sau dacă am lua lucrurile în serios.

— Și totuși, aceasta nu poate fi o armă cu două tăișuri ? Nu există pericolul de a face simpatică o figură negativă ?

— Eu caut mereu să atrag într-un fel sau altul atenția publicului pentru ca personajele mele negative să nu suscite nici un fel de simpatie în rîndul acestuia. Cultiv, dacă vreți, o anumită complicitate cu publicul. În același timp, încerc să ridiculizez personajele pe care le interpretez, punîndu-le bine în evidență defectele, iar din aceste defecte se desprinde, cum e și firesc, caracterul lor distructiv. Un personaj pozitiv, un erou nu te face să rîzi. În schimb îți provoacă rîsul omul fricos, laș, viclean. Acest lucru îmi este mie util deoarece publicul, dacă este luat prin surprindere, pufnește în rîs, se distrează, dar în același timp meditează după ce a văzut filmul. Recunoscîndu-se în aceste personaje, ale căror defecte eu le-am criticat, se simte, dacă se poate spune astfel, observat, constată că defectele îi sînt descoperite. Am să vă dau un exemplu : Pe vremea cînd am realizat „Un american la Roma" tinerii au renunțat la atitudinea lor de preluare mecanică a comportamentului american, inclusiv a îmbrăcămintii, deoarece în urma peliculei mele toate aceste lucruri li se păreau ridicole. Marlon Brando a interpretat, în schimb, „Sălbaticul" și tinerii au început să se îmbrace ca el, deoarece acesta este personajul, eroul pe care-l au de imitat.

— Dacă îmi amintesc bine, mai multe din filmele dumneavoastră, printre care „Deținutul în așteptarea judecății" și „Medicul de la prevederile sociale", au stîrnit la vremea respectivă, adică în urmă cu cîțiva ani, o mare furtună socială.

— Așa este. Personajele create în aceste filme, și îndeosebi stările negative de lucruri pe care ele le denunțau, au determinat pînă și autoritățile (parlament, guvern etc.) să treacă la modificarea unora din legile existente. „Medicul de la prevederile sociale" a avut astfel virtutea să determine reforma întregului sistem de prevederi sociale, iar „Deținutul în așteptarea judecății" a impulsionat o serie de modificări în sistemul penitenciarelor. Tocmai pentru aceasta susțin că rolul filmului, al cinematografiei este deosebit de important. Prin intermediul acestuia se pot realiza foarte multe lucruri, mult mai mult decît poate să facă un scriitor, un ziarist sau chiar un om politic.

— Care este filmul pe care îl considerați a fi cel mai angajant din întreaga dumneavoastră carieră ?

— „Cît timp este război există speranța". Această peliculă reprezintă fructul unei serioase chibzuințe, care s-a maturizat de-a lungul a multor ani de experiență și de muncă. Deși s-ar putea găsi cineva care să mă contrazică, cred că aceasta este una din cele mai utile pelicule pe care le-am făcut pînă în prezent. Utilă îndeosebi pentru un anumit tip de societate. În fond, eu încerc să demonstrez în această peliculă că societatea de consum este generatoare de război. În film interpretez rolul traficantului de arme. Mi l-a inspirat „vestitul" Cummings. Am fost să-i văd vila de pe Coasta de Azur. Cînd i-am cerut permisiunea să-i folosesc numele, mi-a spus : „Sînt încîntat. Cheltuiesc atîția bani cu publicitatea...". Personajul meu este al unuia care vinde arme fără convingere, pentru bani, pentru a putea menține nivelul excesiv de viață pe care îl duce familia sa.

„Cînd publicul este de partea ta, trebuie să-l prețuiești"

— Dar acest ultim film, „În călătorie cu tata", pe care-l realizați împreună cu Carlo Verdone, ce reprezintă ?

— Este un film destul de delicat, care s-a născut din dorința de a da viață unui personaj de vîrsta mea care descoperă că poate fi prietenul fiului său pe care nu l-a considerat niciodată înainte astfel. Să spunem că este un nou episod din istoria unui italian pe care am încercat s-o ilustrez în acești ani. Din nou în centrul întîmplărilor se află o familie, o familie în criză și un copil „uitat", care a căutat în altă parte ceea ce părinții nu au știut să-i ofere. „În călătorie cu tata" constituie istoria ciocnirii a două moduri de a vedea viața, dar și cronica unei afecțiuni regăsite. Copiii, nu spun cred nici o noutate, trebuie să-i înțelegi și să-i ajuți în momentele dificile. În caz contrar știți ce se întîmplă.

— V-ați gîndit vreodată la faptul că prin personajele pe care le-ați creat ați devenit un fel de prototip al unei țări și în același timp al unei epoci, un fel de Charlot italian ?

— Niciodată n-am avut această ambiție. Încă de la început mi-am creat singur rolurile. Înainte de a fi actor am fost propriul meu autor. Am prezentat pe ecran propriile mele idei și nu ale altora. Cred că am fost primul care a inițiat acest tip deosebit de spectacol de satirizare a moravurilor, care a devenit cu trecerea timpului universal. Pînă și americanii l-au copiat cu mai bine de două decenii în urmă. Desigur, eu îl reprezint pe italian, deoarece îl cunosc în mod profund și, cunoscîndu-l profund, sînt convins că îl fac să poată fi recunoscut și în străinătate. Cît îl privește pe Charlot, trebuie să spun că n-am admirat niciodată și nici nu m-am inspirat din maniera sa de a interpreta arta comică.

— Sînteți invitat, după cîte am aflat, să vorbiți studenților de la Institutul de teatru al Universității din Roma despre arta actorului. Ce le veți spune ?

— Ce aș putea spune studenților ? Poate le voi spune că nici nu e nevoie de o școală de teatru. Eu am fost și rămîn, dealtfel, un autodidact. Firește, datorită lipsei de voință, de sîrguință, precum și indolenței tipice locuitorilor Romei. Sînt defecte pe care nu le-am negat niciodată. Dimpotrivă, le-am reprezentat în filmele mele. Nu aveam, cred, nici structura morală, nici pe cea fizică a studentului. Simțeam însă o puternică încărcătură exhibiționistă, o vocație emotivă. Și așa m-am decis să o propun publicului. Desigur, am frecventat și eu școala. Impresiile cu care am rămas e mai bine însă să nu le povestesc... Îmi amintesc momentul în care profesoara de la academie mi-a spus : „Nu neg că dumneata ești înzestrat cu calități naturale, că ai un aspect plăcut și o voce caldă. Cu toate acestea, ești grosolan, nu te exprimi așa cum trebuie". „Ce spuneți, doamnă ?" — am intervenit eu. „Spun că prima regulă a actorului este aceea de a vorbi limbajul actorului, care n-are nimic comun cu limbajul obișnuit". „Cred că glumiți, doamnă... Vedeți, deși fac un mare efort, nu reușesc însă să-l pronunț pe dublul -r-". „Atunci nu vei reuși niciodată să fii un actor. Dacă vei continua să pronunți **fero** în loc de **ferro**, sau **carozza** în loc **carrozza**, publicul te va respinge". Trebuie să recunosc că acest mod de a vedea lucrurile mie mi s-a părut întotdeauna o glumă nereușită. De ce actorul nu trebuie să vorbească ca lumea obișnuită ?

— Deci care este sfatul pe care-l dați tinerilor actori ?

— Să-și caute propria vocație. De pildă, acest tînăr actor care este Roberto Benigni (unul din cei mai în vogă actori italieni din ultimii ani — n.a.) a ajuns la momentul în care trebuie să asculte numai de el însuși și bineînțeles de public. Cînd cineva cîștigă publicul, nu mai poate glumi, nu se mai poate avînta în acțiuni primejdioase. Școala, propriile lecții încep de aici. Publicul, cînd este de partea ta, nu trebuie să-l ofensezi, să-l obosești, căci te așteaptă la următoarele probe și atunci reacția nu va mai fi aceeași. Imaginați-vă, dacă eu aș fi continuat să prezint același personaj din „Un american la Roma" ce s-ar fi întîmplat. Desigur, ca să mă reîntorc la tineri, talentul nu se poate învăța...

— De mai mulți ani, de cînd mă aflu în Italia, am constatat că sînteți acuzat în permanență de zgîrcenie. Cum se explică aceasta ?

— Este o invenție care, fie vorba între noi, dovedește lipsa de fantezie a unei anumite categorii de ziariști. De mai mulți ani se spune despre mine acest lucru. Întotdeauna m-a distrat însă, deoarece n-are nimic comun cu realitatea. Mai mult decît atît, dacă există un lucru pe care-l apreciez în comportarea mea, acela este tocmai faptul că nu dau o prea mare importanță modului în care îmi cheltuiesc banii. Este adevărat că eu nu frecventez barurile de noapte sau alte locuri asemănătoare unde nu se face altceva decît se clevetește. Lipsa mea din astfel de locuri este explicată tocmai prin înclinația mea spre economii.

— Cum suportă Alberto Sordi popularitatea care, de ce să n-o spunem, o depășește pe cea a colegilor de breaslă ? Nu o considerați a fi prea apăsătoare ?

— După atîția ani m-am obișnuit ca oamenii să mă oprească pe stradă și să mă salute spunîndu-mi: „Ciao, Albertone !". Cînd cineva se transformă într-un personaj public trebuie să plătească într-un fel sau altul un anumit preț. E adevărat, nu ? Și apoi eu nu sînt obișnuit să fac lucrurile pe care doresc să le fac ascunzîndu-mă sau fugind de privirile oamenilor.

— Italia traversează în prezent un moment de criză. Care este „diagnosticul", nu al medicului de la prevederile sociale, ci al dumneavoastră ca actor și regizor ?

—. Fără îndoială că lucrurile la noi nu stau deloc bine. Și aceasta în special după „criza petrolului" care a determinat o scădere serioasă a producției. Boom-ul economic care s-a înregistrat după război ne-a permis nu numai să ne redresăm, dar să și cunoaștem un serios avînt. Majoritatea italienilor au crezut însă că vor putea să beneficieze la infinit de situația creată, fără să renunțe în nici un fel la consumuri. Dar, după cum s-a văzut, n-a fost așa. Esențial este acum să revenim la o reconversiune a întregii economii, lucru care nu mi se pare deloc simplu. Căci este greu să găsești un italian dispus să renunțe la modul de viață cu care s-a obișnuit.

— Ce viitor întrevedeți genului de film pe care-l practicați ?

— Cred că acest gen de film nu va muri niciodată, că va găsi întotdeauna spațiu. Întrucît este genul de film de care mă simt cel mai apropiat și pe care îl iubesc cel mai mult, voi continua să-l fac — atît ca actor, cît și ca regizor.

★

Interviul s-a terminat. Casetofonul s-a oprit și el. Alberto Sordi mă însoțește pînă la poartă cu mersul său încet. La plecare îmi spune : **„Nu uita să-i saluți pe prietenii mei necunoscuți din România".**

Radu BOGDAN

BREVIAR JURIDIC

Intrebări de larg interes
la care răspunde
„AVOCATUL CASEI"

Index legislativ

I. Întrebări de larg interes la care răspunde „AVOCATUL CASEI“

Ce comisii pe domenii funcționează în întreprinderile productive și care este rolul acestora?

În întreprinderile de producție și, după caz, în celelalte unități, pentru sprijinirea organelor de conducere colectivă în adoptarea și aplicarea măsurilor necesare realizării sarcinilor de plan, creșterii laturilor calitative ale activității de producție și sporirii eficienței economice sînt organizate și funcționează, sub conducerea consiliului oamenilor muncii, mai multe comisii pe domenii. Acestea își desfășoară activitatea ca organisme obștești, fiind constituite din 3 pînă la 11 membri, selecționați dintre muncitorii cu înaltă calificare și experiență îndelungată în producție, maiștri, șefi de secție sau de ateliere, tehnicieni, ingineri, economiști și alte cadre de specialitate desemnați de adunarea generală a oamenilor muncii.

Comisiile pe domenii sînt următoarele: ● pentru creșterea productivității muncii și organizarea științifică a producției și a muncii; ● pentru calitatea producției și eficiență economică; ● de dezvoltare, investiții și progres tehnic; ● de aprovizionare, desfacere și import-export; ● pentru buna gospodărire și apărare a proprietății obștești; ● pentru probleme sociale; ● de pregătire și perfecționare, încadrare și promovare în muncă.

Aceste comisii, conduse de un membru al consiliului oamenilor muncii, lucrează pe baza unor programe concrete de activitate conform atribuțiilor ce le revin, conlucrează strîns cu compartimentele de muncă din întreprinderi și inițiază acțiuni pentru mobilizarea tuturor oamenilor muncii la îndeplinirea exemplară a sarcinilor de plan.

Notă: *În cadrul întreprinderilor funcționează, de asemenea, potrivit legii, consiliul tehnico-economic, precum și consiliile de judecată muncitorești.*

Care sînt principalele atribuții ale comisiei pentru buna gospodărire și apărare a proprietății obștești din întreprindere?

Principalele atribuții ale comisiei pentru buna gospodărire și apărare a proprietății obștești stabilite de lege sînt următoarele:

— controlează modul cum sînt întreținute și reparate mașinile, utilajele, instalațiile și celelalte fonduri fixe, dacă exploatarea acestora se face în conformitate cu prevederile normelor tehnice și instrucțiunilor de lucru specifice și propune măsuri pentru eliminarea abaterilor constatate;

— verifică măsura în care condițiile de conservare a mijloacelor fixe nefolosite asigură menținerea capacității de producție;

— urmărește respectarea graficului de opriri pentru revizii și reparații ale mașinilor, utilajelor și instalațiilor tehnologice, care determină întreruperea producției și propune măsuri de scurtare a duratei reparațiilor;

— analizează și se pronunță asupra propunerilor de scoatere din funcțiune a mijloacelor fixe și recuperarea pieselor și subansamblelor provenite din dezmembrare;

— urmărește recuperarea pagubelor aduse avutului obștesc prin lipsuri sau degradări de bunuri;

— urmărește și informează consiliul oamenilor muncii asupra modului în care se asigură îndrumarea tehnică a desfășurării producției de către șefii de secții, șefii de instalații și maiștri; propune măsuri de asigurare a asistenței tehnice pe fiecare schimb de lucru;

— inițiază, în colectivele de muncă, acțiuni de dezvoltare a simțului de înaltă răspundere față de bunurile încredințate, față de creșterea continuă a avuției naționale;

— pune în discuția colectivelor de muncă abaterile de la disciplina tehnologică, de exploatare, întreținere și reparare a mijloacelor fixe și ia măsuri, împreună cu maiștrii, șefii de ateliere și de secții pentru eliminarea lor;

— analizează modul în care se asigură apărarea proprietății socialiste, prin organizarea și efectuarea controlului preventiv și a controlului financiar intern și propune măsuri de îmbunătățire a acestei activități;

— analizează modul în care se asigură paza mijloacelor materiale și obștești și propune măsuri pentru prevenirea oricăror manifestări de prejudiciere a avuției obștești.

Ce cuprinde contractul-angajament dintre stat și colectivele de oameni ai muncii din întreprinderi și centrale?

Prin Legea nr. 3/1983 s-a prevăzut instituirea contractului-angajament în scopul întăririi autoconducerii muncitorești și autogestiunii economico-financiare, creșterii răspunderii colectivelor de oameni ai muncii, organelor de conducere colectivă din întreprinderi, centrale, ministere și alte organe centrale, precum și a comitetelor executive ale consiliilor populare județene și al municipiului București față de dezvoltarea și apărarea proprietății întregului popor, gospodărirea judicioasă și eficientă a tuturor bunurilor încredințate și realizarea sarcinilor ce le revin din planul național unic de dezvoltare economico-socială.

Contractul-angajament se încheie :

A) între stat, în calitate de administrator general al proprietății întregului popor — reprezentat prin ministere, organe centrale sau locale în subordinea cărora funcționează întreprinderile și centralele — și colectivele de oameni ai muncii din aceste unități ;

B) între stat — reprezentat, din împuternicirea Consiliului de Stat, de primul ministru al guvernului — și ministere, alte organe centrale sau comitetele executive ale consiliilor populare județene și al municipiului București.

Contractul-angajament încheiat între stat și colectivul de oameni ai muncii din întreprinderi și centrale va cuprinde obligațiile ce revin personalului muncitor pentru buna gospodărire și dezvoltare a patrimoniului încredințat, pe baza principiilor autoconducerii muncitorești și autogestiunii economico-financiare. Acestea se referă, în principal, la următoarele :

— utilizarea cu maximă eficiență a mijloacelor materiale și bănești încredințate, realizarea integrală a sarcinilor de plan, introducerea progresului tehnic și ridicarea calității producției, reducerea consumurilor de materii prime, materiale, combustibili, asigurarea aprovizionării și a desfacerii producției, creșterea eficienței exporturilor, a rentabilității tuturor produselor și serviciilor și, pe această bază, autofinanțarea întregii activități ;

— sporirea mai rapidă a productivității muncii decît a retribuțiilor, astfel încît să se asigure atît fondurile necesare majorării retribuției, cît și resursele pentru acoperirea cheltuielilor generale ale statului ;

— folosirea judicioasă a forței de muncă, dimensionarea la strictul necesar a personalului, perfecționarea pregătirii profesionale a acestuia, respectarea strictă a ordinii și disciplinei în muncă ;

— întrebuințarea fondurilor proprii și a altor fonduri bănești numai în conformitate cu prevederile de plan și ale bugetului de venituri și cheltuieli, cu respectarea strictă a dispozițiilor legale ;

— dezvoltarea patrimoniului, restituirea fondurilor primite de la societate, constituirea celorlalte fonduri prevăzute de lege, participarea într-o măsură cît mai mare la progresul general al societății.

Note : *1) Adunarea generală a oamenilor muncii, pe baza raportului consiliului oamenilor muncii, analizează situația aducerii la îndeplinire a prevederilor din contractul-angajament, stabilind măsurile necesare pentru aplicarea mai fermă a principiilor autoconducerii muncitorești și autogestiunii economico-financiare, a principiilor socialiste de retribuire, pentru creșterea eficienței economice.*

2) Conținutul contractului-angajament pentru întreprinderi, centrale, ministere, alte organe centrale și comitete executive ale consiliilor populare județene și al municipiului București, precum și al angajamentelor individuale a fost aprobat prin Decretul Consiliului de Stat din 5 octombrie 1983.

Ce reprezintă participarea oamenilor muncii la fondul de dezvoltare al unităților economice de stat și cum se constituie părțile sociale?

Dreptul oamenilor muncii de a contribui, în bani, sub formă de părți sociale, la dezvoltarea mijloacelor fixe productive și de a obține, în funcție de aport, un venit suplimentar din beneficii a fost instituit prin Legea nr. 3/1982. Potrivit prevederilor acestei legi, oamenii muncii din unitățile economice de stat pot avea în proprietate o parte din valoarea mijloacelor fixe aflate în administrarea acestor unități, ca parte socială. Aceasta se constituie prin depunerea unei sume de bani la fondul de dezvoltare economică al unității și nu poate fi mai mare de 50 000 lei și mai mică de 10 000 lei, pe întreaga perioadă de activitate a fiecărui om al muncii. Valoarea unei părți sociale este de 1 000 lei.

Participarea oamenilor muncii la fondul de dezvoltare al unității, prin constituirea părții sociale, se face pe baza liberului consimțămînt al fiecăruia, exprimat în scris. Depunerile fiecărui om al muncii pentru constituirea părții sociale se stabilesc în funcție de veniturile depunătorului și de volumul depunerilor aprobate de adunarea generală pentru anul de plan. Sumele reprezentînd aceste contribuții se pot plăti în rate egale sau diferențiate, lunar sau la alte intervale ori integral, în raport cu opțiunea depunătorului. Depunerile se fac pe o perioadă de cel puțin 5 ani. După această, la cererea depunătorului, dacă depunerea totală este de

cel puțin 10 000 lei, partea socială se restituie integral sau în mod eșalonat, în timp de 2—5 ani, potrivit hotărîrii adunării generale a oamenilor muncii, în funcție de posibilitățile economice ale unității. Restituirea integrală a depunerilor pentru constituirea părții sociale este garantată.

În funcție de valoarea părții sociale deținute, oamenii muncii beneficiază de venituri suplimentare, în afara drepturilor de retribuire cuvenite pentru munca depusă. Astfel, pentru sumele depuse ca parte socială, oamenii muncii beneficiază, la finele fiecărui an, de un venit determinat în funcție de mărimea totală a depunerii existente la acea dată, care se plătește din beneficiile unității. Venitul anual cuvenit oamenilor muncii se calculează în felul următor :

— 6 la sută din mărimea totală a depunerilor, în cazul realizării de către unitate a beneficiilor planificate ;

— pînă la 8 la sută, în cazul depășirii beneficiilor planificate.

Dacă unitatea nu-și realizează beneficiul planificat, se garantează oamenilor muncii un venit anual de 5 la sută, în raport cu sumele depuse ca parte socială, care se plătește, la finele anului, din beneficiile obținute sau din rezultatele financiare, după caz.

Asemenea venituri obținute de oamenii muncii în raport cu partea socială depusă nu sînt impozabile și nu se iau în calculul veniturilor în funcție de care se determină, potrivit legii, drepturile și obligațiile acestora.

Precizări : a) Cînd depunătorul își schimbă locul de muncă într-o altă unitate, la cererea acestuia sumele reprezentînd partea sa socială se transferă la noul loc de muncă sau, după caz, la o unitate economică stabilită potrivit prevederilor art. 4 din Legea nr. 3/1982.

b) În cazul pensionării, depunătorii pot să-și retragă partea socială sau să o mențină, situație în care beneficiază integral de veniturile cuvenite pentru sumele depuse.

c) Depunerile făcute ca parte socială se transmit prin moștenire, potrivit legii, în care caz moștenitorii vor putea solicita restituirea sumelor.

Cum se acordă sporul pentru vechime neîntreruptă în aceeași unitate în condițiile noilor majorări ale retribuției tarifare ?

Vechimea neîntreruptă în aceeași unitate constituie perioada în care o persoană încadrată în muncă lucrează într-o anumită unitate, pe baza aceluiași contract de muncă încheiat pe durată nedeterminată, precum și alte situații stabilite expres prin lege. Cei care beneficiază de vechime neîntreruptă în aceeași unitate primesc un spor de retribuție, calculat diferențiat în funcție de tranșele de vechime pe care o au.

Prin Legea nr. 2/1983 cu privire la principiile de bază ale perfecționării sistemului de retribuire a muncii și de repartiție a veniturilor oamenilor muncii s-a prevăzut că sporul pentru vechime neîntreruptă în aceeași unitate se majorează, stabilindu-se următoarele cote procentuale din retribuția tarifară :

Tranșe de vechime neîntreruptă în aceeași unitate	Pentru personalul din toate ramurile și sectoarele de activitate cu excepția celui prevăzut la lit. B și C	Pentru personalul din unitățile din industria minieră care lucrează la suprafață	Pentru personalul din unitățile din industria minieră care lucrează în subteran, pentru muncitorii, personalul operativ și mecanicii de locomotivă din unitățile de exploatare a căilor ferate subordonate M.T.Tc., a căror activitate este direct legată de siguranța circulației, pentru docheri, conducători de utilaje portuare și operatori la dană
0	A	B	C
1—3 ani	—	3%	4%
3—5 „	3%	4%	5%
5—10 „	6%	6%	8%
10—15 „	9%	9%	11%
15—20 „	12%	12%	14%
peste 20 ani	15%	15%	18%

Sporul pentru vechime neîntreruptă în aceeași unitate în cotele majorate, menționate mai sus, se acordă de la data majorării retribuției tarifare în fiecare ramură sau sector de activitate.

Notă : *Sporul pentru vechime neîntreruptă în aceeași unitate se acordă în toate sectoarele de activitate și se ia în calcul la stabilirea drepturilor de pensie.*

Ce drepturi și îndatoriri au membrii cooperativelor agricole de producție?

A. Fiecare membru al cooperativei agricole de producție are, potrivit Statutului C.A.P., următoarele **drepturi** :

— să muncească în cooperativă pe măsura capacității și pregătirii sale ;

— să fie retribuit pentru munca și rezultatele obținute și să primească furaje pentru animalele și păsările din proprietatea personală, potrivit Legii retribuirii muncii în unitățile agricole cooperatiste ;

— să participe la conducerea treburilor cooperativei ; să ia parte la adunările generale, precum și la cele ale subunității de producție în care lucrează ; să-și exprime părerile și să facă propuneri cu privire la întreaga activitate a cooperativei ; să participe la luarea hotărîrilor adunării generale ; să aleagă și — de la vîrsta de 21 ani — să fie ales în consiliul de conducere, biroul executiv și comisia de revizie ;

— să primească o parte din beneficiul obținut de cooperativă, stabilită de adunarea generală în raport cu contribuția adusă la realizarea producției și beneficiilor ;

— să depună anual o sumă de bani la fondul de dezvoltare economică, care să constituie partea socială în proprietatea sa ; să primească din beneficiul cooperativei un venit anual în raport cu suma depusă la fondul de dezvoltare economică și în funcție de volumul beneficiilor obținute de cooperativă ;

— să beneficieze de sprijin și înlesniri, în condițiile legii, pentru îmbunătățirea pregătirii profesionale ;

— să beneficieze de ajutoare din fondurile statutare constituite în acest scop de cooperativa agricolă de producție al cărei membru este, în condițiile stabilite de adunarea generală ;

— să primească pensie și indemnizație de asigurări sociale, potrivit legii, după cum urmează :

- pensie pentru munca depusă și limită de vîrstă ;
- pensie pentru pierderea totală, sau în cea mai mare parte, a capacității de muncă ;

FAPTUL DIVERS

inedit

Fluiere din... țevi de pușcă

Printre numeroasele exponate din muzeul comunei Maieru, județul Bistrița-Năsăud, atrag atenția vizitatorului, cu deosebire, trei fluiere de o construcție aparte și dintr-o „materie primă" inedită. Nu sînt făcute din lemn, ci din fier. Și nu orice fier, ci din țevi de... pușcă !

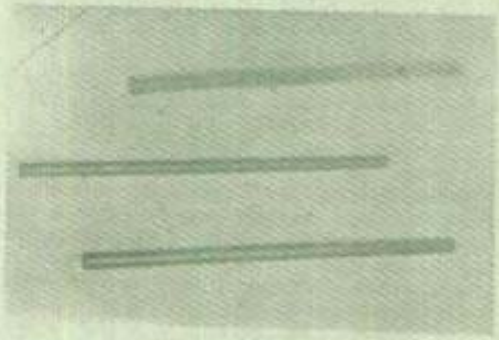

După ce se „săturau" de cătănit, fără voia lor, ostașii lăsați la vatră retezau, pur și simplu, puștile ghintuite și, din țevile lor, își confecționau fluiere.

Fluiere de doinit !

Cele din imagine — trei la număr (la Maieru mai există și altele) sînt bune de cîntat și astăzi.

Aceste instrumente pașnice vor parcă să ne spună, după un secol și jumătate de cînd au fost meșterite, că dreapta cumpănire a românului a îndemnat și îndeamnă mereu la rațiune.

Splendidă metaforă ne-au lăsat bunii și înțelepții noștri înaintași cînd au dovedit cît e de minunat ca de pe țeava puștilor să nu mai iasă moartea, ci numai cîntecul !

Performanță

Un adevărat record... epistolar îl are ca autor pe Vasile Cojocaru din Probota, județul Suceava.

Pe o simplă carte poștală, Vasile

FAPTUL DIVERS

Cojocaru a reuşit să scrie 48 de rînduri, de la un capăt la altul. Rînduri care cuprind 1 000 de cuvinte. Cuvinte care cuprind 4 088 de litere!

Ce spune Vasile Cojocaru în această carte poştală, unică în felul ei? Îşi spune gîndurile şi simţămintele despre viaţa pe care o trăieşte împreună cu semenii săi, cu cei dragi şi apropiaţi.

Cîţi ani credeţi că are Vasile Cojocaru?

Merge pe 80!

Şi mărturiseşte:

„...şi am mai scris această carte poştală şi pentru ca să-mi încerc puterea ochilor şi iscusinţa mîinii".

A încercat şi a izbutit o adevărată performanţă!

După 25 de ani!

Mare răbdare trebuie să ai ca să aştepţi 25 de ani pînă să vezi şi să admiri o plantă cum înfloreşte întîia oară. Şi nici măcar să nu fii sigur că va înflori vreodată.

Dar el, profesorul Vasile Sabău, de la Grupul şcolar din Oradea, are o răbdare de invidiat şi o „patimă" — cum spune el — pentru flori.

Acest superb evantai din imagine, parcă desenat în filigran de un mare artist, este în realitate o plantă pe care profesorul Sabău a îngrijit-o cu drag un sfert de veac, aşteptînd cu înfrigurare miracolul de o zi sau două a înfloririi sale.

Şi atunci cînd aceasta s-a ivit, după atîţia ani, s-a grăbit să-l invite pe Ştefan Vilidar să imortalizeze pe peliculă această frumuseţe unică.

Aţi ghicit despre ce plantă e vorba? Este o specie de ferigă mai puţin cunoscută la noi.

- pensie suplimentară;
- pensie de urmaş;
- indemnizaţie pentru incapacitate temporară de muncă, determinată de boli şi accidente;
- concediu plătit pentru sarcină şi lehuzie;
- îndemnizaţii pentru copii;
- tratament medical în staţiuni balneoclimaterice.

Notă: Depunerile în bani la fondul de dezvoltare economică, menţionate mai sus, se fac pentru o perioadă de cel puţin 5 ani. După această perioadă, sumele depuse se pot restitui, integral sau eşalonat, în termen de 2—5 ani, în raport de posibilităţile financiare ale cooperativei. Restituirea integrală a sumelor depuse este garantată. După pensionare, cooperatorii pot să-şi menţină partea socială depusă şi participă în continuare la beneficii, în raport cu mărimea acesteia.

B. Membrii cooperativei agricole de producţie au următoarele **îndatoriri**:

— să execute lucrări de calitate în locurile stabilite şi în perioadele optime de timp prevăzute, să realizeze numărul de ore de lucru şi volumul de muncă stabilit de adunarea generală, necesar pentru îndeplinirea sarcinilor de plan şi să respecte programul de lucru stabilit;

— să respecte prevederile statutului şi ale regulamentului de ordine interioară; să participe la elaborarea, adoptarea şi înfăptuirea hotărîrilor adunării generale, precum şi ale subunităţii de producţie din care fac parte; să aducă la îndeplinire măsurile stabilite de consiliul de conducere şi biroul executiv;

— să contribuie efectiv la întărirea, apărarea şi dezvoltarea proprietăţii cooperativei, la prevenirea şi înlăturarea risipei şi proastei gospodăriri a mijloacelor materiale şi financiare ale unităţii;

— să-şi aducă contribuţia la dezvoltarea democraţiei cooperatiste, întărirea spiritului colectiv de muncă, a disciplinei, ordinii şi legalităţii în activitatea cooperativei, la aplicarea principiilor eticii şi echităţii socialiste;

— să-şi ridice în permanenţă pregătirea profesională, să aplice în producţie regulile agrozootehnice şi să-şi însuşească cunoştinţele necesare folosirii utilajelor, instalaţiilor, maşinilor şi tractoarelor;

— să participe la realizarea acţiunilor de protecţie, îmbunătăţire şi folosire intensivă a fondului funciar, întreţinerea şi creşterea potenţialului productiv al pajiştilor, prevenirea şi înlăturarea efectelor calamităţilor naturale.

Precizare: Preşedintele cooperativei agricole de producţie, celelalte cadre de conducere, personalul tehnic, economic şi administrativ, precum şi cei care lucrează în activităţile de industrie mică, de construcţii şi prestări servicii vor participa nemijlocit la efectuarea lucrărilor agricole în perioadele de vîrf ale campaniilor.

Care sînt recompensele și răspunderile membrilor cooperatori?

Membrii cooperativelor agricole de producție care au rezultate deosebite în munca de întărire, dezvoltare și apărare a proprietății cooperativei și participă activ la sporirea continuă a producției pot primi **recompense morale și materiale**, cum ar fi :

- mulțumirea verbală ;
- evidențierea în adunarea subunității de producție ;
- evidențierea publică și în adunarea generală pe cooperativă ;
- înscrierea în cartea de onoare a cooperativei agricole de producție ;
- stimulente în obiecte, excursii, trimiterea la odihnă și tratament ;
- diplome și insigne de cooperator fruntaș ;
- premii pentru economii de materiale, combustibili, energie și forță de muncă.

Încălcarea prevederilor statutului, a hotărîrilor adunării generale, ale consiliului de conducere, precum și a măsurilor stabilite de biroul executiv al acestuia constituie abateri care dăunează cooperativei și atrag răspunderea disciplinară și materială, după caz. Abateri disciplinare pot fi : neparticiparea la muncă în locurile stabilite și în perioadele prevăzute de consiliul de conducere și biroul executiv ; neexecutarea în condiții de calitate corespunzătoare a lucrărilor ; nefolosirea la întreaga capacitate a utilajelor ; reaua gospodărire a proprietății cooperativei ; încălcarea normelor de disciplină a muncii, a celorlalte îndatoriri prevăzute de statut, în condițiile stabilite prin regulamentul de ordine interioară.

Pentru nerespectarea îndatoririlor statutare pot fi aplicate următoarele **sancțiuni** :

a) avertisment ;

b) refacerea fără plată a lucrărilor de calitate necorespunzătoare ori suportarea pagubelor, în condițiile legii, în cazul în care lucrările nu se mai pot reface ;

c) reținerea pînă la cel mult 10 la sută din retribuția cuvenită pentru munca prestată ;

d) pierderea în anul respectiv a dreptului de retribuire suplimentară sub forma participării la beneficii ;

e) retragerea în timpul anului a lotului în folosință, în cazul neparticipării la muncă și al neexecutării lucrărilor la timp și de calitate ;

f) trecerea pe timp limitat sau nelimitat în altă muncă ;

g) pierderea temporară a dreptului de vot ;

h) îndepărtarea din cooperativă.

FAPTUL DIVERS

Priviți cu atenție

Priviți cu atenție această imagine. Firește, nu e greu de recunoscut că ea surprinde o secvență din intrarea triumfală a lui Mihai Viteazul în Alba Iulia.

Pînă aici, nimic deosebit. Ne este prea familiar și prea drag acest tablou spre a nu-i recunoaște și prețul.

Mai departe, Plajas György din Tîrgu Mureș ne invită să ne punem mintea la contribuție și să răspundem la întrebarea : „Din ce am făcut eu acest tablou ?".

Mărturisim că nici nouă nu ne-a fost ușor să răspundem. Am fost impresionați aflînd de la autor că pentru acest tablou a folosit drept „materie primă" peste 200 000 de firișoare de textile. Firișoare de textile de toate culorile și nuanțele, pe care le-a combinat în așa fel încît a realizat o originală operă de artă.

Cu lucrările sale executate în tehnica textiloplastiei, Plajas György a deschis numeroase expoziții, care s-au bucurat de un succes binemeritat.

Într-adevăr curaj!

În timp ce trecea printr-o pădure, Arsene Dan, dintr-un sat din județul Iași, a fost mușcat de picior de un șarpe.

Țipătul omului a fost auzit de ciobanul vasluian Ion Amăriuței. Acesta a venit la fața locului, a prins șarpele în mînă ca într-o menghină și nu l-a lăsat pînă nu l-a omorît. Apoi i-a le-

FAPTUL DIVERS

gat imediat lui A. D. piciorul cu o curea şi l-a dus în grabă la dispensarul din Codăeşti.

La dispensar s-a constatat că muşcătura era de viperă.

Trecuse o oră şi jumătate şi omul îşi pierduse cunoştinţa.

Aflîndu-se întîmplător pe lîngă dispensar şi auzind despre ce este vorba, cetăţeanul Constantin Panainte le-a spus celor din jur :

— Nici o clipă nu mai trebuie pierdută. Ca să fie salvat, trebuie să i se extragă veninul din picior.

— Bine-bine, dar cum? — au întrebat cei din jur.

Panainte şi-a adus aminte ce învăţase la şcoală : în asemenea situaţii, în care nu mai e timp pentru transportarea la un spital, veninul trebuie sorbit cu gura.

Şi Panainte a început să soarbă veninul, de mai multe ori, din cele trei muşcături ale viperei, după care şi-a spălat îndelung gura cu spirt.

Bolnavul a fost dus de la dispensar la spital. Într-un tîrziu, cînd şi-a revenit, le-a adresat medicilor cele mai călduroase mulţumiri.

— Nu nouă, ci omului care v-a salvat, sorbind veninul. Pentru pricepere, promptitudinea şi curajul de care a dat dovadă.

Într-adevăr, curaj !

„Căldările uriaşilor"

Pe creasta muntelui Cozla, care străjuieşte partea nordică a municipiului Piatra Neamţ, se află o stîncă de o formă ciudată. Ea are trei excavaţii semisferice, cu diametre de aproape un metru, şi adîncimi între 60 şi 80 de centimetri.

Oamenii din partea locului le zic simplu : „căldări".

Dar au rămas pînă astăzi o enigmă.

Unii specialişti au formulat ipoteza că s-ar datora acţiunii corozive a vînturilor şi ploilor asupra unor zone mai puţin dense ale gresiei. Forma, mă-

Cui se poate atribui lot în folosinţă din proprietatea cooperativei agricole de producţie ?

Adunarea generală a cooperatorilor poate repartiza, anual, din terenul agricol, proprietatea cooperativei agricole de producţie, un lot în folosinţă personală, în suprafaţă echivalentă cu pînă la 15 ari. Acest lot se atribuie fiecărei persoane care :

- este cooperator, a realizat în anul anterior şi se angajează să realizeze şi în anul în curs volumul de muncă stabilit de adunarea generală, în perioadele de timp şi potrivit cerinţelor producţiei ;
- este cooperator şi lucrează, cu aprobarea adunării generale, în asociaţiile economice intercooperatiste, asociaţiile cu unităţi de stat sau ale cooperaţiei de producţie, achiziţii şi desfacere a mărfurilor, la care cooperativa s-a asociat ;
- este cooperator, încadrat permanent, cu aprobarea adunării generale a C.A.P., la întreprinderea agricolă de stat şi lucrează direct în sectoarele de producţie agricolă şi de mecanizare ale acestei unităţi ;
- este cooperator încadrat ca mecanizator sau mecanic agricol al staţiunii pentru mecanizarea agriculturii şi lucrează în cooperativa agricolă şi are domiciliul în localitatea în care îşi are sediul cooperativa.

Adunarea generală poate hotărî, de asemenea, de la caz la caz, menţinerea sau atribuirea de loturi în folosinţă unor familii cu situaţii deosebite (incapacitate de muncă, femei cu mulţi copii minori şi altele). Cooperatorii care se pensionează păstrează dreptul de folosinţă asupra lotului pe care l-au deţinut la data pensionării, în condiţiile prevăzute de statut.

Notă. Lotul atribuit va fi lucrat de către titular, personal sau ajutat de membrii familiei, va fi folosit numai pentru producţia agricolă conform planului de cultură repartizat şi nu va putea fi transmis în nici un mod altor persoane. Schimbarea modului de folosinţă agricolă a terenului atrage pierderea dreptului de folosire a lotului.

Cum se poate face vînzarea produselor agricole de către producătorii individuali ?

Membrii cooperativelor agricole de producţie şi producătorii agricoli individuali pot vinde, în condiţiile legii, produsele proprii, cu excepţia cărnii tăiate şi a preparatelor din

carne, în piețe, tîrguri, oboare sau în alte locuri de desfacere anume stabilite. Vînzarea de animale și păsări vii în piețe, tîrguri sau oboare se poate face numai în locuri special amenajate, cu respectarea prevederilor legale și a normelor igienico-sanitare. Vînzarea și schimbul produselor agricole în locurile menționate mai sus sînt permise numai pe baza certificatului de producător agricol. Membrii C.A.P. și producătorii agricoli individuali pot vinde produsele și direct din gospodăria lor.

Este obligatoriu ca vînzarea produselor agricole să se facă în limita prețurilor maximale de mercurial, stabilite în condițiile legii, de către comitetele executive ale consiliilor populare județene și al municipiului București, atît în cazul desfacerii produselor în piețe, cît și în gospodăriile producătoare. Depășirea prețurilor maximale de mercurial, precum și cumpărarea în scop de revînzare a produselor agricole constituie infracțiune de speculă și se pedepsește, potrivit legii penale, cu închisoare de la 6 luni la 5 ani. Produsele care au făcut obiectul infracțiunii se confiscă în condițiile prevăzute de Codul penal. Vînzarea, de către membrii C.A.P. și producătorii agricoli individuali, a cărnii tăiate sau a preparatelor din carne — dacă fapta nu este săvîrșită în astfel de condiții încît, potrivit legii penale, este considerată infracțiune — constituie contravenție și se sancționează cu amendă de la 500 la 3 000 lei. Produsele ce fac obiectul contravenției sînt supuse, de asemenea, confiscării.

Cine soluționează litigiile dintre locatari în cazul încălcării regulilor de conviețuire socială?

Litigiile dintre persoanele fizice, deci și cele dintre locatari, avînd ca obiect încălcarea regulilor de conviețuire socială sînt de competența judecătoriilor care judecă în primă instanță toate pricinile, în afară de acelea date prin lege tribunalelor sau altor organe de stat sau obștești. Legea nr. 5/1973, republicată, privind administrarea fondului locativ și reglementarea raporturilor dintre proprietari și chiriași prevede că litigiile locative, inclusiv pentru cazul solicitării evacuării locatarilor care prin comportarea lor fac imposibilă conviețuirea pentru alți locatari din același apartament sau clădire ori împiedică folosirea normală a locuinței sînt de competența judecătoriei.

Tot de competența judecătoriei sînt și contravențiile la ordinea și liniștea publică prevăzute de Decretul nr. 153/1970, care constau în alungarea din locuința comună a soțului sau a soției, a copiilor, precum și a oricăror altor persoane aflate în întreținere. În cazul acestor contravenții este necesară sesizarea părții vătămate. (Retragerea plîngerii ori împăcarea părților, intervenite pînă la rămînerea definitivă a hotărîrii, înlătură aplicarea sancțiunii).

FAPTUL DIVERS

rimea și așezarea lor pun însă la îndoială această ipoteză.

S-a formulat și o altă ipoteză, dar cu grad redus de probabilitate, potrivit căreia „căldările" s-ar fi format prin acțiunea unor descărcări electrice atmosferice de o intensitate neobișnuită.

La rîndu-i, imaginația localnicilor le-a pus pe seama unor uriași care ar fi locuit, hăt, demult, prin partea locului și ale căror legendare bătălii au intrat în comoara folclorică a văii Bistriței.

Un steag al Tîrgoviștei?

Ceremonia urcării pe tronul Țării Românești a domnitorului Radu Șerban în anul 1603 s-a desfășurat cu mare fast. Între altele, documentele vremii menționează că oștile românești au intrat în Tîrgoviște fluturînd două stindarde mari.

Descrierile amănunțite care ne-au rămas cu privire la acest eveniment nu lasă nici o îndoială că unul dintre acestea era steagul Țării Românești.

În ce-l privește pe al doilea, „de culoare singerie, pe care era pictat un cap frumos de tînără, cu splendide bir-

roglje", o ipoteză recentă acreditează ideea că acesta ar fi fost steagul Tîrgoviștei, elementele sale grafice fiind asemănătoare, în unele privințe, cu cele de pe pecetea orașului pe care o prezentăm în imagine.

Dacă se va dovedi că așa este, înseamnă că Tîrgoviștea ar fi singurul dintre orașele medievale ale Țării Românești care a avut un steag propriu.

FAPTUL DIVERS

Călătoria continuă

Din cîte cunoaștem pînă acum (și dacă vreun cititor știe alt caz îl rugăm să ni-l semnaleze), colecția de ilustrate a lui Șerban Gheorghiu este una dintre cele mai bogate și mai variate. Ea numără peste 30 000 de ilustrate color de pe toate meridianele globului.

Cine este Șerban Gheorghiu? Este ofițer intendent în cadrul Întreprinderii economice a Flotei maritime NAVROM Constanța. În decursul anilor, cît a cutreierat mările și oceanele lumii, el a tot colecționat ilustrate reprezentînd monumente istorice și de artă antice și contemporane, tipuri de nave și aeronave, locomotive și autoturisme, faună și floră. Le-a orînduit, meticulos, în 80 de albume pe orașe, țări, continente.

Pasiunea tatălui l-a „molipsit" și pe feciorul său, Petrică Gheorghiu, comandant de navă, ca și pe cei doi ginere, amîndoi căpitani de cursă lungă.

După fiecare revenire de pe mări și oceane, ei își completează cu noi exponate propriile albume. Și fiecare album e o lume...

Dintr-o tulpină

Cu 35 de ani în urmă, Dumitru Obaru din Botoșani (str. Miciurin nr. 4) a tăiat din propria-i curte un plop bătrîn. Din rădăcina rămasă în pămînt au crescut opt vlăstare. Îngrijindu-le și curățindu-le în fiecare primăvară, gospodarul și-a îmbogățit curtea, între timp, cu... opt plopi. Ca opt frați. Toți cresc viguroși din aceeași rădăcină înfiptă adînc în pămînt.

De asemenea, instanța judecă și infracțiunile avînd ca obiect lezarea relațiilor sociale dintre locatari, cum sînt cele de tulburare a folosinței locuinței (art. 320 din Codul penal), cînd trebuie să existe plîngerea prealabilă a persoanei vătămate, și ultrajul contra bunelor moravuri și tulburarea liniștei publice (art. 321 din Codul penal).

> Notă : *În toate cazurile enunțate mai sus, instanțele judecătorești, inclusiv tribunalele care, de regulă, exercită controlul judiciar al soluțiilor pronunțate pe calea recursului obișnuit (ordinar), dar și a celui extraordinar atunci cînd este cazul, asigură constatarea și realizarea drepturilor persoanelor fizice și sancționarea celor vinovați de încălcarea lor, urmărind îndreptarea acestora și prevenirea unor noi abateri de la regulile de conviețuire socialistă.*

O altă categorie de litigii dintre locatari avînd ca obiect încălcări ale regulilor de conviețuire socială este dată de lege în competența comisiilor de judecată — organe obștești de influențare și jurisdicție — de pe lîngă comitetele sau birourile executive ale consiliilor populare ale municipiilor, orașelor, sectoarelor municipiului București sau comunelor în raza cărora are domiciliul făptuitorul. Astfel, potrivit Legii nr. 59/1968, fac parte din această categorie pricinile privitoare la fapte care, prezentînd un pericol social redus, nu se consideră infracțiuni, ci abateri sancționate cu măsuri de influențare obștească : lovirea sau alte violențe care nu au cauzat o vătămare integrității corporale sau sănătății, amenințarea, insulta și abuzul de încredere săvîrșit între persoane fizice dacă valoarea pagubei nu depășește suma de 500 lei, ca și instigarea, complicitatea, tăinuirea și favorizarea la una dintre aceste fapte. Totodată, comisiile de judecată menționate mai sus judecă și pricinile dintre locatari privind faptele de lovire sau alte violențe (art. 184, alin. 1 din Codul penal) și insulta (art. 205 din Codul penal), în situațiile în care împăcarea părților n-a reușit și persoana vătămată a cerut ca plîngerea să fie soluționată de comisie.

În cazurile judecării abaterilor de la regulile de conviețuire socială, ca și a celorlalte fapte arătate mai sus, comisiile de judecată aplică, în raport de gradul de pericol social al faptei și făptuitorului, ca și de împrejurările în care fapta a fost comisă, fie măsura de influențare obștească a mustrării cu avertisment, fie pe cea a amenzii.

Care este termenul de recurs în cauzele civile?

Rolul termenelor procesuale (procedurale) este acela de a îmbina interesul general cu cel al părților din proces, interesele restabilirii cît mai grabnice a ordinii de drept cu respectarea dreptului de apărare.

În cauzele civile, potrivit art. 301 din Codul de procedură civilă, termenul de recurs este

de 15 zile de la comunicarea hotărîrii. Aceasta este regula generală, de la care există şi excepţii. De pildă, în cazul ordonanţelor prezidenţiale, termenul de recurs este de 5 zile de la pronunţarea hotărîrii, dacă aceasta s-a dat cu citarea părţilor, ori de la comunicare, cînd pronunţarea s-a făcut fără citarea lor. La divorţ, termenul de recurs este de 30 de zile şi se calculează numai de la comunicarea hotărîrii.

Potrivit legii (art. 302 din Codul de procedură civilă), recursul se depune la instanţa a cărei hotărîre se cere a fi reexaminată pe această cale. De multe ori, aşa cum rezultă din practică, unele părţi trimit în mod greşit recursurile declarate împotriva unor hotărîri direct la instanţa de recurs. Pentru a se preveni unele grave prejudicii, se obişnuieşte ca recursurile primite direct la instanţa de recurs să fie înregistrate şi trimise apoi la instanţa de fond, considerîndu-se drept dată a introducerii data înregistrării lor la tribunal.

Recursul trebuie motivat prin însăşi cererea de recurs sau înlăuntrul termenului în care poate fi introdus. Ori de cîte ori un recurs este motivat după ce termenul a expirat, motivele respective nu mai sînt luate în considerare, în sensul că tribunalul nu mai este obligat să le analizeze prin această întîrziere, recurentul pierde şi posibilitatea prevăzută de lege de a folosi ulterior calea contestaţiei în anulare a deciziei prin care a fost soluţionat recursul respectiv de a invoca faptul că unul sau unele motive de recurs nu au fost analizate.

Este drept că, în conformitate cu prevederile art. 306 din Codul de procedură civilă, instanţa nu se limitează numai la cercetarea motivelor arătate în cerere, ci este obligată să verifice din oficiu legalitatea şi temeinicia hotărîrii. Dar pentru motivele arătate mai sus, referitoare la contestaţia în anulare, este în interesul părţii de a motiva recursul chiar în termenul prevăzut de lege.

În ce condiţii se poate compensa în bani concediul de odihnă ?

Concediul de odihnă se acordă în scopul refacerii forţei de muncă în urma unui an de activitate şi, ca atare, el trebuie efectuat în natură. Dat fiind scopul pentru care se acordă concediul de odihnă, Legea nr. 26/1967 prevede că acest drept nu poate face obiectul unei tranzacţii, renunţări sau limitări. În acest sens, legea reglementează şi situaţiile de excepţie, limitative, în care concediul de odihnă poate fi compensat în bani. Este vorba de :

— cazul în care contractul de muncă al persoanei încadrate în muncă a încetat înainte ca aceasta să-şi fi efectuat concediul de odihnă ;

— cazul scoaterii din producţie pentru o perioadă mai mare de 12 luni a persoanei încadrate ;

FAPTUL DIVERS

Operaţie sub microscop

În urgenţa Spitalului judeţean din Baia Mare ajunsese, în acea dimineaţă de aprilie a anului 1983, tînărul Vasile Stan, care îşi prinsese mîna la freza la care lucra.

Diagnosticul stabilit era dureros : „amputarea traumatică a braţului".

Cel care îl aduse pe accidentat la spital — şeful de echipă Peter Fodor, de la Întreprinderea mecanică de reparaţii auto şi utilaj de transport — a ţinut cît a putut de strîns în mîinile lui mîna tînărului în aşa fel încît să nu piardă prea mult sînge.

A urmat o intervenţie chirurgicală extrem de lungă şi anevoioasă, făcută de medicul Nicolae Ionescu.

În astfel de cazuri, chirurgul trebuie să pună la locul lor oscior cu oscior, să înlăture riscul astupării arterei, să execute o microsuturare a fiecărui vas sub microscop ! Cu alte cuvinte, să încerce să facă posibil... imposibilul.

A încercat şi a reuşit o operaţie în premieră în această parte a ţării. Şi nu întîmplător, întrucît medicul băimărean Nicolae Ionescu s-a specializat în astfel de intervenţii extrem de dificile, timp de cîţiva ani, pe lîngă profesorul Agripa Ionescu de la Clinica de chirurgie plastică şi reparatorie din Capitală.

După un timp, flăcăul de 24 de ani s-a trezit din nou cu ambele mîini, reluîndu-şi munca. Lucrează la fel ca şi înainte de accident, ca şi cînd nu s-ar fi întîmplat nimic. Ba, mai mult, în gospodăria părinţilor săi din satul Iadăra taie lemne şi coseşte, ca orice om harnic, aşa cum ne dovedeşte şi în această fotografie, ridicînd greutăţi cu mîna care era gata-gata să n-o mai aibă niciodată.

FAPTUL DIVERS

O colecție neobișnuită

Sute și sute de pietre și pietricele, de cele mai diferite forme, sînt rînduite cu grijă într-o vitrină din cabinetul de urologie al policlinicii Spitalului județean din Pitești.

Este „colecția" doctorului Toma Pietreanu.

Toate „piesele" colecției provin de la intervențiile chirurgicale făcute asupra pacienților săi, alinîndu-le suferința.

Una din pietrele extrase din corpul unui pacient se înscrie nu numai ca o curiozitate, ci și ca un record în materie. Ea cîntărește nu mai puțin de un kilogram și două sute de grame ! A „aparținut" unui cetățean din satul Drăghici, salvat cu mari eforturi de medicul Pietreanu.

O altă piatră, în greutate de nouă sute de grame — pe care doctorul Pietreanu a încercat s-o spargă cu o daltă și nu a reușit — a aparținut unei femei din Oarja.

Vitrina din cabinetul medicului reunește sute și sute de astfel de exponate, care înseamnă, de fapt, tot atîtea vieți salvate.

„Buha de la Săcelu"

„Pasărea din imagine" — surprinsă pe peliculă de muzeograful Ion Lăceanu — își aruncă semeț privirile spre înălțimi. Dar nu este o pasăre obișnuită.

În realitate, este un vîrf de stîncă. Printr-un proces de eroziune de-a lungul multor milioane de ani, vîrful stîncii a căpătat originala formă a unei păsări.

Ea a fost botezată de localnici „Buha de la Săcelu" și străjuiește versantul stîng al rîului Blahnița (la poalele munților Paring), aflat în preajma stațiunii balneoclimaterice Săcelu-Gorj.

— cazul chemării persoanei încadrate în muncă pentru îndeplinirea serviciului militar în termen, cu termen redus sau ca elev în școlile militare de ofițeri de rezervă.

Calculul compensației bănești a concediului de odihnă se face potrivit normelor prevăzute pentru calculul indemnizației de concediu, adică pe baza retribuției medii zilnice pe ultimele 12 luni.

Precizare : În cazul decesului persoanei încadrate în muncă, compensația în bani a concediului de odihnă se va acorda membrilor săi de familie : soț, copii, părinți.

Cum se întocmește și se păstrează carnetul de muncă ?

Carnetul de muncă constituie actul oficial prin care titularul său dovedește vechimea în muncă, vechimea neîntreruptă în muncă și în aceeași unitate, vechimea în funcție, meserie sau specialitate, timpul lucrat în locuri de muncă ce prezintă condiții deosebite, retribuția tarifară de încadrare și alte drepturi ce se includ în aceasta. Pe lîngă datele cu privire la asemenea situații reieșite din activitatea desfășurată în baza unui contract de muncă, în carnetul de muncă se înscriu și cele privind starea civilă, pregătirea școlară și profesională a titularului, recompensele și orice alte situații care, potrivit dispozițiilor legale, se menționează în acest document.

Carnetul de muncă se întocmește pentru personalul încadrat pe bază de contract de muncă și pentru membrii cooperativelor meșteșugărești în termen de cel mult 30 de zile de la încadrarea în muncă. Acesta se întocmește, se completează și se păstrează de unitatea socialistă unde cel în cauză s-a încadrat pentru prima dată. Pentru cei încadrați prima dată în muncă la persoane juridice, altele decît unitățile socialiste, sau la persoane fizice, inclusiv la meșteșugarii cu ateliere proprii, carnetele de muncă se completează și se păstrează de către direcțiile pentru probleme de muncă și ocrotiri sociale.

Carnetul de muncă este un act personal al titularului, care nu poate fi cedat sau înstrăinat și este păstrat de unitate atît timp cît titularul este încadrat în muncă, el avînd dreptul să verifice exactitatea tuturor datelor înscrise în carnet. La încetarea activității sau în caz de transfer, unitatea este obligată să înmîneze titularului carnetul de muncă, completat cu toate datele la zi. De asemenea, la reîncadrarea în muncă, precum și în cazul încadrării prin transfer, unitatea este obligată să ceară, iar cel în cauză să depună carnetul de muncă.

Notă : *Cînd carnetul de muncă este pierdut, distrus sau furat, se eliberează celui în cauză un carnet de muncă duplicat, de către ultima unitate la care acesta a lucrat sau lucrează ori, în caz de*

reorganizare, de către unitatea care deține scriptele celei reorganizate. Eliberarea duplicatului se face numai după publicarea pierderii în Buletinul Oficial al Republicii Socialiste România.

Cum se face încadrarea în grade de invaliditate?

În conformitate cu prevederile Decretului nr. 216/1977, la stabilirea gradului de invaliditate a persoanelor care și-au pierdut capacitatea de muncă se au în vedere : natura, gravitatea, particularitățile și evoluția bolii, precum și influența acesteia asupra capacității de muncă ; posibilitățile de recuperare a capacității de muncă, în raport de natura muncii depuse ; elementele care pot conduce la agravarea bolii, în cazul continuării activității.

În funcție de aceste criterii, invaliditatea este :

— de gradul I — cînd persoana și-a pierdut în totalitate capacitatea de muncă, din cauza unei boli sau accident care i-au afectat grav starea de sănătate și are nevoie de îngrijire și supraveghere permanentă din partea unei alte persoane ;

— de gradul al II-lea — cînd persoana și-a pierdut total capacitatea de muncă, dar și-a păstrat posibilitatea de îngrijire personală, fără ajutorul permanent din partea altcuiva, precum și în cazul în care și-a pierdut capacitatea de muncă, în cea mai mare parte, dar starea de sănătate nu-i permite să desfășoare o muncă în condiții de program de lucru normal sau redus ;

— de gradul al III-lea — cînd persoana și-a pierdut cel puțin jumătate din capacitatea de muncă și poate presta o activitate, în aceeași profesie sau în alta cu solicitări mai reduse, cu jumătate din durata normală a programului de muncă.

Propunerea de pensionare de invaliditate se face de către spitalul teritorial care asigură asistența medicală a persoanei în cauză. Propunerea, împreună cu întreaga documentație medicală, se trimite comisiei pentru probleme sociale din unitate, care îndeplinește și funcția de comisie de pensii și asigurări sociale. Dacă această comisie constată că propunerea este întemeiată, unitatea înaintează dosarul de pensionare direcției pentru probleme de muncă și ocrotiri sociale. Aceasta depune dosarul la comisia de expertiză medicală și recuperare a capacității de muncă, pentru a verifica temeinicia și legalitatea propunerii de încadrare într-un grad de invaliditate. Comisia de expertiză stabilește diagnosticul clinic, funcțional și concluziile cu privire la capacitatea de muncă. (În acest scop, comisia poate dispune, după caz, prezentarea la comisie a persoanei în cauză, completarea examenelor medicale sau internarea în unități sanitare de specialitate). Comisia de expertiză medicală și recuperare a capacității de muncă stabilește, de asemenea, cauza invalidității, gradul acesteia și termenul de revizuire medicală; propune comisiei de pensii județeană ori de sector al munici-

FAPTUL DIVERS

Fîntîna din... casă

Față de celelalte fîntîni, cea din fotografia noastră nu se deosebește decît prin locul în care se află. Nu este nici în cîmp, nici la răspîntii de drumuri sau la intrarea în gospodăriile oamenilor.

Fîntîna din imagine se află, pur și simplu, într-una din încăperile casei lui Constantin Urzu, din comuna Hangu, județul Neamț.

Originala idee de a avea fîntînă în casă i-a venit gospodarului atunci cînd și-a ales locul pentru construirea casei, cel mai potrivit fiind tocmai cel pe care se afla o mai veche fîntînă. A trebuit doar să fie înlocuită cumpăna cu roata...

Ca să vezi!

Imaginea de mai jos, trimisă de cititorul nostru E. Andrei din comuna Ștefan cel Mare, județul Olt, este însoțită de următoarea explicație :

„În gospodăria unui consătean, un purcelus abia venit pe lume a rămas orfan. Degeaba a încercat omul să-i

FAPTUL DIVERS

dea lapte cu biberonul. Degeaba i-a pus dinainte un vas cu lapte. Purcelușul nici nu se atingea de el. Cîteva zile la rînd însă, gospodarul bagă de seamă că Joiana îi dă mai puțin lapte ca de obicei. Ce se întîmplase ? Lăsat slobod prin grajd, doar-doar i-o veni pofta de mîncare, purcelușul a început să se hrănească singur, direct de la „sursa" de lapte a Joianei, care i-a „permis" să se hrănească. Într-o zi, cînd gospodarul și-a dat seama despre ce este vorba, m-a chemat să fac o poză, pe care v-o și trimit. Nu-i așa că-i nostimă?".

Este !

Piese unicat

Am încercat un test de perspicacitate, adresînd mai multor persoane, la întîmplare, următoarea întrebare : „Ce reprezintă această imagine ?". Unii ne-au răspuns că este o pînză de bombaier, iar alții că ar fi un ferăstrău cu două rînduri de zimți.

În realitate, este un... pește. Este vorba de peștele-ferăstrău „Pristis pectinatus". Mai exact, scheletul acestuia, care se află în colecția Muzeului de științele naturii din orașul Aiud, județul Alba.

Și pentru că am început aceste rînduri cu o întrebare, să le încheiem tot la fel : „Ați vizitat pînă acum Muzeul de științele naturii din Aiud ?".

N-o să aveți ce regreta.

Cu atît mai mult cu cît același muzeu adăpostește o colecție de fluturi cu totul originală, care atinge respectabila „vîrstă" de o sută de ani.

Neobișnuitul acestei colecții constă în faptul că fluturii provin din Noua Guinee. Firește, fluturii nu au venit în orașul de pe malul Mureșului pe... calea aerului. Colecția respectivă a fost adusă acum aproape un secol de Fenichel Samuel, fost elev al colegiului din Aiud, un pasionat călător și explorator, care a efectuat cercetări etnografice și de științele naturii în Noua Guinee.

Fluturii colecționați de el atunci au rămas unicate pînă acum. Și se pare că nu numai la noi în țară.

piului București, după caz, emiterea deciziei de încadrare într-un grad de invaliditate sau respingerea cererii de pensionare pentru invaliditate.

Care sînt scutirile de care beneficiază invalizii de război în legătură cu impozitele și taxele locale ?

În conformitate cu prevederile art. 43 din Decretul nr. 425/1981, invalizii de război sînt scutiți de plata impozitului pe clădiri și pe terenuri, precum și de taxele pentru : — folosirea locurilor publice de desfacere ; — eliberarea autorizațiilor în domeniul construcțiilor ; — folosirea mijloacelor de publicitate, afișaj și reclamă ; — pentru ședere în stațiunile balneoclimaterice ; — vizitarea muzeelor, caselor memoriale, monumentelor istorice, de arhitectură și arheologie ; — pentru deținerea de cîini ; — precum și taxele asupra mijloacelor de transport.

Asemenea scutiri se acordă pe baza certificatului medical eliberat de comisia de expertiză medico-militară de pe lîngă spitalele militare sau pe baza deciziei de pensionare I.O.V.R.

Precizare : Impozitele și taxele locale sînt reglementate prin Legea nr. 25/1981, publicată în Buletinul Oficial nr. 115 din 29 decembrie 1981.

Cum se eliberează certificatul de moștenitor?

Potrivit legii, competent să dezbată procedura succesorală notarială este notariatul de stat din raza teritorială în care defunctul a avut ultimul domiciliu. Sesizarea notariatului se face prin cererea moștenitorilor. Pentru dezbaterea procedurii succesorale și eliberarea certificatului de moștenitor, persoanele interesate trebuie să depună la notariat, în copii, o serie de acte : certificatul de deces al persoanei a cărei succesiune se dezbate ; actele de stare civilă prin care se face dovada gradului de rudenie cu defunctul ; testamentul (dacă este cazul) ; actele de proprietate privind bunurile ce au aparținut defunctului ; certificat de la circumscripția financiară privind valoarea de asigurare a construcțiilor ete.

După dezbaterea procedurii succesorale, dacă se constată că între moștenitori există un acord deplin în ceea ce privește numărul și calitatea acestora, întinderea drepturilor lor, precum și componența masei succesorale, notarul dispune, printr-o încheiere, eliberarea certificatului de moștenitor. Certificatul

se înmînează moștenitorilor după ce ei plătesc taxele succesorale stabilite. În situația în care moștenitorii contestă calitatea ori întinderea dreptului vreunuia dintre ei sau compunerea masei succesorale, notarul consemnează, printr-o încheiere, neînțelegerile ivite și îndrumă părțile să ceară rezolvarea cauzei pe cale judecătorească. După soluționarea de către instanța judecătorească a neînțelegerilor dintre moștenitori, aceștia se pot adresa notariatului pentru redeschiderea procedurii succesorale și eliberarea certificatului de moștenitor.

După eliberarea acestuia nu se mai poate emite un alt certificat. Cei care au pretenții la moștenire ori se consideră prejudiciați în vreun fel prin eliberarea sau cuprinsul certificatului de moștenitor pot cere în justiție anularea acestuia și stabilirea drepturilor lor. În cazul anulării certificatului de moștenitor de către instanță, notariatul va elibera un nou certificat, potrivit hotărîrii judecătorești definitive.

Precizare : Cînd notarul de stat constată că nu au fost cuprinse toate bunurile succesorale în certificatul de moștenitor, el poate, cu consimțămîntul tuturor moștenitorilor, să facă un supliment de certificat pentru aceste bunuri.

Cînd se suspendă și cînd se anulează permisul de conducere auto ?

Dreptul de a conduce un autovehicul pe drumurile publice îl are numai persoana care posedă permis de conducere, obținut pe bază de examen și eliberat de organele de miliție.

Decretul nr. 328/1966, republicat, astfel cum a fost modificat prin Decretul nr. 403 din noiembrie 1982, prevede că exercitarea dreptului de a conduce autovehicule se suspendă pe timp de 1—3 luni în cazul săvîrșirii uneia din următoarele contravenții :

— conducerea autovehiculului sub influența băuturilor alcoolice ;

— conducerea autovehiculului cu defecțiuni tehnice la sistemul de frînare sau la mecanismul de direcție ;

— parcarea, în mod repetat, a autovehiculelor aparținînd unităților socialiste în alte locuri decît cele stabilite ;

— încălcarea normelor legale referitoare la prioritatea de trecere ;

— încălcarea normelor legale referitoare la depășire ;

— nerespectarea semnificației semnalului de culoare roșie a semaforului electric ;

— încălcarea normelor legale privind trecerea la nivel cu calea ferată ;

— încălcarea normelor referitoare la folosirea, pe timp de noapte, a luminilor de drum la întîlnirea cu alt autovehicul care circulă din sens opus ;

— neoprirea la semnalul regulamentar al ofițerilor sau subofițerilor de miliție, în scopul sustragerii de la control.

Notă : *Exercitarea dreptului de a conduce autovehicule se poate suspenda pe timp de 1—3 luni și în cazul depășirii, în mod repetat, cu mai mult de 20 km/oră a vitezei maxime legale.*

Permisul de conducere se anulează de către organele de miliție cînd titularul acestuia a fost condamnat printr-o hotărîre judecătorească definitivă :

a) pentru infracțiunile de ucidere sau vătămare gravă a integrității corporale ori a sănătății uneia sau a mai multor persoane sau pentru distrugerea unuia sau a mai multor autovehicule, săvîrșite din culpă, ca urmare a nerespectării regulilor de circulație ;

b) pentru infracțiunea de conducere a autovehiculului în stare de ebrietate ori cu o îmbibație alcoolică în sînge ce depășește limita legală sau de sustragere de la recoltarea probelor biologice în vederea stabilirii alcoolemiei ;

c) la interzicerea de a exercita profesia sau ocupația de conducător de autovehicule.

Anularea permisului de conducere poate avea loc și în cazul cînd titularul acestuia a fost condamnat printr-o hotărîre judecătorească definitivă pentru vreuna din infracțiunile prevăzute de art. 22, alin. 4 din decret (de omor, lovire sau vătămare cauzatoare de moarte, tîlhărie, ultraj cu violență etc.), precum și pentru orice altă infracțiune, dacă la săvîrșirea ei făptuitorul s-a folosit de un autovehicul, în calitate de conducător.

De asemenea, organele miliției pot anula permisul de conducere dacă titularul acestuia săvîrșește, în interval de 6 luni de la restituire, una din faptele care atrag suspendarea exercitării dreptului de a conduce autovehicule, menționate mai sus.

Notă : *În cazul anulării permisului de conducere, persoana în cauză se poate prezenta la examen pentru obținerea altuia nou, cu recomandarea organelor de conducere colectivă din unitatea în care lucrează, dacă îndeplinește următoarele condiții :*

— a trecut un an de la data anulării permisului de conducere, iar în cazul celor care au executat o pedeapsă privativă de libertate sau prin muncă corecțională dacă au trecut 6 luni de la data executării pedepsei ;

— paguba cauzată prin infracțiune a fost reparată în întregime ori în cazul cînd acoperirea prejudiciului se face prin plăți periodice, dacă acestea sînt efectuate la zi ;

— interzicerea dreptului de a exercita profesia sau ocupația de conducător de autovehicul a expirat sau a fost revocată.

Răspunsurile sînt date pe baza reglementărilor în vigoare la 1 noiembrie 1983

II. INDEX LEGISLATIV

Pentru a păstra continuitatea în prezentarea actelor normative importante și a asigura găsirea cu mai multă ușurință a sediului unor norme legale de larg interes într-un domeniu sau altul de activitate, redăm mai jos, în ordine cronologică, legile și unele decrete mai importante adoptate de forurile legislative în perioada noiembrie 1982 — noiembrie 1983. În paranteză este menționat numărul Buletinului Oficial în care a fost publicat actul normativ respectiv.

— **Legea nr. 3/1982 privind participarea, cu părți sociale, a oamenilor muncii din unitățile economice de stat la constituirea fondului de dezvoltare economică.** (B. Of. nr. 104 din 20 noiembrie 1982).

— **Legea nr. 4/1982 pentru modificarea și completarea Legii nr. 1/1973 privind Consiliul Suprem al Dezvoltării Economice și Sociale a României.** (B. Of. nr. 104 din 20 noiembrie 1982).

— **Legea nr. 5/1982 privind protecția plantelor cultivate și a pădurilor și regimul pesticidelor.** (B. Of. nr. 105 din 20 noiembrie 1982).

— **Legea nr. 6/1982 privind asigurarea calității obiectivelor și instalațiilor nucleare.** (B. Of. nr. 106 din 20 noiembrie 1982).

— **Legea nr. 7/1982 pentru adoptarea Planului național unic de dezvoltare economico-socială a Republicii Socialiste România pe anul 1983.** (B. Of. nr. 113 din 18 decembrie 1982).

— **Legea nr. 8/1982 pentru adoptarea Planului de dezvoltare a agriculturii și industriei alimentare pe anul 1983.** (B. Of. nr. 113 din 18 decembrie 1982).

— **Legea nr. 9/1982 pentru adoptarea Bugetului de stat pe anul 1983.** (B. Of. nr. 113 din 18 decembrie 1982).

— **Legea nr. 10/1982 cu privire la obligațiile și răspunderile consiliilor populare, unităților socialiste și ale cetățenilor pentru buna gospodărire, întreținere și curățenie a localităților urbane și rurale, păstrarea ordinii și disciplinei publice.** (B. Of. nr. 114 din 18 decembrie 1982).

Notă : *Legile numerotate de la nr. 11 pînă la 31, publicate în Buletinul Oficial nr. 115 din 18 decembrie 1982, au ca obiect aprobarea decretelor cuprinzînd norme cu putere de lege emise de Consiliul de Stat după sesiunea a V-a a celei de-a VIII-a legislaturi a Marii Adunări Naționale.*

— **Legea nr. 1/1983 pentru modificarea și completarea Legii nr. 31/1977 privind Congresul consiliilor de conducere ale unităților agricole socialiste, al întregii țărănimi, al consiliilor oamenilor muncii din industria alimentară, silvicultură și gospodărirea apelor și Consiliul Național al Agriculturii, Industriei Alimentare, Silviculturii și Gospodăririi Apelor.** (B. Of. nr. 24 din 4 aprilie 1983).

— **Legea nr. 2/1983 cu privire la principiile de bază ale perfecționării sistemului de retribuire a muncii și de repartiție a veniturilor oamenilor muncii.** (B. Of. nr. 51 din 9 iulie 1983).

— **Legea nr. 3/1983 cu privire la contractul-angajament.** (B. Of. nr. 51/din 9 iulie 1983).

— **Decretul Consiliului de Stat nr. 68/1983 pentru modificarea și completarea Legii nr. 7/1974 cu privire la realizarea, exploatarea, întreținerea și finanțarea amenajărilor de irigații și a celorlalte lucrări de îmbunătățiri funciare.** (B. Of. nr. 13 din 9 martie 1983).

— **Decretul Consiliului de Stat nr. 92/1983 privind aprobarea Programului de amenajare și exploatare integrală a Deltei Dunării.** (B. Of. nr. 17 din 28 martie 1983).

— **Decretul Consiliului de Stat nr. 93/1983 privind aprobarea statutelor organizațiilor socialiste din agricultură : Statutul cooperativei agricole de producție ; Statutul asociației economice intercooperatiste ; Statutul cooperării și asocierii cooperativelor agricole de producție cu unități de stat sau ale cooperației de producție, achiziții și desfacere a mărfurilor ; Statutul consiliului unic agroindustrial de stat și cooperatist.** (B. Of. nr. 18 din 28 martie 1983).

— **Decretul Consiliului de Stat nr. 94/1983 cu privire la declararea animalelor, înstrăinarea și tăierea bovinelor și cabalinelor.** (B. Of. nr. 19 din 29 martie 1983).

— **Decretul Consiliului de Stat nr. 96/1983 privind vinzarea produselor agricole de către producătorii individuali, precum și unele măsuri pentru asigurarea respectării prețurilor maximale de mercurial.** (B. Of. nr. 19 din 29 martie 1983).

— **Decretul Consiliului de Stat nr. 98/1983 privind regimul aparatelor de multiplicat, materialelor necesare reproducerii scrierilor și al mașinilor de scris.** (B. Of. nr. 21 din 30 martie 1983).

— **Decretul Consiliului de Stat nr. 325/1983 pentru majorarea retribuției personalului muncitor.** (B. Of. nr. 66 din 10 septembrie 1983).

— **Decretul Consiliului de Stat nr. 335/1983 privind aplicarea formei de retribuire în acord global și a altor forme de retribuire specifice unor ramuri sau activități.** (B. Of. nr. 69 din 13 septembrie 1983).

— **Decretul Consiliului de Stat nr. 336/1983 cu privire la calcularea, eliberarea și controlul utilizării fondului de retribuire.** (B. Of. nr. 70 din 17 septembrie 1983).

Gheorghe PÂRVAN

FRUMOASA ȘI TENACEA BĂTĂLIE A OMULUI PENTRU SĂNĂTATE

● Ce maladii a învins pînă acum omul — și cîte boli mai există în lume ?

● Ce s-ar întîmpla cu un medic care ar lipsi 20 de ani de pe Terra ?

● O parte mai puțin cunoscută a istoriei : epidemiile care au depopulat ținuturi întregi.

● Ultimul bolnav al „unei maladii" care a durat... trei milenii.

● Știți ce maladie i-a fost fatală lui Napoleon ?

● Doar trei minute de pauză în cursa înarmărilor ar trece multe boli la capitolul uitării.

Se poate afirma, fără nici o teamă de exagerare, că bolile sînt tot atît de vechi cît și oamenii. Dar tot atît de veche este și străduința omului de a se opune bolilor și de a lupta pe toate căile împotriva lor. Medicina s-a născut, se pare, în umbra templelor și datează, după istoriografi, de aproximativ 4 000 de ani. Interesant este însă faptul că în tot acest îndelung interval de timp, nobilul și străvechiul meșteșug s-a aflat într-o îndelungată copilărie, maturitatea survenind abia în ultimul secol și jumătate. Maturizarea ce s-a accentuat în mod impresionant în secolul de față și, mai ales, în cea de-a doua jumătate a sa, tocmai datorită revoluției tehnico-științifice, care a fertilizat și teoria și practica medicală.

Să admitem, situație întru totul posibilă, că un medic și-ar pierde memoria, pe un număr limitat de ani — să zicem 30 — în urma unei boli oarecare, un traumatism cranian. Să mai admitem că cele trei decenii de amnezie ar fi plasate între anii 1930 și 1960, perioadă cunoscută multora dintre noi, mai vîrstnici sau chiar de vîrstă mijlocie. Acest medic, recîștigîndu-și memoria în 1960, a găsit în linii mari aceeași patografie umană, adică același inventar de boli, numai că mutațiile care au bulversat această patografie îi vor apărea eroului nostru de-a dreptul incredibile, extraordinare datorită marilor progrese înregistrate de medicină în acest răstimp.

Dar mai bine să exemplificăm cele afirmate mai sus. Bronhopneumonia, meningita acută și endocardita lentă malignă nu mai reprezentau în 1960 cauze obligatorii de deces ; tuberculoza nu mai reprezenta nici ea un temut flagel social, cum a fost milenii de-a rîndul ; paludismul poate fi eradicat, și

FAPTUL DIVERS

inedit

Mesaje dacice?

Există în diferite zone ale Terrei pietre cu forme ciudate, bizare, a căror geneză constituie încă o enigmă.

Cîte din ciudatele pietre au fost „create" de natură ? Care dintre ele au fost lucrate de vechii locuitori ai Terrei ? În ce scop au fost realizate ? Cum au fost confecționate ? Iată doar cîteva dintre numeroasele întrebări cărora s-a încercat și se încearcă să li se dea un răspuns.

Există și la noi, în diferite zone ale țării, astfel de pietre a căror origine, structură și menire își așteaptă „dezlegătorii de enigme".

De la părintele istoriei, Herodot, aflăm, printre altele, că geto-dacii se închinau zeului Zamolxe, care își avea lăcașul pe „muntele sfînt" numit Kogeonon. Să fie oare acesta masivul Cozia din defileul Oltului ?

Întrebarea și-au pus-o și medicii vîlceni Petre Măldărăscu și Romeo Popescu, împreună cu învățătorul Ion Banu, pasionați cercetători locali în domeniul geografiei și arheologiei.

Străbătînd masivul Cozia în lung și-n lat, ei au descoperit peste 30 de formațiuni ce reprezintă ciudate figuri zoomorfe și antropomorfe, pe care le-au „botezat" după fizionomia fiecăreia : „Dacul", „Înțeleptul", „Bărbosul", „Bătrînii din așezările din apropiere îi spuneau Coziei, pînă de curînd, Gogion. Probabil de la vechiul Kogeonon.

Pasionații cercetători vîlceni au pus,

chiar țara noastră a făcut această demonstrație ; paralizia infantilă, respectiv poliomielita — această sinistră spaimă a copilăriei — poate fi prevenită pe calea vaccinării, aidoma multor altor boli ; boala Adison poate fi echilibrată ; anemia pernicioasă nu mai este tot din 1960 chiar așa de — „pernicioasă" ; cămășile de forță folosite pentru imobilizarea bolnavilor psihici foarte agitați sînt înlocuite cu o medicație psihotropă, care influențează stările psihice ; maladiile venerice, în general, pot fi tratate corect scutind urmașii de urmări neplăcute ; chirurgii operează tot de prin anii '60, cu dezinvoltură, organe considerate tabu, cum au fost considerate milenii de-a rîndul inima sau creierul.

Eradicarea unor mari flageluri

Să admitem însă că același medic și-ar... recîștiga memoria pierdută nu în 1960, ci 20 de ani mai tîrziu, așadar în 1980. Șocul va fi desigur și mai puternic, văzînd modificările survenite în patografia umană în tot acest interval de timp. Respectivul medic va constata, firește stupefiat, că vaccinările practic au destrămat marile și temutele epidemii, care, milenii de-a rîndul, au terorizat omenirea — ca ciuma bubonică, holera, febra tifoidă și, în ultimul timp, variola. Difteria aproape că a dispărut și ea. Poliomielita se rezuma în 1980 doar la cîteva zeci de cazuri pe an. Tuberculoza, granulia și meningita, odinioară mortale, sînt, așa cum se știe, practic jugulate. Tuberculoza pulmonară și osteoarticulară se vindecă, în zilele noastre, într-un procent de 98 la sută, față de 50 la sută cît era în urmă cu trei sau patru decenii. Apoi, pneumonia, abcesul pulmonar, gangrena pulmonară și în special bronhopneumonia copilului, pînă de curînd atît de decimante, astăzi pot fi bine stăpînite și, practic, nu ne mai sperie. Meningita cerebrospinală este, la rîndul ei, mortală, în zilele noastre, doar într-un procent de 1 la sută, față de 70 la sută cum era situația pînă nu demult. Nu trebuie să uităm că pînă și în domeniul cancerului — boala-obsesie a secolului nostru — se contează în zilele noastre pe un procent de 35—40 la sută vindecări.

Boli care au înspăimîntat continentele devin doar... metafore

Spre a înțelege mai bine succesele medicinei în domeniul marilor epidemii, care pînă de curînd au decimat pur și simplu omenirea, ne vom referi la două din cele mai temute boli : ciuma bubonică și variola. Ciuma, sau pesta, a fost indiscutabil cea mai înfrico-

FAPTUL DIVERS

apadar, o... piatră la temelia unor viitoare investigații de anvergură. Rămine ca specialiștii să înalțe un... edificiu de argumente pentru dezlegarea acestor enigme-mesaje din vremea ilustrilor noștri strămoși.

Caz rar

Literatura de specialitate din intreaga lume consemnează foarte puține cazuri de ceea ce se numește „Fistulă carotido-cavernoasă traumatică". Dar și mai rar s-au depistat asemenea cazuri la copii, mai ales la vîrsta de sub 7 ani.

Iată însă că la Spitalul județean din Baia Mare a fost stabilit un astfel de diagnostic și operat cu succes deplin la un copil de numai 6 ani de către medicii neurochirurgi Tudor Podeanu și Mircea Peristeri, amîndoi foști elevi ai ilustrului profesor Constantin Arseni.

Cel mai tînăr pacient cu un astfel de diagnostic cunoscut pînă acum în lume și operat cu succes de medicii băimăreni se numește Atila Varga și îl vedeți în imagine împreună cu părinții săi, reîntors sănătos în familie după extrem de dificila operație.

Cum a ajuns să contracteze o astfel de boală aproape necunoscută ? La o joacă, din neatenție, un alt copil l-a lovit pe Atila cu capătul unui băț în obraz, cauzîndu-i leziunea pomenită, după care starea lui generală s-a înrăutățit de la o zi la alta, fiindu-i pusă în pericol însăși viața.

Alarmați, părinții au alergat pe la mai mulți medici și din afara județului, dar nici unul dintre aceștia nu și-a asumat riscul unei intervenții chirurgicale. După operație, fericiții părinți n-au găsit destule cuvinte ca să-și exprime întreaga lor recunoștință față de cei doi neurochirurgi băimăreni.

Ne facem o datorie de conștiință consemnînd strălucita lor intervenție, care a devenit în 1983 una din premierele mondiale medicale ale anului.

sătoare dintre toate flagelurile omenirii. După istoriograful William H. McNeill, autorul documentatei lucrări „Temps de la peste" („Timpul ciumei"), această cumplită boală a apărut în Europa abia în anul 542, deși se consideră că ea exista, în mod endemic (izolat), de milenii, în diverse colectivități de la poalele masivului Himalaia. După acest prim val, ciuma va dispărea din Europa circa 5 secole și jumătate, respectiv pînă la ucigătorul și devastatorul val epidemic care începe în anul 1346 și care se termină 7 ani mai tîrziu, val înregistrat în istoriografia medicală sub denumirea de „ciuma lui Justinian". Se consideră că au murit, numai în Europa, în **jur de 25 milioane de oameni**, cifră reprezentînd circa un sfert din probabila populație de atunci a bătrînului nostru continent. Se mai consideră că, în urma acestui flagel, au pierit tot pe atîția oameni, și poate chiar și mai mulți, și în continentul asiatic. Practic deci, „ciuma lui Justinian" a depopulat planeta.

Începînd din 1346, ciuma devine cronică în Europa, prelungindu-se pe tot cursul evului mediu și al epocii moderne, pînă nu de mult. În secolul al XVI-lea, de exemplu, ciuma reduce populația orașului Milano la circa 60 000 de locuitori, din circa 250 000 cît se cunoaște că avea pe atunci. Pe o arie limitată din nordul Spaniei au murit, numai în cursul unui val epidemic între anii 1596—1602, circa 500 000 de oameni. Dealtfel, este știut că indicele de mortalitate al ciumei variază între 30—90 la sută. Ei bine, ce a mai rămas în zilele noastre din acest terifiant coșmar, pe care îl declanșa ciuma bubonică ? Nimic altceva decît un simplu capitol de istoriografie medicală.

Un alt capitol la fel de captivant este variola. Nu de mult, O.M.S. a declarat oficial eradicarea și a acestui flagel, care a terorizat omenirea milenii de-a rîndul. **Răpunerea acestei boli reprezintă, indiscutabil, cea mai spectaculoasă acțiune colectivă medicală.** În jur de 200 000 de cadre medicale, medici, personal auxiliar, provenind din 40 de țări, au lucrat susținut mai mulți ani de-a rîndul, sub conducerea forurilor de specialitate din O.M.S., pe această linie. Variola era atît de temută pentru că ucidea, în general, o persoană din patru și tot această boală, la trei persoane din patru, lăsa urme definitive, invalidante, concretizate fie în orbire, fie în alte sechele.

Pentru că în lume nu s-a mai semnalat nici un caz de variolă — ultimul fiind tînărul Merka din Somalia de sud, tînăr intrat în istorie prin faptul că a fost ultimul purtător al acestei cumplite boli — O.M.S. a declarat oficial în 1981 variola eradicată. Înlăturînd acest flagel, care a decimat pur și simplu omenirea timp de aproximativ trei milenii, și care s-a răspîndit de la om la om, pe parcursul a aproximativ 80 000 de generații, O.M.S. dă un admirabil exemplu de ce înseamnă cooperarea internațională în apărarea sănătății. Și tot legat de imensele posibilități ale cooperării în numele sănătății se cuvine să nu uităm că, dacă s-ar stopa cursa înarmărilor doar trei minute, s-ar putea obține fondurile necesare pentru acțiuni similare și în cazul multor altor boli care, asemenea variolei, ar putea fi mai curînd eradicate, și asta tot pe calea vaccinării.

FAPTUL DIVERS

Vază cu... nasturi

La cei 70 de ani ai săi, pensionarul Steinmetz Iosif din Oradea își petrece o bună parte din timp în tovărășia ciocanului și nicovalei, cu ajutorul cărora modelează și reproduce, din bucăți de materiale refolosibile, edifi-

cii, obiecte și monumente la scară redusă, adevărate bijuterii. Cele mai izbutite dintre lucrările sale sînt expuse într-o vitrină din centrul municipiului de pe Crișul Repede. Fotoreporterul Emeric Popper l-a surprins pe meșter în timp ce-și finisa o nouă lucrare. Este vorba de o vază cu... nasturi. Vază care reunește nu mai puțin de 1 180 piese, din care jumătate sînt, într-adevăr, nasturi de efect, ceea ce-i conferă un plus de frumusețe și atracție.

Nu voia să bea apă

Dacă n-ați știut, aflați acum că în comuna Sîncrăieni, de unde pornesc spre toate colțurile țării sticlele îmbuteliate cu „Perla Harghitei", există nu mai puțin de 600 de izvoare de apă minerală.

Apă pe care o beau cu plăcere și vitele. De aici, și o întîmplare hazlie.

De la tratamentele empirice la cele mai sofisticate medicamente

Ceea ce este important de reținut în legătură cu lupta asiduă, acerbă a medicinei împotriva bolilor este intensificarea extraordinară a ritmului de desfășurare a acestei lupte.

Această luptă vizează direct afecțiuni cu o frecvență în creștere, cum sînt bolile cardiovasculare și boala canceroasă, boli care ocupă, la ora actuală, după cum știm, primele două locuri în ceea ce privește mortalitatea, în țări dezvoltate sau în curs de dezvoltare.

Observatorul atent al evoluției fenomenului medical este nu numai surprins — apropó de ritmul alert de dezvoltare al medicinei în secolul nostru — de marile achiziții ale acestui nobil meșteșug, dar și de succesiunea lor rapidă. Persoane mai în vîrstă își aduc aminte, desigur, de acele borcane care ornau vitrinele frizeriilor din trecutul apropiat ; borcane în care pluteau lipitori. Ei bine, aceste viețăți reprezentau în acele vremuri, ce țin în esență de primele decenii ale secolului nostru, o importantă armă terapeutică, care se bucura de voga de care se bucură în zilele noastre corticoizii, respectiv medicamentele din marea familie a cortizonului, ca și antibioticele. Dealtfel, medici de mare reputație, din țări cu un nivel avansat de civilizație din acea perioadă recomandau cu fervoare lipitorile în flebite, respectiv în inflamații ale pereților venoși, în tromboze vasculare, respectiv în coagulări intravasculare ale sîngelui.

După numai cîteva decenii de la aceste practici primitive asistăm la o adevărată ofensivă a medicinei împotriva bolilor cardiovasculare și aceasta pentru că bolile cardiovasculare — și anume ateromatoza, infarctul de miocard, cardiopatia ischemică, hipertensiunea arterială, hemoragia și tromboza cerebrală — depășesc în zilele noastre ravagiile pe care în trecut le făceau ciuma și holera, de exemplu, luate la un loc.

Numai în S.U.A. (și în această țară mortalitatea prin infarct de miocard se află totuși pe locul II, față de ierarhia mortalității similare din alte țări dezvoltate), bolile cardiovasculare dau o jertfă anuală de circa un milion de victime. Ne aflăm, indiscutabil, în plină desfășurare a **pandemiei bolilor cardiovasculare**, ele situîndu-se pe primul loc în ceea ce privește mortalitatea în majoritatea țărilor dezvoltate. Oamenii de știință le încadrează, pe bună dreptate, în categoria așanumitelor „boli ale civilizației", și asta pentru că s-au constatat paralelisme frapante între gradul de civilizație al unei țări și în special între standardul ei economic și mortalitatea prin aceste boli. Mai mult chiar, cînd acest standard — în special în compo-

nenta sa economică — a regresat pe moment, așa cum a fost situația cu țările scandinave, în cursul ultimului război mondial, a regresat și curba mortalității menționate. Din acest motiv, unii specialiști se întreabă dacă infarctul poate fi considerat o boală sau, mai degrabă, **„un mod de a muri, ca urmare a unui mod de a trăi"**. Un simplu extras dintr-o declarație a Comitetului Executiv al O.M.S. ne va edifica asupra importanței care trebuie acordată bolilor de inimă și prevenirii lor încă din tinerețe : „Cea mai mare epidemie a omenirii, concretizată în bolile cardiovasculare, a atins proporții enorme, lovind tot mai mulți oameni tineri. Ea va avea ca rezultat, în anii următori, **cea mai mare epidemie cu care a fost confruntată vreodată omenirea** dacă noi nu vom fi capabili să răsturnăm această tendință prin cercetări și activități concrete, vizînd prevenirea ei".

Infarctul de miocard care, alături de alte boli cardiovasculare, suprimă, după cum știm, oameni în plină vigoare fizică și intelectuală și care, aidoma unui fulger, trăsnește acest robust motor care este inima se constituie, în esență, într-o perfidă agresiune asupra omului, asupra atîtor inimi viguroase care, ca din senin, capotează, inimi care sînt încă prea bune pentru a muri. Din anul 1930 și pînă în prezent, aproximativ 35 de milioane de oameni și-au pierdut viața în urma infarctului favorizat de ateroscleroză — boala numărul unu a secolului nostru.

După cum ne indică statisticile de specialitate, în fiecare zi mor prin infarct de miocard, pe planeta noastră, aproximativ 550 de persoane. Numai în ultimii 10 ani, mortalitatea prin infarct a progresat în Franța cu aproximativ 45 la sută, ceea ce este pe cît de impresionant, pe atît de semnificativ.

Statistici ale specialiștilor francezi arată că aproximativ 17 la sută dintre parizieni au o anomalie sau o boală cardiovasculară, iar după 60 de ani 58 la sută din francezi cunosc din plin rigorile aterosclerozei, boală pe cît de perfidă, pe atît de silențioasă, care pur și simplu așterne patul mai tuturor bolilor cardiovasculare. Ateromatoza, boală ce constă din depunerea unei autentice „rugini" biologice pe pereții arteriali, micșorîndu-le lumenul, diametrul interior, reprezintă, indiscutabil, cea mai severă poluare a structurilor noastre vasculare. De această boală specialiștii se preocupă cu aceeași perseverență cu care s-au ocupat înaintașii de eradicarea ciumei bubonice, variolei etc.

Nu putem cuprinde aici și nici nu ne propunem să arătăm tot ce se întreprinde pentru prevenirea bolilor cardiovasculare, pe baza celor mai înaintate cuceriri ale științelor medicale. Vom preciza numai că renunțarea sau reducerea fumatului în diverse colectivități umane s-a soldat cu semnificative reduceri ale mortalității prin infarct. Un voluminos studiu, de circa 1 200 de pagini, elaborat de foruri medicale superioare din S.U.A., volum care face sinteza a circa 30 000 de studii științifice, efectuate în legătură cu nocivitatea fumatului, a contribuit în mod cert la diminuarea numărului de fumători americani și implicit la diminuarea semnificativă a mortalității prin infarct de miocard, înregistrată în această țară.

FAPTUL DIVERS

Un sătean din Sincrăieni a vîndut unui gospodar din altă comună o joiană. După cîteva zile, cumpărătorul s-a întors cu vaca, spunînd că s-a răzgîndit, că-i roagă să-i dea banii înapoi, pentru că joiana refuză, pur și simplu, să bea apă.

— Cum să refuze ? — s-a mirat gospodarul. Ia să văd eu dacă ăsta-i baiul.

S-a dus la fîntînă și a scos apă, a dat-o joianei și joiana a băut-o pe nerăsuflate. Patru găleți a băut, una după alta.

Cumpărătorul și-a luat vaca, a plecat cu ea acasă, dar iar s-a întors după cîteva zile. Și iar a băut joiana patru găleți.

Povestea s-a repetat de cîteva ori, pînă ce gospodarul din Sincrăieni și-a dat seama că, de fapt, joiana se învățase cu fîntîna lui, care era un izvor de... apă minerală.

Povestea unui elefant

Există în cadrul Muzeului de istorie naturală din Iași o așa-numită „Casă a elefantului".

Mulți sînt vizitatorii care se perindă pe aici, admirînd elefantul naturalizat, dar puțin cunosc „istoria" acestuia.

Cu aproape un secol și jumătate în urmă, în timpul turneului întreprins în țara noastră de un circ italian, unul din punctele sale de mare atracție, elefantul, a decedat. În timp ce se urgăsea pentru naturalizare, pielea elefantului a dispărut în chip misterios și nu s-a mai găsit decît după 25 de ani, cu totul întîmplător. Unde credeți

FAPTUL DIVERS

că se afla ? Ţinea loc de acoperiş unei cocioabe dintr-una din vechile mahalale ale Iaşiului.

Ca să poată fi naturalizată, aşa cum o vedeţi acum în imagine, a trebuit ca prea uscata şi scorojita piele a elefantului să fie ţinută la „înmuiat" timp de şase luni în bazinul de apă din parcul muzeului.

Veteranul din Tismana

Pe raza satului Topeşti, din comuna Tismana-Gorj, se află o frumoasă pădure de castani cu fructe comestibile. „Vedeta" acestui minunat monument al naturii patriei continuă însă să fie un bătrîn castan (pe care vi-l prezentăm în imaginea de mai jos) ajuns la venerabila vîrstă de peste... 500 de ani !

Cercetătorii apreciază că ar fi primul şi cel mai vechi castan comestibil din ţară şi că ar fi fost adus şi plantat aici de însuşi Nicodim, ctitorul mănăstirii Tismana. El are coronamentul de peste 25 metri şi este încă plin de vigoare. Produce anual mai bine de 2 000 kg

Cancerul, marea provocare a ştiinţelor secolului nostru

Un alt mare flagel al lumii contemporane este cancerul. Deşi nu i se cunosc încă toate cauzele, medicina a înregistrat în acest domeniu rezultate de-a dreptul impresionante: 35—40 la sută din totalitatea bolnavilor de cancer din lume trataţi în clinici se vindecă în mod definitiv şi ceea ce este mai important este că la această performanţă s-a ajuns fără a-i cunoaşte totuşi toate mecanismele şi cauzele. Cancerul reprezintă, indiscutabil, marea provocare a ştiinţei secolului nostru. Din moment ce în prezent 35—40 la sută din totalitatea cancerelor se vindecă, dacă au fost corect tratate, este de presupus că acest procent va creşte continuu, pe măsură ce se vor înregistra noi progrese în clinică, în radiobiologia cancerului, în epidemiologia şi în biologia sa moleculară, în radioterapia, hormonoterapia, imunoterapia şi chimioterapia sa.

Cancerul, în esenţă, pare a fi **consecinţa mai multor cauze.** Se pare că mai mulţi factori îşi însumează acţiunile etiologice în carcinogeneză. Or, tocmai din acest motiv, boala canceroasă ne apare atît de proteiformă şi, în acelaşi timp, atît de obscură şi de misterioasă. Zi de zi însă se pătrunde pas cu pas în această misterioasă şi necunoscută junglă, micşorîndu-se tot zi de zi distanţele dintre urmăritor şi urmărit. Cancerul impresionează şi prin extraordinara sa extindere. În Europa occidentală, ca şi în America de Nord, un om din cinci moare din cauza lui. În fiecare ceas sînt diagnosticate în jur de 360 de noi cancere pe mapamond, în timp ce aproximativ alte 240 de asemenea boli îşi încheie evoluţia, în acelaşi interval de timp, prin moarte. Se consideră că medicii generaţiei noastre au în îngrijire, pe Terra, un număr uriaş, de aproximativ 5 milioane, de bolnavi de cancer. Într-o asemenea situaţie este ca şi cum toţi locuitorii unor ţări de talia Finlandei, a Danemarcei sau a Elveţiei ar suferi în bloc de cancer. Se mai consideră, în sfîrşit, că jertfa anuală pe glob a acestei boli se ridică la impresionanta cifră de 2 milioane de oameni.

Cancerul mai impresionează prin curba mereu ascendentă a evoluţiei sale. În 1890, o ţară ca Germania de atunci pierdea 12,1 la sută din populaţia sa din cauza acestei boli, pentru ca procentul să se ridice la 41 la sută numai cu 36 de ani mai tîrziu (în 1926). Cancerul intrigă chiar pe specialişti prin inexplicabile paradoxuri topografice. Cancerul gastric, de exemplu, este foarte răspîndit în America de Nord, în Europa şi mai ales în Japonia, în timp ce în Australia, ca şi pe alte teritorii, această localizare este o excepţie. Acelaşi tip de cancer, gastric, este incomparabil mai frecvent în China septentrională decît în cea sudică. Mai mult decît atît : chiar populaţiile aceleiaşi ţări suportă agre-

siunea acestei boli în mod cu totul diferențiat. În Canada, de exemplu, mortalitatea prin cancer se ridică în zilele noastre la 131,7 victime la suta de mii de locuitori, în timp ce la indienii din aceeași țară procentul este la jumătatea celui precizat mai sus.

Ca și în cazul bolilor cardiovasculare, agresiunea bolii canceroase pare a ține de însuși progresul civilizației. Statisticile de specialitate confirmă întru totul această realitate. Cu cît o țară se află la altitudini și cote mai semnificative, din punctul de vedere al dezvoltării generale, cu atît mai semnificativă este și frecvența cancerului în respectiva țară. La ora actuală, 1/6 din întreaga publicistică medicală este dedicată în mod exclusiv problemei cancerului. Să mai considerăm, de asemenea, că efortul material și uman necesitat pe linie de cercetare, în domeniul cancerului, este cel mai mare din istoria medicinei. Nu există capitol de patografie umană în care să se fi făcut atita investiție de energie intelectuală și materială ca în domeniul bolii canceroase. Nu există apoi capitol de patografie umană în care să se fi încrucișat și interferat atîtea supoziții și atîtea confruntări. Astfel, în ce privește factorii cauzali, ei sînt multipli : de natură genetică, hormonală, virotică, ca și diverse substanțe cancerigene ce țin de mediul ambiant, dar nici unul din factorii citați nu poate fi întru totul absolutizat. Unii specialiști, pornind de la clasicul exemplu al familiei lui Napoleon Bonaparte, unde, din 13 membri, 11, între care și împăratul însuși, au murit de cancer, mai ales gastric, au citat din literatura medicală de specialitate cîteva sute de familii, demonstrînd astfel caracterul ereditar al bolii. Alții însă, de pe poziții contrare, s-au referit la mii de familii care dezic flagrant această demonstrație. Toate aceste contrarietăți au putut fi observate și în alte boli. Rezistența individuală este aceea care, în final, hotărăște și destinul bolii canceroase, rezistență condiționată de forțele imunitare ale organismului. Din punct de vedere al concepției acestei rezistențe imunitare, se pare că omul se îmbolnăvește de mai multe ori de cancer — de zeci, dacă nu chiar de sute de ori — în cursul vieții sale. Numai că forțele de apărare ale organismului imunitare, aflîndu-se la post, rezolvă tacit, prompt, toate aceste agresiuni. Atunci însă cînd, din cauze necunoscute, apar breșe în apărarea imunitară a organismului, cancerul își face apariția, cu toată suita lui de suferințe somatice și psihice.

Cîte boli există pe planetă, ce șanse sînt pentru învingerea lor?

Da, este adevărat. Cancerul este responsabil încă de o mare mortalitate. Dar o situație asemănătoare există și în multe alte boli. De ce atunci cancerul, și numai el, înfrico-

FAPTUL DIVERS

fructe. Dacă raportăm această cifră la cele cinci secole de existență, castanul veteran se poate mîndri cu o producție record : 1 000 000 de kilograme de castane !

Felicitări, ostaș!

În plină vară a anului '83, un cetățean din Codăești-Vaslui, tată a trei copii, s-a gîndit să-și construiască o fîntînă în curtea casei. Pe la vreo 18 metri adîncime, fîntinarii au observat că pămîntul nisipos începuse să se surpe. Au încetat lucrul, urmînd ca a doua zi să întărească marginea cu mai multe scînduri.

Crezînd că fîntinarii au invocat un asemenea motiv pentru a pleca mai devreme acasă, gospodarul a coborît el singur în fîntînă și a început să sape de zor. Voia să ajungă cît mai repede la apă.

Deodată, pămîntul s-a năruit, astupîndu-l. Abia i se mai auzeau gemetele.

Soția a alarmat vecinii, dar orice încercare de a-l salva dădea greș. Fîntîna era prea îngustă și nu aveau cu ce ridica pămîntul căzut peste bietul om. Lanțul cu găleata fuseseră prinse și blocate în adînc.

Cu mari eforturi, cei de la suprafață au reușit să facă puțin loc pentru a-i da posibilitatea captivului să respire. Lucrul cel mai important pentru moment.

Cineva s-a gîndit să cheme pompierii :

— Ce treabă au pompierii, că doar nu e foc să ardă ?...

Și totuși, omul a telefonat și pompierii au sosit în mare grabă de la Vaslui. Unul dintre militari a spus că nu există decît o singură soluție :

— Trebuie să coboare cineva cu capul în jos pe lanț și cu o găleată să ridice, puțin cîte puțin, pămîntul la suprafață. Altfel...

— Bine, dar cine poate face așa ceva ?

— Eu ! — a răspuns el scurt, milităreste.

Cu capul în jos pe lanț, el a coborît de zeci și zeci de ori. După ce umplea găleata, era ridicat de picioare afară...

Și tot așa, după o seară și o noapte întreagă — peste 12 ore de muncă eroică —militarul l-a adus pe om la lumina zilei, la viață.

FAPTUL DIVERS

Pasiune

Între elementele de distincție ale costumului popular tradițional din zona folclorică Chioar a Maramureșului, pălăria de pai ocupă primul loc. Cu coiful ei înalt, înconjurat de 3—4 rînduri de șnur peste o panglică de catifea neagră, cu borurile ei late și încovoiate, pălăria de Chioar, confecționată cel mai adesea din pai de grîu, dar și din talaș alb, atrage privirea prin originalitate și eleganță. Cînd apar pe scenă sau la televiziune, artiștii amatori din această parte a țării sînt ușor de recunoscut după „turlele" înalte ale pălăriilor, expresie a mîndriei și demnității oamenilor acestor locuri.

Ioan Albu, din satul Buciumi, comuna Șomcuta Mare, confecționează cu pasiune asemenea pălării, inclusiv pentru marile ansambluri folclorice din țară. Fostul croitor, nemulțumit de faptul că inși nepricepuți încercau să impună și aici o modă a pălăriei care n-avea nimic comun cu cea tradițională locală, și-a abandonat meseria, pentru a îmbrățișa o artă.

Laureat a numeroase festivaluri și concursuri, ajutat cu sîrguință de soția sa Zenovia, Ioan Albu a preluat o tradiție populară de o mare frumusețe, pe care vrea s-o transmită și altor creatori pasionați. Cît va fi grîu pe pămînt vor exista mereu și meșteri populari care vor crea din tulpina aurie aceste nestemate pentru împodobirea sărbătorilor noastre.

Petre POPA
cu sprijinul corespondenților „Scînteii"

șează atît pe bolnav, cît și pe cei din jur? După opinia multor specialiști, această situație se datorează în primul rînd faptului că boala canceroasă nu bate la ușă înainte de a intra, nu ne avertizează deci și nu ne trimite în întîmpinare emisarii obișnuiți ai bolilor, concretizați prin febră, frisoane, dureri sau alte semnale asemănătoare. Cînd agresiunea sau „războiul" cancerului sînt declarate, bătălia este pe jumătate pierdută.

Al doilea motiv pentru care cancerul sperie incomparabil mai mult decît alte boli, la fel de grave, este că s-a încetățenit, în aceeași opinie publică comună, ideea că nu știm aproape nimic despre această boală; că ne sînt necunoscute originile sale misterioase, secretul lui drum, mecanismele sale etc. În mod cert, lucrurile nu stau deloc așa, din moment ce, după cum am mai precizat, medicina contemporană își revendică dreptul de a vindeca definitiv 35—40 la sută din totalitatea cancerelor. Acest procent ar fi indiscutabil mai mare dacă această boală ar fi diagnosticată într-un stadiu precoce. Or, atît metodele de diagnostic precoce, cît și cele terapeutice se află într-o continuă perfecționare, fapt ce ne lasă să întrevedem, de pe poziții cît se poate de lucide, că la sfîrșitul mileniului în curs procentele de vindecări definitive în cancer se vor ridica la 80—90 la sută, aflîndu-ne atunci, așadar, în situația în care ne aflăm, la ora actuală, cu tuberculoza, de exemplu, flagel multimilenar care, deși încă nu complet eradicat, este ținut totuși cu fermitate la respect.

Succese tot atît de remarcabile vor fi obținute și în multe alte boli. Asta pentru că bătălia omului cu bolile se va intensifica pe măsura trecerii timpului. Lupta este însă inegală. Dacă ar fi să-l credem pe S. Linforth, remarcabil cadru didactic de la Universitatea din San Francisco, la ora actuală se mai manifestă pe planetă în jur de 10 000 de boli. Aceste 10 000 de boli alcătuiesc în esență marile divizii ale acelei „armate negre" împotriva cărora luptă medicina. Desigur, „diviziile albe" ale medicinei sînt incomparabil mai reduse în comparație cu miliardele de microbi, viruși, dar și în asemenea condiții victoriile obținute sînt răsunătoare, prin perfecționarea armelor de atac, ca și prin adoptarea unor tactici și strategii tot mai perfecționate. Prin aceasta nu susținem că omul va eradica în mod definitiv boala din cadrul condiției sale existențiale, dar, în mod sigur, o va reduce la maximum. Geniul uman va împinge întotdeauna lucrurile înainte, spre mai bine, chiar dacă pe moment vor surveni dezorientări și eclipse. Sănătatea reprezintă un bun de inestimabilă valoare și merită toate eforturile, oricît de mari ar fi, atît din partea medicilor și a științelor medicale, cît și ale tuturor științelor. Pentru că, așa cum pe bună dreptate afirma Paul Valéry, „medicina reprezintă efortul tuturor științelor în serviciul omului".

Dr. Arcadie PERCEK
lector universitar,
Institutul medico-farmaceutic
București

instantanee pe mapamond

Din carnetele de însemnări ale reporterilor și redactorilor „Scînteii"

Invitație în... Ursa Mare

Șapte stînci uriașe care răsar din apele verzi-limpezi ale unui lac împrăștiat precum o pată de cerneală, iar de jur-împrejur șes întins pînă la orizont. Ca șapte meteoriți, ca șapte monumente megalitice, ca șapte neterminate statui din Insula Paștelui — mintea caută înfrigurată și imaginează cele mai fanteziste comparații pentru a-și explica ciudatele apariții geologice într-un bărăgan cu desăvîrșire placid. Cu două ore înainte părăsisem Guangzhoul (Cantonul), trecusem cu bacul afluentul de miazănoapte al Fluviului Perlelor (tot cît Dunărea acest anonim afluent), străbătusem nesfîrșite orezării bătînd în auriul ceasului de seceriș, cîmpie, cîmpie, pînă cînd presupusele mici accidente de teren, ignorate la început, dar devenite treptat movile, coline, dealuri, vertiginos crescute pe măsura apropierii de ele, mi-au apărut ca șapte uriași de piatră.

Am aflat că sînt... munți, ceea ce m-a intrigat nu mai puțin decît însăși nebuloasa lor origine. Da, munți. Chinezii se dovedesc extrem de generoși cu acest substantiv în care înglobează atît Himalaia, cît și forme de relief modeste, hiperbolizate prin metaforă. Ce altceva decît dîmburi, dealuri sînt **„Muntele parfumat"**, sau **„Muntele de diamant"**, sau **„Muntele longevității"** din fostele parcuri imperiale ? Înălțimi care, ca și cei șapte enigmatici uriași de piatră, abia dacă ating două-trei sute de metri. Poziția lor singulară, prezența lor insolită în locuri netede și joase le conferă un statut de excepție și o rezonanță aparte în sensibilitatea localnicilor. O legendă, o denumire poetică — și s-a născut muntele !

— N-ați fi amatori de o ascensiune? — făcu însoțitorul semn spre vîrful stîncii, una dintre cele șapte, la poalele cărora ne aflam. De sus se poate vedea Ursa Mare.

— Ursa Mare ? În plină zi ? Sus acolo e cumva un observator astronomic ?

Întrebările noastre, puse pe un ton glumeț, nu așteptau răspuns ; dovedeau doar că înțelesesem și acceptasem jocul, tot mai familiar pentru noi, al metaforei chinezești. Ne-am făcut curaj, ne-am adunat puterile și ne-am avîntat la asaltul muntelui... Dar ne-am pomenit urcînd pe o scară cu trepte decorative, pășind pe un covor de piatră blindsuitor. Pini și chiparoși, flancînd scara, aveau aerul unor majordomi a căror simplă prezență îți ghidează stilat pașii spre sala de recepții. Magnoliile și florile de prun întîlnite din loc în loc păreau candelabrele acestui palat vegetal de care inspirația și mîna omului nu erau străine. Prezumatul asalt al muntelui se dovedea o dulce plimbare, o calmă trecere în revistă a unor priveliști caleidoscopice deschise mereu de serpentinele line. Ne-am mirat cînd ni s-a propus un popas. Foișorul ca o scoică roșie, încastrat îndrăzneț în stîncă și umbrit de pini fumurii — a cărui ospitalitate n-o meritau necheltuitele noastre puteri — se afla la mai mult de jumătatea drumului spre creastă, deși urcușul părea că nici nu începuse. Respiram oricum mai ușor decît la capătul celor șase etaje de-acasă, cînd se strică liftul...

Și tot ce a urmat pînă sus — poteci înguste, văioage pentru un salt de căprioară, o văgăună prin care am trecut ghemuiți — n-a fost decît un pas de voie. Unde ? În aceeași țară în care și sfidarea imposibilului, marșul cu „ghiarele și cu dinții" pentru cucerirea Everestului, tot ascensiune se cheamă. Un astfel de munte neobișnuit de accesibil și ospitalier, în fond o grădină suspendată, cu alei, scări și balustrade, cu foișoare intime, cu majordomi vegetali — recomandabil și pentru plimbarea cardiacilor — în ce categorie de relief poate fi situat ? Văzîndu-l atît de îmblînzit, de umanizat cum nu mai întîlnisem nicăieri în lume, l-am numit, ca și pe alții asemănători din peisajul Chinei : **munte domestic.**

Ajunsesem în vîrf.

— Și-acum, dragă Cean, ne arăți ce ne-ai promis : Ursa Mare? — i-am spus, fixînd cu o privire amuzată bolta senină.

— Priviți în jur, priviți munții — ne-a îndemnat el fără să se tulbure ; așteptă întrebarea. Prin felul cum sînt așezați, muntele pe care ne aflăm și ceilalți șase

arată întocmai ca stelele din Ursa Mare. Așa și este numit din vechime locul. Unii îi spun „Șapte stele", alții „Ursa Mare". Iar lacului din care se văd răsărind aceste șapte stele de piatră i s-a zis **„Lacul stelelor"**.

Am contemplat îndelung priveliștea tăiemăcită de Cean. Parcă fusese anume creată pentru a ilustra metafora celestă. Și iată-ne, cosmonauți tereștri, chiar în Carul Mare — spre care își îndreptau fascinați privirile, într-o unică noapte a unui banal orășel de provincie, profesorul de astronomie Miroiu și enigmatica Mona...

După ce am descins din constelație, nu mai greu decît urcasem, ne aștepta în continuare o nouă surpriză. Subterană. Un alt munte, cel mai impunător dintre cei șapte, înălțat în mijlocul Lacului stelelor, dă la iveală o gură de peșteră spre măruntaiele sale de piatră. Natura și-a deschis aici larg porțile, se pătrunde printr-o intrare somptuoasă și se trece pe lîngă pereți de calcar împodobiți cu șiruri de ideograme, versuri ale poeților mai noi și mai vechi care au ținut să-și risipească un strop de nemurire la Șapte stele. Înaltele bolți ale templului geologic sînt feeric luminate de ghirlande de becuri roșii, galbene, verzi, albastre, ce pîlpîie carnavalesc în oglinda tenebroasă a lacului subteran.

Descoperim un mic și animat debarcader. Ne instalăm într-o barcă ușoară, săltăreață, făcută parcă pentru a biciui emoțiile, și pornim în explorarea peșterii. Treptat, pereții galben-cenușii se îngustează, iar plafoanele coboară amenințător. „Feriți capetele !" — avertizează cineva. Meandrele apei, care pare foarte adîncă (oare plutim peste o prăpastie subacvatică ?), ne poartă apoi într-un labirint stîncos tot mai enigmatic. Pătrundem în încăperile de taină ale templului geologic. Se așterne o liniște crispată. (Îmi amintesc, prin contrast, de o expediție gălăgioasă **à la napoletana**, cu nelipsitul vîslaș-tenor, pe sub bolțile idilicei Grota azzura de pe insula Capri). La lumina becurilor rare se conturează basoreliefuri stranii, siluete fantasmagorice de animale și pești, care se succed, se topesc în îmbrățișări terifiante sau se nasc unele din altele ca într-un bestiariu prodigios. Asistăm parcă la o nouă facere a lumii în care leii se transformă în rîndunele, rîndunelele în balauri, care la rîndul lor devin broaște, care la rîndul lor... Dacă nu cumva, prin hazard, am pătruns în adîncurile unei ere imemoriale, martori ai clipei unice cînd toate zămislirile și prefacerile biologice au împietrit brusc, grotesc, pentru eternitate. Zbaterea pietrificată a uriașului dragon (exact, exact ca în mitologia zoomorfă chineză) pe zeci de metri de perete, pe lîngă care luntrea noastră se strecoară cu prudență, pare aceeași convulsie incremenită a ființei surprins de lava Vezuviului și rămas așa pentru vecie, cum l-am văzut într-o vitrină din muzeul tragicului Pompei.

— Enigmatic loc acest Șapte stele... — avea să observe unul dintre noi, cîteva ceasuri mai tîrziu, pe cînd ne sorbeam ceaiul într-un pavilion elegant ce aparținuse pînă la revoluție unui mandarin.

Ceștile de porțelan roz, delicate ca o coajă de ou, din care se răspîndea o aromă de cîmp, de jasmin, erau servite pe măsuțe joase de palisandru sculptat, ca și jilțurile, piese de valoare muzeistică, în care fuseserăm poftiți. Prin ușile de sticlă ale pavilionului se zărea în aburul după-amiezii toride stațiunea de odihnă Ursa Mare, cu munții ei domestici, hiperbolizați și asemuiți stelelor, cu lacul stăpînit de o seninătate picturală și reflectînd, din loc în loc, foișoare, ceainării și mici vile cu olane smălțuite în culorile tradiționale.

Victor VÂNTU

Copacabana — paradisul pierdut

„Co-pa-ca-ba-naaa!". Glasul lui Jair Rodrigues, cîntînd celebra melodie, poartă în el întreaga pasiune pe care o sută de milioane de brazilieni o au pentru acest petic de pămînt și nisip, de munte și mare, de sticlă și beton armat — nu mai mult de opt kilometri pătrați, mai puțin de a milioana parte din întinsa lor țară. Melodia e răscolitoare, își păstrează o clipită identitatea, rămînînd parcă suspendată în aer, apoi se pierde în cacofonia uriașă și grotescă a străzii, a întregului cartier, amestecîndu-se cu scrîșnetul frînelor mașinilor, cu zgomotul asurzitor al pikamerelor ce sparg asfaltul, cu fluieratul strident al polițiștilor la încrucișarea străzii **„Siqueira Campos"** cu **„Nossa Senhora de Copacabana"**, cu toate celelalte zgomote, care la un loc fac ca poluarea sonoră să atingă 115—120 de decibeli : la limita toleranței umane.

Dar nici unul dintre cei

jumătate de milion de locuitori ai Copacabanei, plus încă pe atîția vizitatori — turiști străini sau „**cariocas**" veniți din celelalte cartiere ale orașului Rio de Janeiro — nu stă să numere decibelii (nici n-ar avea cum). Fiecare merge mai departe, intrînd sau ieșind din cele peste 12 000 de magazine, vinzînd, cumpărînd, privind, cercetînd sau pur și simplu pierzînd vremea. Pe fiecare kilometru pătrat din acest cartier stau, se mișcă, trăiesc, suferă sau sînt fericiți peste cincizeci de mii de suflete — o densitate pe care o depășesc doar anumite zone din Manila, Hong Kong sau alte centre suprapopulate ale lumii. Lor li se adaugă circa 60 000 de automobile care circulă zilnic pe cele opt „**avenidas**", șase „**traversas**" și optzeci de străduțe ale cartierului.

Acum nouăzeci de ani Copacabana nu era decît „**lugar luminoso**" (loc luminos), cum înseamnă cuvîntul în limba **quechua** de unde provine. Un loc luminos, într-o splendidă izolare ; în spate, munții care o făceau inaccesibilă din interior, în față, albastrul nemărginit al mării. Cu uneltele secolului XX, omul a săpat tuneluri ce străbat munții, a înălțat spațioasele edificii — peste 3 000 — de pe avenida Copacabana, de pe avenida Atlantica și de pe celelalte artere ale cartierului... În 1940, Copacabana avea doar 76 000 de locuitori și pînă în 1950, cînd a trăit epoca sa de aur, au mai venit aici încă 55 000 de oameni. Era timpul cînd era „**o bairro bem**" (cartierul „bine") al orașului, locuit doar de foarte restrînsa societate a celor mai avuți din Rio de Janeiro. Pe atunci simplul fapt că locuiai în Copacabana îți determina statutul social. Apoi creșterea a fost explozivă, ajungîndu-se la jumătatea de milion de astăzi.

Azi poți trăi aici luni de zile fără să ieși din cartier. Pe aria aceasta de pămînt supraîncărcată și-au făcut loc 90 de agenții bancare, 47 de hoteluri, 73 de restaurante, 60 de baruri, 15 cinematografe, 8 teatre, 25 biserici, 15 biblioteci, 7 policlinici, zeci de cabinete medicale... Numeroși polițiști patrulează neîntrerupt de-a lungul celor patru kilometri de plajă în căutarea „șobolanilor". „**Os ratos de praia**" sînt hoții care infestează plaja. Combinată cu violența și cu poluarea excesivă a apei mării (în ea se scurge toată murdăria cartierului), prezența lor face ca plaja de la Copacabana să fie tot mai ocolită de localnici, rămînînd doar pentru turiștii străini ignoranți. Un „carioca" care se respectă se duce acum să facă plajă sau baie dincolo de Barra de Tijuca, la circa 30 de km departe de Copacabana. Dealtfel și „lumea bună" a „emigrat" spre alte plaje care înconjoară orașul ca o salbă strălucitoare.

Una peste alta, Copacabana este astăzi un paradis pierdut... În 1965, urbanistul grec Constantino Doxiadis propunea o înfățișare nouă „Prințesei Mării" : separarea pietonilor de automobile, prin „mutarea" lor cu un etaj deasupra nivelului străzii, construindu-se un fel de platformă suspendată de-a lungul și de-a latul întregului cartier și presărată de baruri, restaurante, magazine, bănci, librării... Dar ideea a rămas între scoarțele dosarelor... Iar „Prințesa Mării" își continuă viața adăugîndu-și noi „riduri" pe obrazul îmbătrînit, trăind din amintiri și din legenda sa...

Valentin PĂUNESCU

Înainte de a aprinde o țigară...

Dacă sînteți fumător înrăit, vă sfătuiesc să nu citiți rîndurile acestui reportaj. Nimic nu vă face plăcere.

...Mă plimbam pe una din străzile centrale ale Hamburgului, într-o zonă unde circulația autovehiculelor era interzisă. Ce spectacol minunat să vezi lumea bucurîndu-se de soare și de liniște ! Sub ploaia de firme care îmbracă zidurile de sus pînă jos, o reclamă insolită : „Primul centru din lume de luptă împotriva tabagismului este aici. Vă așteptăm !".

La intrare ești invitat, cu aerul cel mai politicos, să-ți lași la garderobă, alături de geantă sau pălărie, și țigările sau pipa, chibriturile sau bricheta. Acceptînd invitația, n-ai decît să te supui rigorilor gazdei. În drum spre „cabinetul de consultație", amfitrionul mă învăluie în cele mai neașteptate și nesperate complimente. De la doamna care mă însoțește aflu că aș avea o privire inteligentă (?), că aș fi făcut sport (?), că aș avea un temperament flegmatic (?), că paloarea feței din ziua respectivă nu ține numai de oboseală, cum i-am spus, ci mai ales de doza mare de țigări pe care am luat-o în ultima vreme (?).

„Cabinetul de consultație", ca și întregul centru — primul din lume ! — de luptă

împotriva tabagismului nu este altceva decît un cochet... restaurant în care fumatul este pur și simplu interzis. Pe pereți, din loc în loc, chipul unei domnișoare surizătoare care își acoperă sînii cu un anunț : astăzi este a 421-a zi de cînd în acest restaurant nu s-a fumat nici o țigară ! Mesele, curate, în fiecare clipă pregătite să-și primească clienții, au un aer misterios. Glastra de flori este un pachet de țigări „Kent", crescut din porțelan, iar fanfuriile sînt așezate pe niște nostime scrumiere. O mică broșură, cu un text excelent meșteșugit, și cîteva imagini color din lumea și din plămînii celor fumători. Un anunț te avertizează : „nu deschide decît atunci cînd îți vine pofta de țigară".

Suport în continuare complimentele gazdei, în timp ce servesc berea rece de Hansa, cu gulerul alb de două degete. „Rareori am avut un asemenea client calm. De obicei clienții noștri fumători sînt neastîmpărați și unii chiar irascibili. După zece minute cer o țigară sau să le fac nota de plată ca să plece. Dumneavoastră însă...".

Vorbele îmi trec pe lîngă ureche realizînd ridicolul situației : nu sînt fumător !

După toate probabilitățile, circa 41 la sută din populația R. F. Germania fumează în mod obișnuit. Cît de exacte statistici poți găsi aici în cele mai neașteptate domenii ! Nu mă gîndeam că poate exista undeva și o statistică a fumătorilor. Ce fac nefumătorii ? Cum conviețuiesc cu fumătorii ? Lupta este crîncenă. De conviețuire, nici vorbă. Așa că s-a organizat în R. F. Germania primul congres al nefumătorilor.

Dincolo de zîmbetele ironice, superioare ale fumătorilor, congresul s-a dovedit a fi un lucru făcut cu toată seriozitatea nemțească. Au participat medici, sociologi, psihologi, oameni din cele mai diverse medii sociale și profesionale. S-a prezentat un raport, s-au ținut discursuri, s-au făcut comunicări științifice, s-au elaborat programe concrete de lucru. Pe scurt, Congresul nefumătorilor de la Bad Neuenahr a hotărît (mai bine zis, a recomandat) : interzicerea fumatului la locul de muncă ; în școli și în spitale ; în restaurante și în vagoane restaurant ; în cantine ; dublarea compartimentelor pentru nefumători în mijloacele de transport ; o serie de verdicte judecătorești asigură nefumătorilor sprijinul legii în cazul că aceștia pledează pentru sistarea fumatului în cadrul ședințelor de lucru ; toate pachetele de țigări vor purta înscris avertismentul : „Vă atragem atenția că fumatul este deosebit de dăunător pentru dumneavoastră și pentru cei din jur" ; sporirea cu zece la sută a impozitului anual pe tutun.

Cu cîtă seriozitate și cu cîtă fermitate se tratează probleme care pe alocuri par subiecte de glumă ! Și nu întîmplător. Dincolo de plăcere, dincolo de dreptul sacru al inviolabilității persoanei, fumatul este o boală. Din nou o cifră zguduitoare. Un număr de 140 000 de persoane mor anual în R. F. Germania din cauza fumatului. În fața acestei realități, un înfocat animator al campaniei antitabagice exclama : „Dacă inundațiile provocate de Marea Nordului ar face an de an 140 000 de victime s-ar fi proclamat de mult starea de urgență națională".

Să fim optimiști ! Cel puțin asta ar vrea să sugereze cercetătorii secției de psihologie a prestigiosului institut „Max Planck" din München. Nici mai mult, nici mai puțin, ei au elaborat tehnologia terapeutică a abandonării fumatului.

Terapia antitutun debutează cu un tratament șoc : în primele două săptămîni, „pacienții" — ce a ajuns bietul fumător ! — pot să fumeze la discreție, cu condiția să noteze fiecare țigară pe o fișă specială expediată de institut. La scurt timp, „fișa fumătorului" îndispune, „pacientul" dîndu-și pentru prima dată seama nu numai cît fumează, ci și cît îl costă această plăcere. Dacă primul pas a fost făcut cu succes, merită să mergem mai departe. De fapt, abia de acum începe tratamentul. Dintr-o listă de 48 de indicații terapeutice, „pacientul" alege cinci pînă la șase pe săptămînă : „De acum încolo nu mai fumez cînd am convorbiri de afaceri" ; „De acum încolo nu mai fumez cînd aștept să mi se servească micul dejun" ; „De acum încolo refuz toate țigările care mi se oferă" ; „De acum încolo fumez numai în locuri incomode" ; „De acum încolo sting țigara după fiecare fum" etc.

Cine încearcă ?

Scriind aceste rînduri în urmă cu cîteva luni, mă gîndeam la bizarul restaurant din Hamburg, avînd drept blazon „Primul centru din lume de luptă împotriva tabagismului". La cît o fi ajuns cu numărătoarea zilelor fără țigară ?

Îmi cer scuze fumătorilor care și-au plimbat privirea peste aceste rînduri pentru indispoziția creată.

Și, fiți siguri, nu mi-am făcut deloc iluzia că de mîine vă veți lăsa de fumat !

Viorel SALAGEAN

ARHIVA DE SUB VATRA ȚĂRII

„Puii de aur" (cele 2 fibule egale) din tezaurul de la Pietroasa

Povestea a nouă extraordinare descoperiri arheologice

Cu dreptate, pămîntul țării a fost asemuit cu o imensă arhivă, în care sînt adunate mărturii fără număr ale istoriei multimilenare a poporului nostru. Glasul lutului, al pietrei ori metalelor — din care generațiile de înaintași și-au făurit uneltele și ustensilele, podoabele și armele scoase la iveală de arheologi, dar și de întîmplare — aduce spre noi crîmpeie din trecut, ajutîndu-ne să-l cunoaștem și să-l înțelegem mai bine și astfel să ne cunoaștem și să ne înțelegem mai bine chiar pe noi, cei de azi.

Păstrate uneori veacuri și milenii la rînd sub vatra țării, tezaurele de aur și argint sînt mesagere ale civilizațiilor trecute, întorcîndu-ne cu gîndul spre oamenii de altădată, spre nevoia lor de frumos, spre meșterii anonimi din mîna cărora au ieșit, meșteri cărora cel mai adesea nu le vom afla niciodată numele. Povești pline de farmec, condensate în măiestritele lor lucrături, i se adaugă nu o dată palpitanta istorie a descoperirii lor. Ne vom convinge spunînd în rîndurile de față povestea a 9 dintre tezaurele descoperite de-a lungul anilor în pămîntul românesc.

Dealul cu tezaure

Miez de vară a anului 1797. Mai exact — 3 august, dimineața către ora 9 ; e cer senin și soarele aruncă sulițe de foc spre dealul Măgura din orașul Șimleu, județul Sălaj. În ocolul bisericii românești de pe deal se joacă, ca de atîtea alte ori, doi copii — Petru Bocica și Simion Bucur. Nimic nu pare să prevestească întîmplarea care avea să facă celebru în lumea întreagă micul oraș din Sălaj. Dar să dăm glas unui document de epocă — un adevărat reportaj, pus recent în valoare de arheologul clujean Nicolae Vlaasa : „cel mic zări în malul aflat lîngă un prun ceva strălucitor, întețit de razele soarelui ce cădea pe el ; începînd a privi cu luare aminte corpul lucios, își dădu seama că așa ceva pînă atunci nu văzuse ; dar nu îndrăzni să-l atingă, ci, luîndu-și și tovarășul într-ajutor, împreună se apropiară de marfa licăritoare, pe care unul lovind-o cu bîta, căzu din mal o bucată rotundă și pîntecoasă de aur, bătută cu nestemate roșii, care ca formă seamănă cu marile paftale aflate pe piese de harnașament, iar mărimea ei întrece și mărimea celei mai late palme. Văzînd-o pe aceasta, începură a scurma acel loc și cu mîna, drept care aflară numeroase asemenea lucruri de aur într-o mică scobitură a malului (...). Cei doi mici păstori, necunoscînd nici felul, nici valoarea lucrurilor găsite, precum le-au fost scos din mal, așa acolo din nou (le puseră) luînd la ei numai un lanț de aur (...). Copilul mai mare, luînd acest lanț la sine, merse în oraș a da de veste neamurilor sale, tovarășul rămînîndu-i pe loc. La aflarea știrii, două rudenii ale copilului ce-o aduseră ieșiră la locul acela unde se găsise comoara (...). Pe care luînd-o la dînșii o duseră acasă, apoi unul dintre ei, peste cîteva ceasuri, începu a purta, a arăta și chiar a și pune în vînzare cîteva bucăți în tîrg..."

Înainte de a continua povestea comorii, să spunem și noi ce scoseseră mîinile de copil din scobitura malului dealului Măgura : pe lîngă lanțul dublu de aur amintit deja (în greutate de peste 700 de grame), tezaurul cuprindea o splendidă bulă de aur avînd în mijloc o rozetă cu patru brațe triunghiulare din perle de aur și 13 medalioane de aur de împărați romani (Maximianus, Constantius, Valens, Valentinianus I, Gratianus) etc. Unele medalioane sînt de o mărime neobișnuită, fiind multă vreme cele mai mari monede cunoscute din antichitate (atîng greutatea de 407 grame și diametrul de 97 mm).

Vestea senzaționalei descoperiri a făcut repede înconjurul orașului. De ea au aflat perceptorii oficiului de sare din localitate, care au reușit să obțină piesele rămase la țărani. Subprefectul de Crasna a întreprins și el investigații și a recuperat alte trei piese, care fuseseră vîndute în oraș. În cele din urmă tezaurul ia drumul curții imperiale din Viena. Împrejurimile locului au fost săpate și scormonite, dar în afara unui medalion nimic altceva nu avea să se mai ivească. Au trebuit să treacă 92 de ani pentru ca dealul Măgura să-și dezvăluie pe de-a-ntregul senzaționalele-i comori.

În primăvara lui 1889, cîțiva țărani români, săpînd nu departe de locul întîiei descoperiri pentru a semăna cartofi, au scos la iveală mai multe obiecte metalice acoperite de lut. Cu inima încărcată de temeri și speranțe, căci va fi fost trăind poate în oraș amintirea comorii aflate cu aproape un veac mai înainte, ei au spălat lucrurile în apele Crasnei ; sub ochii lor s-au ivit din ape 24 de obiecte de podoabă întregi și altele fragmentare : fibule de aur pentru haine femeiești, încrustate cu argint și boabe de granate, agrafe avînd partea superioară în formă de leu, o agrafă foarte mare pentru haine bărbătești, decorată cu pietre mari de onix, paftale rotunde de aur pentru haine femeiești împodobite cu figuri de lei și boabe de granate, o brățară mare de aur și cupe mici de aur. Autoritățile au confiscat de la țărani somptuoasele vase și obiecte de podoabă trimițîndu-le Muzeului național din Budapesta.

Unitar sub raportul conținutului și al stilului, tezaurul de la Șimleu Silvaniei a aparținut, probabil, unei căpetenii ostrogote de la cumpăna veacurilor IV-V ale erei noastre. El a stat îngropat în pămînt vreme de 14 veacuri, fiind descoperit, așa cum scria cu șase decenii în urmă numismatul Const. Moisil, de țăranii români, urmașii țăranilor daco-romani, țărani a căror podoabă mai strălucitoare decît aurul a constituit-o în toate aceste secole statornicia pe pămîntul lor străbun, în ciuda oricăror vitregii și a oricăror principi trecători ce prin ani au hălăduit și pe aici.

Un „vis de aur"

La nici doi ani după prima descoperire de la Șimleu, o altă așezare românească, **Sînnicolau Mare**, venea să se înscrie în circuitul universal al valorilor, printr-un fastuos tezaur de aur. Istoria descoperirii lui, spusă de un om al locului cu mai bine de patru decenii în urmă, are iz de legendă. Zice aceasta că, în primăvara lui 1799, baba Iconia, mama unui oarecare Sava Vuin, a avut un vis ciudat : un moș cu barbă și cu piete albe o vestea că în grădina lor, aproape de un păr bătrîn, se află o comoară. Puțin mai tîrziu, feciorul ei a început să ridice un zid nou pentru curte și, potrivit obiceiului, a chemat să-i stea într-ajutor cîțiva consăteni. Lucrul a început cu voie bună și după ce s-au săpat temeliile zidului, ei au pornit prin grădină să caute pămîntul cel mai potrivit pentru construcție. Și a fost găsit în apropierea părului cel bătrîn. Zidul se înălța, groapa se adîncea — sună mai departe povestea. Pînă cînd în vremea prînzului, cînd fiul și ajutoarele sale se așezaseră la masă, mînată de visul său, baba Iconia s-a apropiat de groapă, scormonind pămîntul. De sub bătătoritele palme aveau să iasă la lumina istoriei 23 de splendide vase : urcioare, carafe, farfurii, cănі, pahare, o căldărușă. Toate minunat lucrate și ornamentate. După un timp, baba Iconia și-a împodobit tinda cu cîteva vase, iar la fîntînă luase obiceiul a merge numai cu urcior de aur. Vestea a ajuns și la urechile grofului Náko, ce avea întinse moșii la Sînnicolau Mare. Acesta a obținut, în schimbul a 32 de jugăre de pămînt arător, co-

Figurina centrală de pe patera din tezaurul de la Pietroasa. Detaliu.

Cană din tezaurul de la Pietroasa

Patera din tezaurul de la Pietroasa

moara. Numai că autoritățile aflaseră și ele de tezaur, intrînd în posesia lui și îndreptîndu-l spre Viena. Se spune că în scurt timp de la pierderea comorii baba Iconia a murit.

Dincolo de povestea descoperirii rămîne splendidul tezaur, cele 23 de minunate piese care-l compun. O întreagă literatură s-a țesut în jurul lor, s-au aprins confruntări de opinii în privința datării lui (din secolul al IX-lea pînă în veacul al XI-lea), al atelierelor în care a fost confecționat, ca și în privința înțelesului inscrisului ce-l poartă. Dar tot mai mult în ultima vreme, cum subliniia istoricul de artă Răzvan Theodorescu, aceste magnifice vase sînt raportate la chiar regiunea în care au fost descoperite, la feudalii locali din Banat din jurul anului 1000, feudali atestați în documente, precum Glad ori urmașul său Ahtum din Morisena urbs (Cenadul de astăzi), aflat nu departe de locul senzaționalei descoperiri de acum aproape două veacuri.

„Cloșca cu pui de aur"

Martie 1837. Doi locuitori ai satului **Pietroasa** (pe atunci în județul Săcuieni, azi județul Buzău) extrag din dealurile de deasupra satului lor piatră pentru construcția seminarului episcopal din Buzău. Sub o culme de deal, străjuită astăzi de cîțiva corcoduși tineri, Ion Lemnaru și socrul său Stan Avram scot la lumină 22 vase și bijuterii de aur. Nu bănuiau, nu puteau bănui că mîinile lor dăduseră la iveală cel mai bogat tezaur de aur descoperit pînă atunci în lume. Dus și ascuns în casa unuia dintre ei, tezaurul avea să fie mutat mai tîrziu la George Baciu, una din cele trei rudenii cărora descoperitorii le încredințaseră taina.

În 1838, în primăvară, țăranii aveau să cunoască pe Anastase Verussi, un albanez din Bitolia, care luase în antrepriză construcția unui pod peste Cîlnău și avea nevoie de piatră. Lui aveau să-i deslușească cei cinci, mai pe ocolite și nu pe de-a-ntregul, senzaționala lor taină. I-au încredințat și unul din obiecte — un inel mare de aur. Apoi, în schimbul a 4 000 de piaștri și al cîtorva obiecte de vestimentație pentru femei, a obținut întregul tezaur. În podul casei lui George Baciu au mai rămas doar un mic lanț, o piatră mare albastră și un inel mare de aur. Era ziua de 23 aprilie 1838. O zi care pentru

Cnemidă din tezaurul de la Agighiol

tezaur a însemnat mult mai mult decît toate cele 14—15 veacuri cît stătuse îngropat. Căci Verussi, spre a le putea transporta mai ușor, a mutilat îngrozitor piesele : talerul a fost tăiat în patru, vasele au fost bătute cu ciocanul, iar pietrele prețioase în bună parte împrăștiate pe jos.

Numeroase pietre, ca și mici bucăți de aur sărite din tezaur au fost măturate și aruncate în gunoi. Cu timpul, copiii au găsit pietrele strălucitoare și, în joaca lor, le-au împrăștiat prin tot satul. Așa a aflat de ele și un oarecare Gheorghe Frunzăverde, căruia episcopia de Buzău, stăpîna moșiei Pietroasa, îi arendase proprietatea. Acesta îi anchetează și-i amenință pe țărani. Pentru a-l îmbuna, George Baciu îi dăruie un coș dodecagonal pe care îl obținuse de la Verussi. Dar, nemulțumit cu atîta, Frunzăverde îl contactează chiar pe Verussi, căruia îi mai smulge o sumă de bani și un inel mare de aur. Dar, înțelegînd că, precum un bulgăre de zăpadă ce se mărește prin rostogolire, și cercul celor ce aflaseră de comoară se lărgise prea mult, Frunzăverde se teme de consecințe și anunță episcopia de Buzău despre descoperire ; aproape concomitent, subprefectul plășii Tohani, din care făcea parte și Pietroasa, alertează forurile superioare. Așa se face că, la mijlocul lui iulie 1838, o comisie numită de Ministerul de Interne se deplasează în satul Pietroasa, dar, cum sublinia Alexandru Odobescu, ancheta a fost condusă cu mult mai multă rigoare decît abilitate. Sînt arestați cei cinci țărani, Verussi și complicele său Pobraca, Frunzăverde și asociatul său D. Ghizdeanu. În pofida asprimii anchetatorilor, n-au fost găsite decît trei obiecte : un vas ajurat și două inele mari. Verussi a declarat că vînduse celelalte piese unui negustător armean sau evreu ce trecuse spre Focșani sau Iași, pe podul ce-l construia la Cîlnău. Numai interceptarea unei scrisori a lui Verussi, în care acesta amintea despre tezaur, l-a putut determina să vorbească. Și astfel, la 17 iulie 1838 au fost găsite alte nouă dintre obiecte, iar în septembrie două fragmente, între care statueta ce fusese desprinsă de pe pateră. Despre celelalte obiecte, Verussi declara că fuseseră luate de apele revărsate ale Cîlnăului din groapa în care le ascunsese pe malul riulețului. Autoritățile au trebuit să se mulțumească doar cu aceste obiecte, care ridicau la 12 numărul pieselor tezaurului. S-au putut reconstitui și fe-

lui celorlalte zece obiecte nerecuperate : cinci inele mari, o pateră simplă, o cană, o fibulă şi două colane.

Tezaurul astfel înjumătăţit, dar încă fără egal din punct de vedere al valorii istorice şi artistice, a ajuns la Bucureşti, fiind depus în Muzeul naţional de aici. Un sfert de secol mai tîrziu avea să înceapă şi „cariera europeană" a „Cloştii cu pui de aur", cum o numiseră ţăranii ce o descoperiseră. Atunci tezaurul a fost expus la Expoziţia universală de la Paris. Numit de organizatori „una din cele mai frumoase şi rare flori ale expoziţiei", tezaurul avea să fie restaurat cu măiestrie neîntrecută de un bijutier francez. Tot atunci s-a construit o ladă mare de fier, înlăuntrul căreia, într-o vitrină monumentală, se afla tezaurul. Cu ajutorul unui mecanism, vitrina putea fi ridicată sau coborîtă.

Tezaurul a revenit în ţară în 1868, după un popas în Anglia, aşteptat cu emoţie de opinia publică, care îl însoţise pe drumurile sale europene cu dragoste şi temere, ca pe o comoară scumpă a naţiunii. Dragoste şi temeri care, din păcate, aveau să fie greu încercate doar 7 ani mai tîrziu.

Tezaurul era adăpostit în aripa dreaptă a Universităţii, la parter. Deasupra lui se afla biblioteca Senatului. La adăpostul urletului viscolului, în noaptea de 19 spre 20 noiembrie 1875 un tînăr pătrunde cu chei potrivite în bibliotecă. Cu un sfredel găureşte tavanul, apoi cu un ferăstrău taie în plafonul muzeului o largă deschizătură. Cu ajutorul unei frînghii coboară în muzeu. Obloanele sălii sînt trase ca de obicei. Şi, aşa cum se mai întîmplase, dintr-o gravă neglijenţă, vitrina cu preţiosul tezaur nu este coborîtă în lada de fier protectoare de care am vorbit mai sus. E aproape o joacă să o desfacă. Şi iată-l pe fur în posesia mult rîvnitei comori. Îşi încropeşte din propriile-i haine un fel de sac, sfărîmă şi turteşte pe cît e cu putinţă preţioasele obiecte şi urcă din nou pe frînghie. Iată-l din nou în bibliotecă. Iar de-acolo, cu puţin noroc, nu-i greu de ajuns afară. Şi aşa s-a întîmplat. Înainte de zori, pe o uşă laterală, iese neobservat de nimeni. Din sac îi cade însă în zăpadă un coşuleţ de aur. Dimineaţa, un trecător (un profesor universitar — după unele surse, un măturător — după altele) găseşte obiectul şi alertează pe cei în drept. Vestea cade ca un trăznet asupra Capitalei. „Cînd s-a aflat despre furtul tezaurului de la Pietroasa — nota ziarul „Telegraphul" — o consternaţiune generală s-a văzut în mijlocul societăţii noastre. Toţi la un loc şi fiecare în parte simţea mînie, indignaţiune, durere amară, mai mult decît ar fi simţit la pierderea unui obiect scump al său personal". Şi acelaşi ziar face haz de necaz : „guvernul este conservator, camera este conservatoare, senatul este conservator, cu toate acestea în loc să se conserve ceva sub aceste puteri, se risipeste tot".

Coiful de argint aurit din tezaurul de la Agighiol

A avut loc o interpelare parlamentară, ba chiar, o clipă, însuşi scaunul ministrului cultelor şi instrucţiunii publice, Titu Maiorescu, părea că se clatină. În parlament, C. Bolliac propune crearea, din senatori şi deputaţi care au îndeplinit funcţiile de procurori sau prefecţi de poliţie, a unei comisii care să ajute cu sfaturile sale acţiunea poliţiei bucureştene. Tot el este de părere ca guvernul să înştiinţeze pe toţi bărbaţii de ştiinţă din Europa despre dispariţia tezaurului, pentru a împiedica expunerea sau vînzarea lui peste hotare. Deputatul Gr. Ventura cere o recompensă (care a şi fost apoi acordată) celor ce vor descoperi pe furi şi obiectele dispărute, iar deputatul I. Lahovari propune, întrucît se bănuia că a acţionat un grup, ca acel complice care va de-

Vasul octogonal din tezaurul de la Pietroasa

Fibula mare („Cloşca de aur") din tezaurul de la Pietroasa. Detaliu.

Fibula mică din tezaurul de la Pietroasa. Piesele tezaurului pot fi admirate la Muzeul de istorie al Republicii Socialiste România.

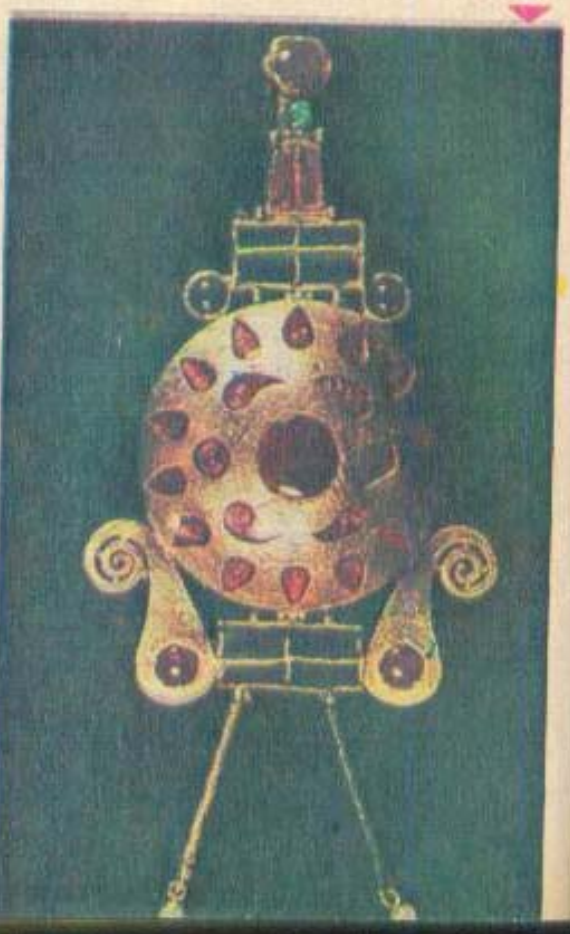

Piese din cel de-al doilea tezaur descoperit la Şimleu Silvaniei. (Muzeul naţional din Budapesta).

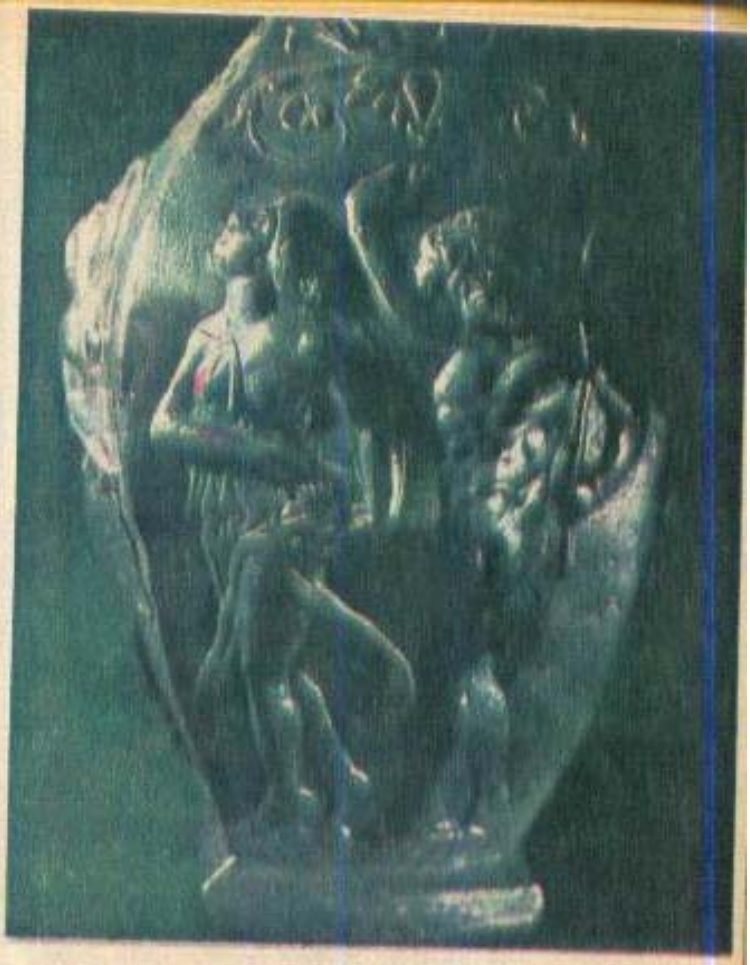

Cană din tezaurul de la Apahida

Splendidele aplice de şa din tezaurul de la Apahida. (Muzeul de istorie al Republicii Socialiste România)

nunța autorii furtului să fie grațiat, lucru pe care îl promite ministrul de justiție.

Din fericire, acțiunea poliției bucureștene a fost energică și eficientă. Au fost supravegheate gările și s-a trecut la percheziționarea locuințelor unor cunoscuți spărgători. La unul dintre ei, Pantazescu, supranumit și seminaristul, a fost găsită o replică a cheii cu care fusese deschisă ușa bibliotecii Senatului și ceara cu care fusese luată măsura cheii. Într-un pian aflat în încăpere, grav deteriorate, au fost găsite și obiectele furate. Lipseau însă un sfert din tavă și un colan cu inscripție. Le-am aruncat — avea să declare hoțul. Cea dintîi pentru că, fiind ascuțită, mă deranja la mers. Cealaltă, deoarece o pusesem la mină și mă temeam să nu eclipească la lumina felinarelor și să mă observe astfel sergenții de stradă. Adevărul era însă altul. Fuseseră predate unui argintar, la care au fost dealtfel, găsite șase săptămîni mai tîrziu.

...Și din nou vestea a făcut înconjurul Capitalei. „Mii de oameni — scria ziarul „Presa" — se îmbulzeau în curtea poliției spre a se asigura de adevăr și bucuria cea mai mare se citea pe figura fiecăruia cînd i se spunea că tezaurul s-a găsit". Era semnul limpede că tezaurul de la Pietroasa își făcuse demult loc în inima și conștiința națională, ca o avuție scumpă, ca o mărturie de preț pentru o istorie îndelungată și eroică.

N-avea să fie însă și ultima încercare prin care trecuse tezaurul. Căci în noaptea de 4 spre 5 aprilie 1884 un violent incendiu s-a declanșat într-o aripă a palatului Universității. Era chiar aceea care găzduia Muzeul național cu prețioasele sale colecții. Din fericire, ele au fost salvate și apoi depuse la Casa de depuneri și consemnațiuni. În același an, tezaurul a fost din nou restaurat.

Mormîntul princiar al lui Omharus

Anul 1889 a fost un an fast pentru arheologii transilvăneni. După ce în primăvară, la Șimleu, ieșise la lumină al doilea splendid tezaur de aur, la 12 iulie, la **Apahida**, doi muncitori ce lucrau la cariera de pietriș din localitate au descoperit un remarcabil tezaur de vase și podoabe din aur și argint. S-au aflat atunci două cănі de argint, înalte de 31 cm, decorate cu admirabile ornamente în relief, măiestrit lucrate ; o diademă de aur, o brățară din aur masiv, o fibulă și două cătărămi de aur, 5 cercei de aur, formați dintr-o prismă de care atîrnau 3—4 lănțișoare lungi de 11 cm terminate cu mici clopoței de aur ; două inele de aur, pe unul fiind gravată o inscripție în două rînduri : Omharus. Piesele au fost achiziționate de muzeul din Cluj, sub egida căruia s-au și întreprins mai tîrziu cercetări, al căror merit a fost acela că a stabilit că locul mormîntului acelui enigmatic Omharus fusese ceva mai la deal de unde îl dusese la vale o alunecare de teren.

Dar Apahida avea să mai stîrnească încă o dată senzație. Anume în octombrie 1968. Atunci, la capătul de sud al comunei, doi muncitori ce săpau o groapă pentru fundația unui stîlp de beton necesar rețelei electrice au secționat un mormînt de înhumație. Îl despărțeau de mormîntul din 1889 doar 500 de metri și 79 de ani. Descoperitorii au găsit obiecte de aur, evaluate la circa 900 de grame — plăci de aur, catarame, zeci de butoni, mărgele etc. Păstrînd secretul, cei doi au reușit să vîndă piese cu o greutate de o sută de grame, transformate apoi de cumpărători în podoabe moderne. În curînd însă, restul obiectelor au intrat în patrimoniul muzeal, iar în mai 1969 au fost efectuate în acel loc săpături arheologice. Au fost descoperite, după cum precizează arheologul Dumitru Protase în raportul publicat în revista de specialitate, splendide piese : catarame de centură și încălțăminte, aplice, butoni, mărgele, rozete, un pahar de sticlă ornamentat cu ghirlandă aplicată din folță de aur, arme etc. Cu totul deosebite sînt podoabele de aur de la șa — între care două mari aplice în formă de vultur al căror penaj e sugerat prin almandine întrerupte de rînduri zigurate, aplicele-diademă, mărginite de cîte doi vulturi stilizați, rozetele de mare rafinament avînd în centru un buton și almandinele încrustate în celule cu pereții ondulați.

Aplică de argint din tezaurul de la Agighiol

Comoara din vitrina școlii

De multă vreme în vitrinele muzeului școlar din **Rădeni**, județul Neamț, fuseseră aduse, între alte obiecte găsite de copii și săteni, trei cești. Erau de culoare gălbuie, destul de deterio-

rate, fiind socotite drept vechi obiecte din alamă. Aceasta pînă în urmă cu cinci ani cînd, cercetîndu-le cu atenție, arheologul dr. Virgil Mihăilescu Bîrliba a constatat, nu fără surprindere, că cele trei mici cupe de alamă sînt, de fapt, vase de aur datînd din epoca bronzului și că dincolo de valoarea lor intrinsecă au una științifică de prim rang. S-a stabilit astfel că aceste vase sînt asemănătoare cu cestile cu două torți, deosebit de numeroase în fazele tîrzii ale celebrei culturi Monteoru din epoca bronzului. Cu alte cuvinte, și ele se datează la sfîrșitul epocii bronzului și începutul primei epoci a fierului. Odată precizat acest fapt, s-a asigurat datarea mai exactă a altor tezaure asemănătoare.

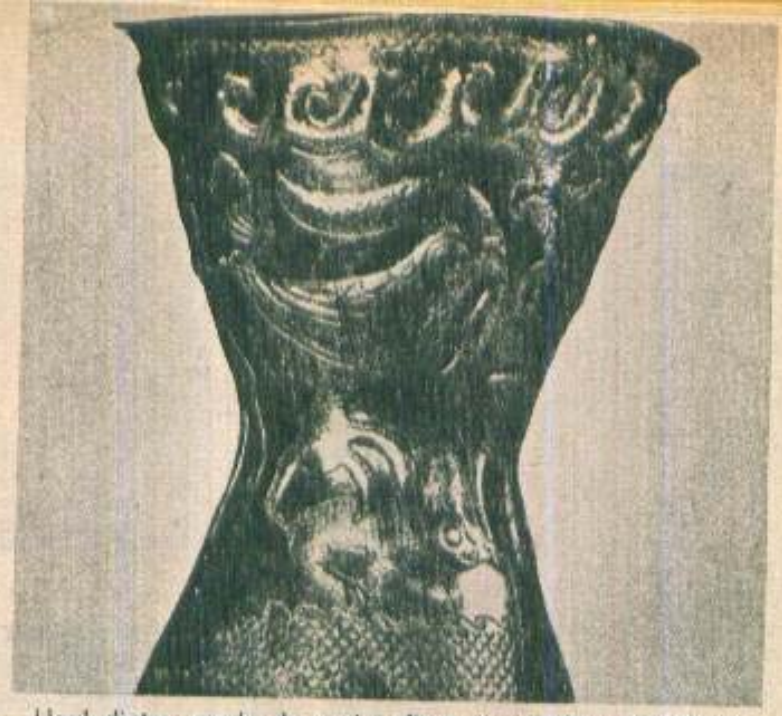

Unul dintre vasele de argint din tezaurul de la Agighiol

Regele get de la Agighiol

Poate că mai mult decît oricare din părțile cuprinsului românesc pămîntul Dobrogei este o nesecată arhivă pe care arheologii se străduie de multe zeci de ani să o descifreze, să o cunoască temeinic. Adesea îi ajută și întîmplarea. Ca în anul 1931, cînd, în primăvară, autoritățile din județul Tulcea au fost informate că una din movilele de pe raza localității **Agighiol** este „investigată" de niște căutători de comori. Autoritățile au luat măsurile corespunzătoare pentru a împiedica acțiunea acestora, anunțînd în același timp forurile științifice de resort. În scurt timp, la „Movila lui Uță", despre care era vorba, au început cercetări sistematice întreprinse sub conducerea profesorului Ioan Andrieșescu, directorul Muzeului național de antichități din București, cu sprijinul tînărului, pe atunci, arheolog Dumitru Berciu. Și astfel a ieșit la iveală un tezaur pe care în valoroasa sa lucrare despre arta traco-getică reputatul profesor Dumitru Berciu îl aprecia a fi jucat un rol hotărîtor în determinarea artei traco-getice ca o artă independentă față de arta altor popoare învecinate, ca o artă profund originală, formată pe un fond local străvechi.

Mormîntul princiar de la Agighiol, căci despre asta este vorba, a fost datat în primul sfert al secolului al IV-lea î.e.n. Era un tumul (movilă) cu diametrul de 32 de metri și înălțimea de 2 metri. Vreme de 2300 de ani tumulul și mai ales tezaurul ce-l conținea au avut o existență nu lipsită de accente dramatice. Bîrnele care susțineau tezaurul încăperilor în care a fost depus corpul personajului antic au putrezit chiar în antichitate, ceea ce a făcut ca mijlocul tumulului să se surpe; aceasta a tentat pe căutătorii de comori de pe atunci care au jefuit o parte din mormînt. În epoca modernă, cîndva înainte de primul război mondial, se pare că mormîntul a avut din nou de suferit de pe urma unei asemenea tentative. În sfîrșit, în primăvara lui 1931, cum spuneam, s-au făcut din nou căutări. Se pare că, din fericire, au fost făcute în grabă, căci din pămîntul aruncat afară cu acest prilej arheologii au recuperat mai multe obiecte, inclusiv de aur.

Sub ochii arheologilor care au executat săpăturile între 19 octombrie — 5 noiembrie 1931 mormîntul și-a dezvăluit atît splendorile, cît și tainele. S-au descoperit astfel două camere funerare, una principală și una secundară, precum și o cameră în care au fost îngropați, odată cu personajul principal, trei cai. În ceea ce privește inventarul, el este de o bogăție rară. Un coif de argint aurit (greu de 743,33 grame), 2 cnemide (apărătoare de picior) și 99 de perle de argint, doi cercei de aur, aplice zoomorfe din aur, o garnitură de aur, cinci vase de argint, zăbale, opt aplice zoomorfe de argint, aproximativ 100 vîrfuri de săgeată, numeroase obiecte de bronz și fier, piese ceramice de import sau de proveniență locală.

Se părea că, odată cu încheierea săpăturilor arheologice, tezaurul de la Agighiol este în afară de orice pericol. Dar n-a fost să fie așa. Ioan Andrieșescu pregătea o monografie asupra tezaurului, dar boala l-a împiedicat să o elaboreze ; a reușit să publice doar un set de planșe cu ocazia celui de-al VII-lea Congres internațional de antropologie și arheologie preistorică desfășurat în țara noastră în 1937. Apoi, în timpul războiului, tezaurul avea să fie din nou afectat. Adăpostit în localul Universității bucureștene, la bombardamentele ce au lovit clădirea acesteia o parte dintre piese s-au pierdut, altele au fost deteriorate. Lucru foarte grav, s-au pierdut și planșele și fotografiile executate în timpul săpăturilor din 1931. Cu toate acestea, tezaurul de la Agighiol, restaurat de curînd în laboratoarele Muzeului național de istorie, rămîne una dintre mîndriile sale, mărturie peste vreme a dragostei de frumos și a forței de creație artistică a strămoșilor noștri daci.

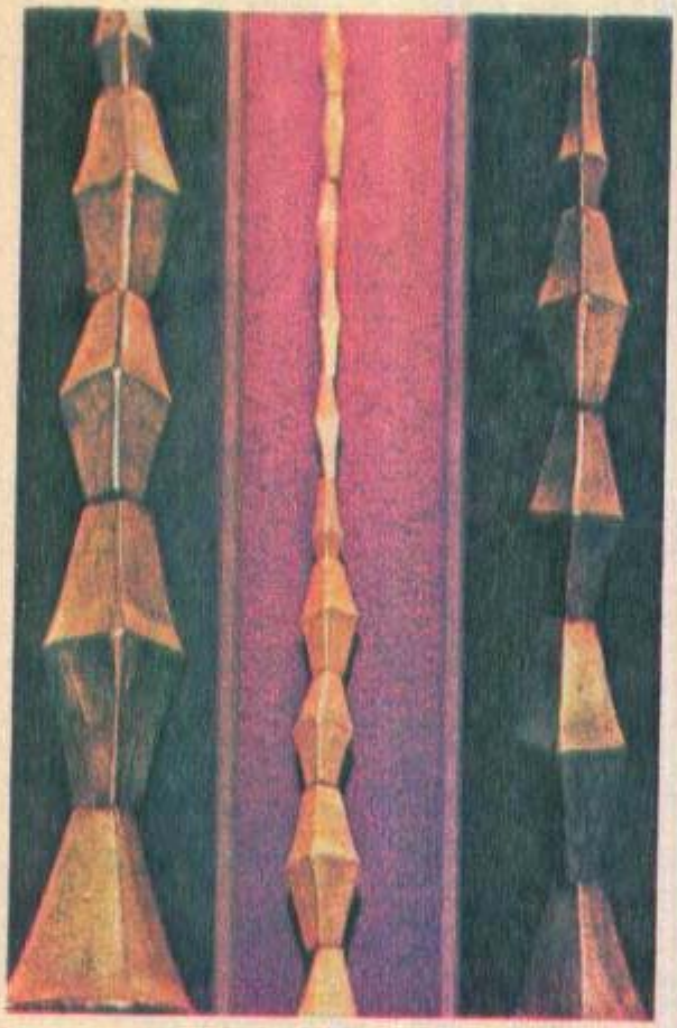

Colierul de la Hinova sau o posibilă „coloană infinită" a antichității

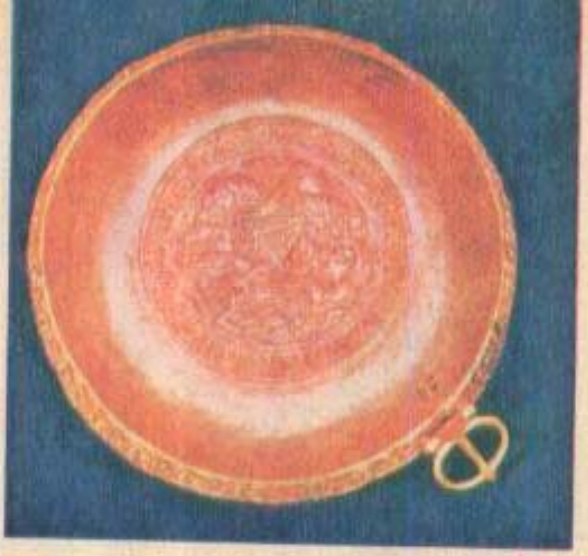

Vas din tezaurul de la Sînnicolau Mare

Cană din tezaurul de la Sînnicolau Mare. Tezaurul se află la Muzeul de istoria artei din Viena

Meșterul aurar de la Hinova și podoabele sale

Am început aceste însemnări spunînd că o rază de soare ce a făcut să lucească o clipă aurul unei podoabe a scos la lumină tezaurul de la Șimleu. Vom încheia, spunînd că o rază de soare a făcut să lucească aproape două secole mai tîrziu marginea unui vas în care se aflau cele aproape cinci kilograme de podoabe din aur descoperite de arheologul Mișu Davidescu la **Hinova**, în Mehedinți.

...Era în ziua de 30 iulie 1980. Lucrările pe șantierul arheologic de aici se încheiaseră practic. Și deodată, sub sărutul soarelui a lucit ceva. Era vasul în care se aflau o diademă, trei brățări bărbătești, două brățări pentru femei, aproape 100 de piese de colier de forma cerceilor și clopoțeilor, sute de perle și mărgele, obiecte semifinite și materie primă aflată în diferite stadii de prelucrare. Un tezaur care a dovedit astfel că era lucrat chiar aici, la nordul Dunării, cu peste trei milenii în urmă.

Fiecare descoperire arheologică își are povestea sa, mai mult sau mai puțin spectaculoasă, mai mult sau mai puțin încărcată. Dincolo însă de asemenea istorii rămîn descoperirile în sine, contribuțiile pe care le aduc la cunoașterea existenței celor ce ne-au premers, luminile pe care le aruncă asupra unor vremuri de mult apuse — tot atîtea punți spre noi, cei de azi.

Silviu ACHIM

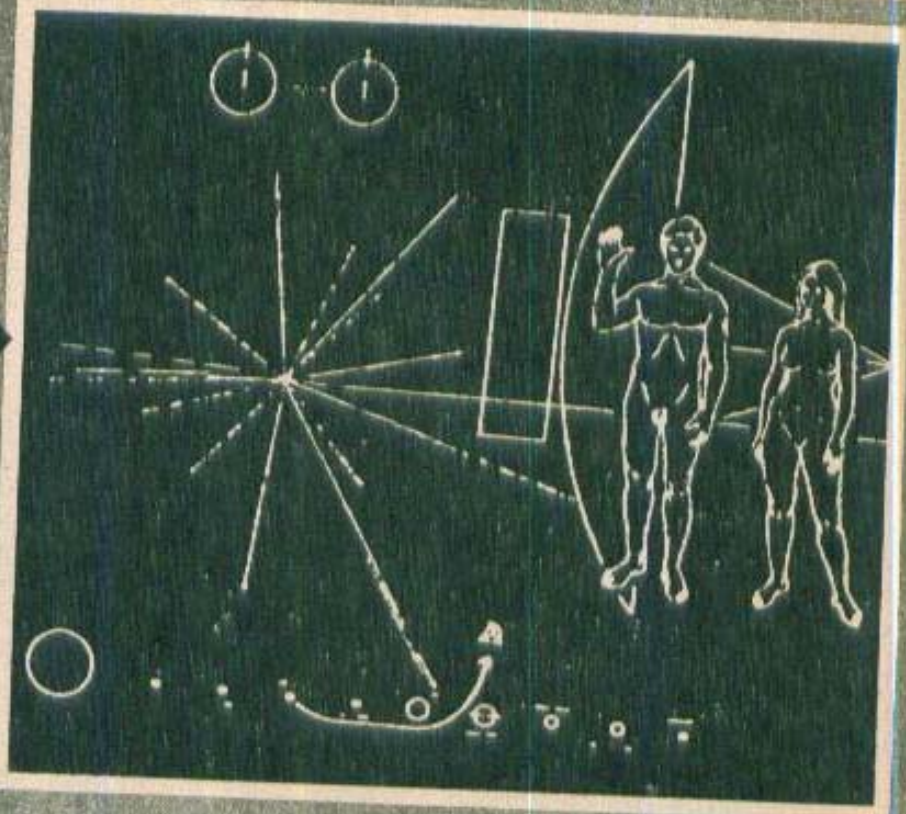

Placa suflată cu aur purtată în spațiul extraterestru de către sonda „Pioneer" – 10

UN MESAJ PENTRU VECINII NOȘTRI COSMICI!...

Sonda „Pioneer"-10 a părăsit sistemul solar, primul obiect creat de om care străbate galaxia noastră

„...Atenţiune ! Mesaj strict confidenţial. Radiotelescopul cu antena de 64 m de la Goldstone a recepţionat din nou, după o pauză de cîteva decenii, semnale de la sonda spaţială „Pioneer"-10, care în anul 1983 a părăsit definitiv sistemul solar... După „curăţirea" semnalelor, care au atestat perfecta funcţionare a radioemiţătorului de 6 waţi, au fost precizaţi parametrii traiectoriei. În mod inexplicabil staţia urmează o traiectorie complet diferită de cea calculată, conform legilor mecanicii cereşti ! Se presupune că modificarea ar putea fi provocată de intrarea staţiei într-un cîmp de forţe necunoscute... Al doilea set de semnale, recepţionat după un interval relativ redus, a durat mai puţin, dar a fost mai „dens" şi oarecum mai puternic ! Operatorii au declarat că au avut senzaţia că robotul spaţial a „învăţat" să-şi comprime în frecvenţă semnalele şi ar evolua pe o traiectorie de... revenire spre Terra ! Repetăm : mesajul este strict confidenţial"...

S-ar putea ca un asemenea telex senzaţional privind soarta staţiei automate interplanetare „Pioneer"-10, care la 13 iunie 1983 a ieşit în afara limitelor sistemului solar, să fie transmis de observatoarele terestre peste un anumit număr de ani, de ordinul zecilor, dacă nu al sutelor... ! Un astfel de eveniment ar oglindi aproape cert întîlnirea staţiei automate cu o altă civilizaţie (sau măcar a emisarilor acesteia !) şi ar reprezenta materializarea visurilor tuturor celor care au sprijinit ideea că nu sîntem singuri în Univers...

MESAJ DIN AUR PENTRU ETERNITATE

De fapt, părerile specialiştilor sînt deosebite, chiar opuse : în timp ce astrofizicianul sovietic Iosif Sklovski nu crede ca în Galaxie să mai existe o altă civilizaţie în afara celei terestre, astrobiologul Carl Sagan — cel care, relativ recent, ne-a încîntat imaginaţia prin serialul ştiinţific difuzat şi de televiziunea noastră — apreciază la un milion (!) numărul posibil de civilizaţii în Galaxie ! La insistenţele sale, dealtfel, au fost plasate pe una din antenele staţiilor „Pioneer"—10 şi „Voyager" cîte un mesaj destinat — peste veacuri — eventualilor noştri fraţi într-o raţiune !

Fără îndoială, atunci cînd a propus şi susţinut cu tărie ideea, Sagan ştia despre cercetările făcute în 1964 de astronomul Van de Kamp de la observatorul Sproul din S.U.A. asupra **stelei Barnard**, una dintre cele mai apropiate de Soare. Această stea posedă un satelit, o planetă cu o masă de 1,5 ori mai mare decît cea a lui Jupiter, evoluînd, pe o orbită alungită, pe care o parcurge o dată în 24 de ani terestri. Desigur, nici Van de Kamp şi nici Sagan nu cred că aici există o civilizaţie. Dar ei afirmă că din cele aproximativ 200 miliarde de stele existente în Galaxie, mare parte sînt înconjurate de sisteme planetare proprii, despre care noi nu avem deloc informaţii. Şi este foarte probabil ca unele din acestea să poată îndeplini condiţiile adăpostirii vieţii şi chiar o viaţă superior organizată... Aşadar, admiţînd că la fiecare 10 miliarde de planete ar exista una similară Terrei şi ţinînd seama de conţinutul stelar al Galaxiei, Sagan trage concluzia că „Pioneer"-10 are o şansă la **100 miliarde** de cazuri să întîlnească în următoarele 10 milioane de ani una din cele două sute de mii de sisteme planetare posibil să fie locuite de fiinţe raţionale... Desigur, mai trebuie menţionat că acest sistem stelar ar trebui să fie sediul unei civilizaţii capabile să detecteze „intrusul", să-l intercepteze, să-i observe şi să-i descifreze mesajul, poate chiar fără dificultăţi...

Cît priveşte descifrarea, Sagan nu a mai lăsat-o în voia calculului probabilităţi-

Deocamdată în proiect, mîine, poate, în realitate este şi această idee a creării unei imense centrale solare în spaţiul cosmic care să furnizeze Pămîntului energie

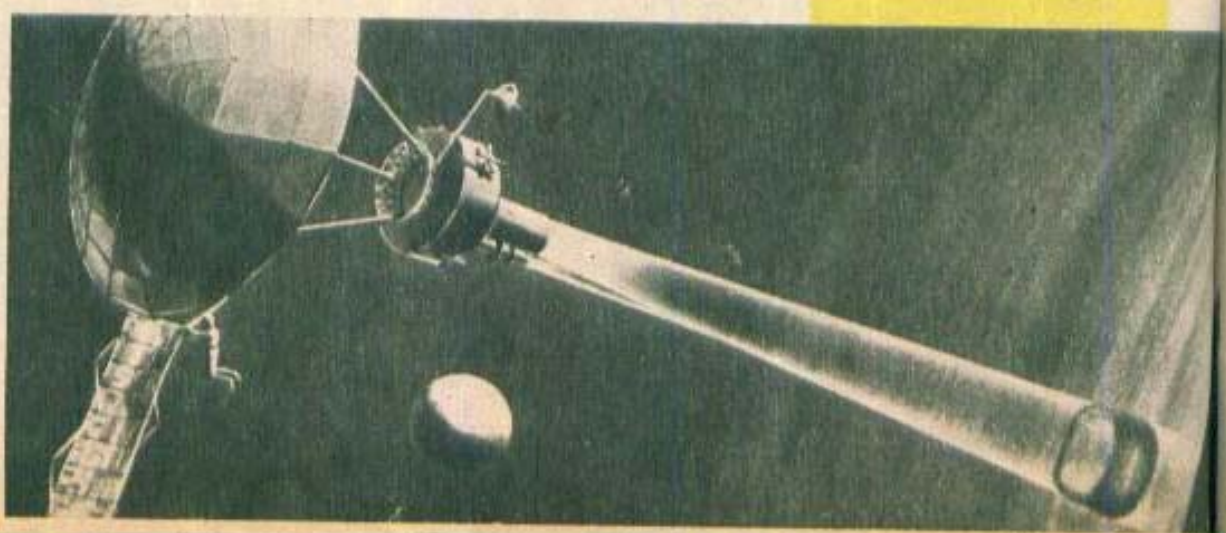

Două desene fantastice ale artistului sovietic Andrei Socolov : o stație automată pe planeta Venus și startul unei nave interplanetare de pe un cosmodrom cosmic

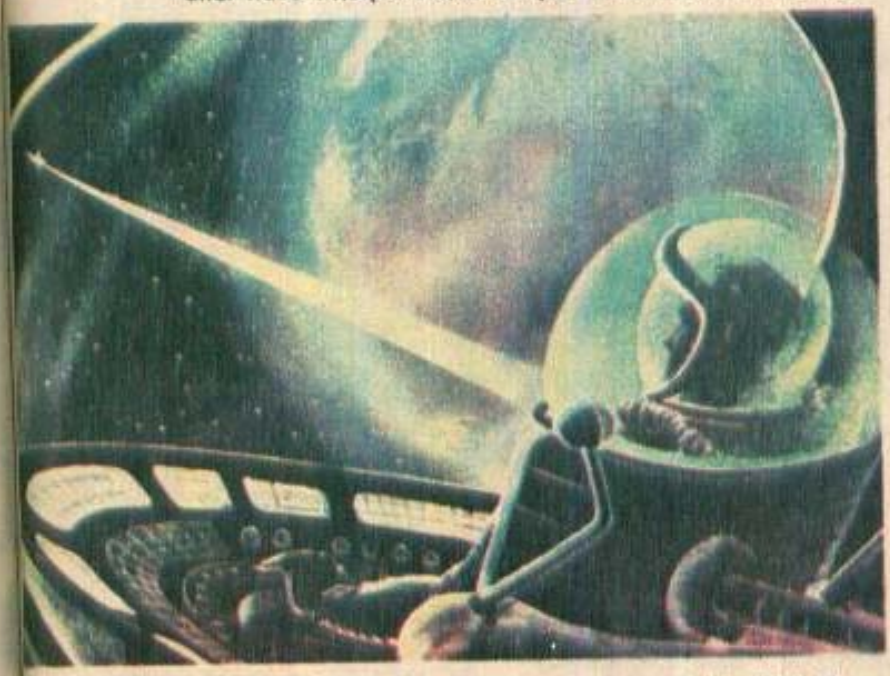

lor, care și așa a avut multe simplificări, fiind efectuat cu raționamente și ipoteze terestre ! (Un exemplu : dacă tehnologia spațială curentă nu permite radiodetectarea și interceptarea unui corp artificial intrat în sistemul nostru solar, NU înseamnă că aceasta este și situația în cazul altor civilizații din Galaxia noastră sau din alte galaxii !).

Ca urmare, pe o plăcuță din aluminiu aurit a fost gravat un mesaj pentru... eternitate (!). El este astfel conceput, și mai ales încrustat, încît factorii agresivi ai Cosmosului să nu-l șteargă mai devreme de 100 milioane de ani terești ! Și iată ce este scris — mai precis, ca inscripție — pe plăcuță : în stînga sus sînt trasate două cercuri legate printr-o bară orizontală reprezentînd cele două stări ale atomului de hidrogen, cel mai răspîndit element din Cosmos. În partea de jos a plăcuței sînt simbolizate prin cercuri de diametre diferite (și la distanța respectînd oarecum realitatea la scară) Soarele și planetele, avînd transpuse în sistem binar date ce indică diametrele respective. Din dreptul punctului ce materializează planeta de origine a stației este reprezentată traiectoria urmată de robotul spațial „Pioneer"-10. Centrul plăcuței cuprinde mesajul în sine : în stînga sînt figurate prin linii radiale, orientate diferit, direcțiile celor 14 radiosurse (pulsari) cunoscute la data respectivă, indicîndu-li-se, tot în sistem binar, și frecvențele de emisie la data lansării stației ; deoarece a fost marcată și frecvența de emisie a hidrogenului galactic, aceasta va permite găsitorilor stației să poată stabili data lansării ei de pe a treia planetă interioară a sistemului stelei din clasa B numită Soare... În partea centrală-dreaptă a plăcuței sînt gravate siluetele — nuduri în picioare — ale unui bărbat care salută, pașnic, cu mîna dreaptă ridicată și a unei femei, a căror înălțime este precizată prin amplificarea cu 8 a lungimii de undă a hidrogenului. Dimensiunile nudurilor permit aprecierea caracteristicilor geometrice ale stației „Pioneer"-10 conturată la rîndu-i în chiar mijlocul plăcuței aurite.

CEL MAI LUNG TRASEU INTERPLANETAR!

Lansată la începutul lunii martie 1972, stația „Pioneer"-10 a avut ca principal obiectiv observarea și transmiterea de date despre Jupiter și „minisistemul său planetar" ! Ca urmare, **totul** a fost calculat pentru o misiune de cel mult doi ani (!), mai puțin puterea emițătorului și, bineînțeles, mesajul destinat altor lumi ! După patru luni de la lansare, „Pioneer"-10 a avut de înfruntat „grindina" brîului de asteroizi dintre Marte și Jupiter, din care a ieșit în februarie 1973 fără nici o defecțiune. Este drept, au fost aproximativ 30 de secunde de mare tensiune pentru observatorii de la Pasadena și Mountain View, dar, din fericire, nici un asteroid nu s-a apropiat la mai puțin de... 9 milioane km de robotul terestru. Mai perseverentă în schimb, pulberea cosmică a „lovit" de 75 de ori stația în perioada iulie 1973—februarie 1974. În orice caz, teoria conform căreia ar fi existat cîndva o planetă între Marte

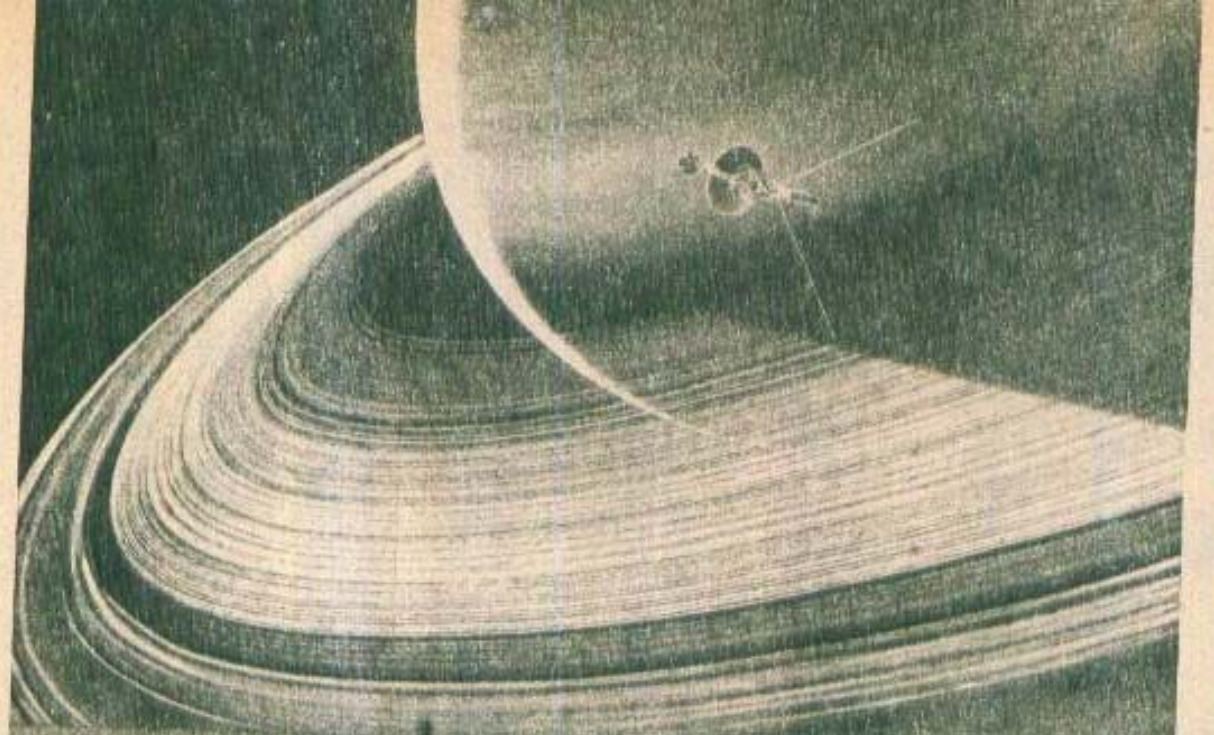

Inelele de gheață ale planetei Saturn, așa cum au fost recent relevate de către sondele spațiale

și Jupiter a fost din nou negată, fiind infirmată, totodată, și ipoteza că meteoriții ce ajung pe Terra ar proveni din zona acestei centuri de asteroizi.

Sonda „Pioneer" s-a apropiat de Jupiter prin partea sa sudică, explorindu-i mai întîi regiunile australe ; traiectoria stației și viteza acesteia au suferit puternica influență a cîmpului gravitațional al acestui mare corp ceresc. La 3 decembrie 1973 „Pioneer"-10 a survolat planeta la circa 130 000 km, ieșirea din zona teoretică de atracție joviană făcîndu-se cu viteza de 10 km/s !

Traiectoria prestabilită pentru stația „Pioneer"-10 prevedea și cercetarea satelitului Io, mai mare decît Luna (raza de circa 1 830 km) care evoluează la circa 420 000 km de centrul planetei. „Pioneer"-10, în cele 91 secunde cît a durat ocultația satelitului Io, a stabilit că acesta are atmosferă și ionosferă aproape tot așa de densă ca și a planetei Venus.

La începutul lunii februarie 1976, „Pioneer"-10 a depășit nivelul planetei Saturn, aceasta găsindu-se mult mai departe de locul cînd i-a fost intersectată orbita ! În acel moment aparatele de la bordul stației NU au mai înregistrat fluxul de particule încărcate de la Soare, cunoscut sub numele de vînt solar ! Fenomenul a durat aproape 24 de ore, timp în care sonda a traversat „coada" magnetosferei joviene. A fost evidențiat faptul că magnetosfera planetei Jupiter, lungă de 14 milioane km (!), determină pe Saturn adevărate furtuni magnetice !

Demn de amintit că, deși Jupiter a fost survolat destul de departe (circa 135 000 km), puternicul său cîmp gravitațional a imprimat sondei așa-numitul fenomen de „propulsie gravitațională", care a grăbit momentul ieșirii ei din sistemul solar, stația avînd o viteză de aproximativ 16,7—16,8 km/s !

O VITALITATE DE NESPERAT!

La începutul anului 1977, de la aproximativ 2 miliarde de km de Terra, „Pioneer"-10 transmitea cu regularitate date despre poziția sa, dacă continuă să „vadă" steaua Aldebaran din constelația Taurului și un „buletin astrofizic" despre Soare ! După cum s-a mai menționat, după alți 6 ani, stația a părăsit sistemul solar, fără însă a abandona „bunul obicei" de a face confidențe terrienilor asupra peregrinărilor sale.

După ce a suportat „rafalele" de unde radio și radiații jupiteriene și a străbătut tot sistemul solar, „Pioneer"-10, cu o vitalitate de nesperat, împărtășește încă celor de la Mountain View, la intervale regulate, informații despre creșterea temperaturii solare (de la 5 000 la 15 000°) și a vitezei vîntului solar (pînă la 160 000 km/oră). Pînă îi va întîlni pe extratereștri (!) sau va ajunge la steaua Aldebaran (peste 1,5 milioane de ani !), „Pioneer"-10 are „sarcina" să comunice date destinate să aducă lumină în problema celei de-a 10-a planete a sistemului solar, a existenței unei „pete negre" în Galaxie și chiar a undelor gravitaționale de foarte mare lungime de undă. Nu sînt excluse nici alte surprize de care, poate, vom avea parte mai devreme decît bănuim... !

Conf. dr. ing.
Florin ZAGĂNESCU
Secretar științific
al Comisiei
de astronautică
a Academiei

VĂ INVITĂM SĂ FACEȚI CU NOI

O CĂLĂTORIE SPRE CENTRUL PĂMÎNTULUI

Fără îndoială, mulți dintre dumneavoastră ați citit în adolescență și, poate, vă mai aduceți aminte de acea fantastică „călătorie spre centrul Pămîntului" a lui Jules Verne, scriitorul care a incitat fantezia și a dominat copilăria atîtor generații. Eroii acestui roman purced în măruntaiele Pămîntului prin craterul unui vulcan din Islanda și după un palpitant și aventuros drum prin caverne subpămîntene, abisuri și prăpăstii fără fund, pe mări subterane bîntuite de uragane, furtuni și teribile lupte între monștri marini, prin păduri uriașe populate de o întreagă faună a erei terțiare, din care nu lipseau dinozaurii și ihtiozaurii, se reîntorc pe suprafața Pămîntului prin gura vulcanului Stromboli din Marea Mediterană.

Desigur, tot ce au văzut eroii lui Jules Verne în această imaginară călătorie reflectă, în bună măsură, gradul de cunoaștere științifică a oamenilor de la mijlocul secolului trecut asupra structurii și compoziției Pămîntului. Care este astăzi, după mai bine de un secol, adevărul asupra unei eventuale călătorii spre centrul Pămîntului, ce a adus nou știința în cunoașterea adîncurilor planetei noastre vom afla din cele ce urmează.

Cînd omul a ajuns la concluzia că Pămîntul pe care îl locuiește este o sferă ce plutește în spațiu, s-a născut imediat întrebarea : sferă, dar... cu ce este umplută ? O întrebare tulburătoare, cu atît mai mult cu cît șansele și posibilitățile de a răspunde exact sînt extrem de reduse. Prezența omului spre „măruntaiele" Pămîntului este consemnată doar pînă la aproape 4 km într-o mină din Africa de Sud (mina Deep Levels din Carletonville) ; iar prin foraje — pînă la peste 12 km (sonda Kola SG-3, U.R.S.S.).

Dar ce reprezintă aceasta în raport cu cei 6 370 km cît este drumul pînă la centrul Pămîntului ! Singura posibilitate de a afla ce se află dincolo de primii 10 km ai scoarței terestre constă în recepționarea mesajelor ce, eventual, ajung de acolo pînă la suprafață. Și, cu toate că asemenea mesaje sînt foarte puține, omul de știință modern, avînd imaginație și înarmat cu un puternic aparat matematic, a reușit să închege un tablou

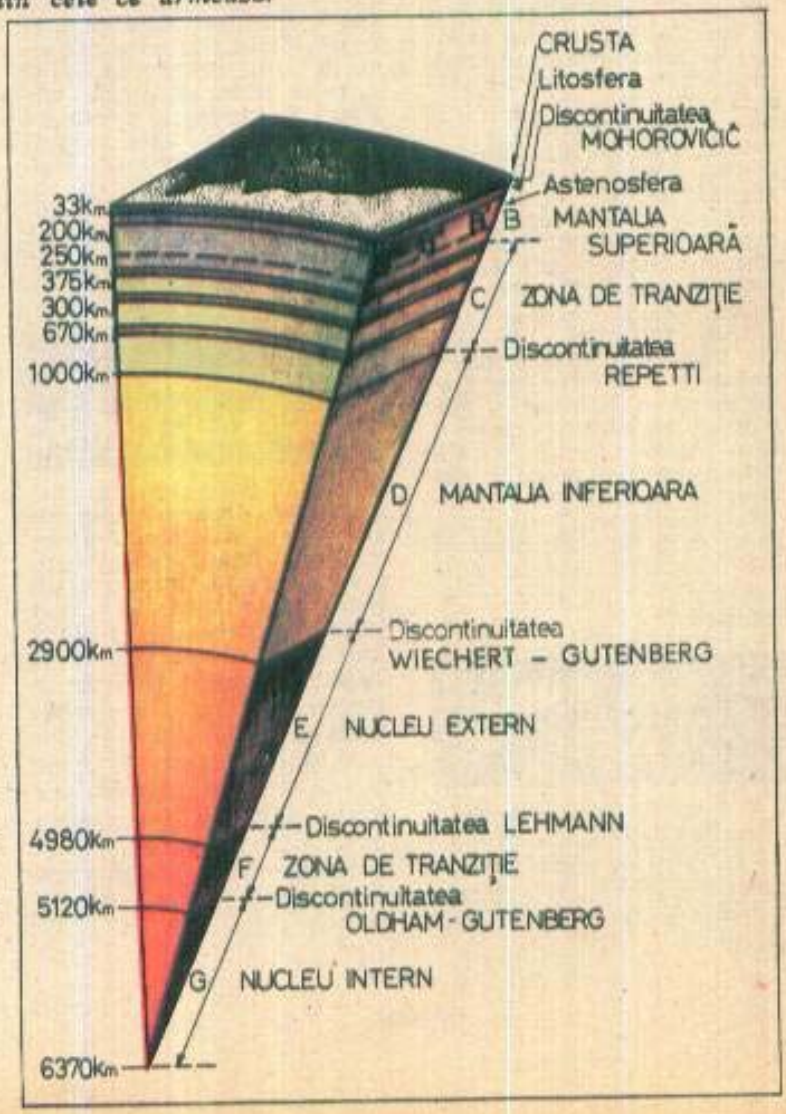

coerent și veridic al interiorului globului, tablou ce este necontenit perfecționat cu mereu alte elemente cunoscute.

INFORMAȚII PE UNDE... SEISMICE

Cutremurele constituie principala sursă de informare asupra structurii Pămîntului datorită undelor seismice care străbat întreg globul. După timpul necesitat de aceste unde ca să ajungă dintr-un loc la altul se poate deduce viteza lor, dependentă la rîndul ei de densitatea materialului pe care-l străbate, fapt studiat detaliat de geologul englez R.D. Oldham la începutul secolului nostru. Totodată, în 1909, geofizicianul croat A. Mohorovičič, studiind un cutremur ce a afectat Peninsula Balcanică, a descoperit că schimbarea vitezei undelor are loc brusc, la o adîncime de 50—70 km, ca și cum în acel loc ar exista o discontinuitate pronunțată între două pături cu caractere fizice distincte, pături ce au primit denumirea de **crustă** (cea superioară) și **manta** (cea inferioară). Pe drumul deschis de Mohorovičič au fost descoperite în decursul timpului și alte discontinuități, cum ar fi cea care separă mantaua de nucleul Pămîntului, apoi în cadrul mantalei au fost identificate o manta superioară și alta inferioară, iar în cadrul nucleului a fost separat un nucleu extern și unul intern. Astăzi se admite că globul poate fi divizat în șase pături, desemnate convențional cu litere de la A la G și că, în afara subdiviziunilor mantalei și nucleului, există și zone de tranziție.

SIAL, SIMA ȘI NIFE

A doua sursă de informare asupra interiorului globului terestru o oferă studiul densității. Din analiza densităților se ajunge la o altă constatare interesantă — respectiv că densitatea medie a rocilor trebuie să crească treptat, ajungînd în centru de 4 sau 5 ori mai mare decît la suprafață.

Plecînd de la aceste date, geologul austriac E. Suess a ajuns la concluzia că în glob există trei pături distincte din punct de vedere al constituției lor chimice și petrologice.

O pătură superioară, ce ar corespunde cu crusta, este constituită, mai ales, din roci în care domină elementele siliciul și aluminiul, de unde numele de **Sial.** Apoi o pătură mai densă, corespunzătoare mantalei, în care preponderenți sînt compușii siliciului și magneziului, de unde numele de **Sima,** și, în fine, nucleul, cu o compoziție de nichel și fier, de unde numele de **Nife.**

O asemenea împărțire este confirmată și de natura meteoriților ajunși pe Pămînt, mesageri ai sistemului planetar, ce se prezintă sub trei forme : meteoriți pietroși, formați din oxizi de siliciu, meteoriți sulfidici, formați din sulfuri metalice, și meteoriți feroși, în care predomină fierul și nichelul. După cum se observă, cele trei tipuri de meteoriți corespund perfect celor trei pături propuse de Suess : **Sial. Sima și Nife.** Este ca și cum o planetă similară Pămîntului s-a dezagregat în trecutul îndepărtat, resturile ei ajungînd, din cînd în cînd, pînă la noi.

NUCLEUL — SOLID SAU LICHID ?

Datele observaționale acumulate în decursul timpului au arătat că această structură a globului este, totuși, prea simplistă. Pentru a se putea interpreta în mod corect valorile densității trebuie să se țină seama și de alți factori, cum ar fi temperatura și presiunea. Bunăoară, din mine și din măsurătorile făcute în sonde, se știe că **temperatura crește odată cu adîncimea :** aproximativ un grad la fiecare 33 m sau, altfel spus, cu 3 grade la o sută de metri.

Este ceea ce se numește **gradientul geotermic,** un indicator foarte variabil, depinzînd mult de natura scoarței. De pildă, dacă această creștere s-ar realiza automat, mecanic, dacă acest gradient s-ar menține constant ar însemna ca temperatura să fie în centrul Pămîntului de 19 000° C. Ba mai mult, încă de la adîncimea de 33 km temperatura ar urma să ajungă la 1 000° C, **ceea ce ar face ca acolo toată materia să fie în stare lichidă.** Or, **datele seismice arată că în interiorul Pămîntului totul este solid și rigid, în afara nucleului extern care pare să aibă o stare lichidă,** constatare dedusă din faptul că el nu lasă să treacă anumite unde seismice, așa-numitele unde transversale. Și atunci care este explicația ?

Există un factor care poate să producă întîrzierea topirii materiei la temperaturi mari — și acesta este **presiunea. Cu cît crește presiunea, cu atît temperatura de topire trebuie să fie mai ridicată.** Or, spre interiorul Pămîntului presiunea crește din cauza „stivei de materie" acumulată deasupra. În același timp, o creștere a presiunii duce și la o „îndesare" a materiei, deci la mărirea densității.

Se constată, așadar, că există o strînsă dependență și îmbinare de factori de care trebuie să se țină seama atunci cînd se studiază compoziția interiorului globului. Vitezele undelor seismice ne dau anumite informații asupra **densității materiei la diferite adîncimi.** Ea trebuie să corespundă unei anumite stări de agregare a materiei (solid-semitopit-topit) care poate dăinui numai existînd un anumit raport între temperatură și presiune. În plus, mineralele, avînd densități bine determinate, pot exista doar între anumite limite de temperatură, fapt care restrînge posibilitățile de combinare a presiunilor cu temperaturile. Punînd la calculator toți acești parametri, oamenii de știință au obținut un mare număr de modele, din care doar puține rezistă unei confruntări cu datele concrete cunoscute.

O DISECȚIE PRIN... GLOBUL TERESTRU

Pe scurt, în stadiul actual al cunoștințelor, imaginea pe care geologii o au despre interiorul globului este următoarea.

De la suprafață și pînă la o adîncime de 10—70 km se întinde crusta (zona A). Variațiile de grosime se datorează faptului că **sub oceane ea este extrem de subțire, mantaua ajunge aici pînă aproape de fundul oceanului,** în timp ce **sub continente este cu mult mai groasă.** Crusta este constituită, la rîndul său, din două pături : cea **superioară,** *sialică,* denumită **„stratul granitic",** și **pătura inferioară, denumită „strat bazaltic",** care este de natură *simică.* Cele două pături sînt separate prin discontinuitatea seismică a lui Conrad. Se constată așadar că limita între Sial și Sima nu coincide cu limita dintre crustă și manta care, sub continente, se află în cadrul crustei.

Sub crustă urmează **mantaua superioară** (zona B), separația făcînd-o discontinuitatea Moho — prescurtarea de la numele descoperitorului Mohorovičič. Mantaua superioară este, la rîndul său, subîmpărțită în alte trei pături. Dintre acestea pătura din mijloc este foarte interesantă deoarece în cadrul ei undele seismice suferă o întîrziere.

Acest lucru duce la concluzia că materia de aici se află în stare semitopită, fiind deci un strat de rezistență redusă, de unde și numele de **astenosferă** (înveliș slab). Acest strat fluid are un rol hotărîtor în teoriile moderne ale dinamicii globului, deoarece permite alunecarea și deplasarea a tot ceea ce se află deasupra, adică a crustei împreună cu stratul superior al mantalei. Dealtfel, aceste două formațiuni reunite sub numele de **litosferă** joacă un rol important în actualele teorii tectonice.

Se consideră că litosfera este segmentată în blocuri independente, de dimensiuni variabile, ce cuprind întreaga parte superioară a globului și poartă numele de **plăci.** Plăcile litosferice formează un adevărat mozaic, încingînd întreaga suprafață a globului — iar din mișcările lor, unele în raport cu celelalte, iau naștere principalele procese geologice : vulcanii, cutremurele de pămînt, munții, oceanele și substanțele minerale utile.

Or, **mișcarea plăcilor litosferice este posibilă numai datorită stării semilichide a stratului pe care stau** — a astenosferei. Ea are o grosime de 150 km și se întinde de la adîncimea de 100 km pînă la 250 km. Sub ea se află cel de-al treilea strat al mantalei — denumit **mezosferă** — care are o compoziție normală de corp solid.

În ansamblu, mantaua superioară ajunge pînă la o adîncime de aproximativ 375 de km. Sub ea se găsește **o zonă de tranziție** (zona C) de circa 625 km, care se întinde pînă la discontinuitatea lui Repetti, aflată la 1 000 km adîncime.

Mantaua inferioară (zona D) înregistrează în continuare o creștere și mai accentuată a densității, dar mai ales a temperaturii (circa 2 100° C) și presiunii (peste 1 370 000 atmosfere). Ea este formată, probabil, dintr-un amestec omogen de fier, nichel și siliciu, eventual sulf, într-o stare de agregare solidă, dar cu compoziția unui lichid metalic.

IMPONDERABILITATE ÎN... CENTRUL PĂMÎNTULUI

La 2 900 km adîncime (discontinuitatea Wiechert—Gutenberg) se întîmplă un fenomen remarcabil : undele seismice transversale se opresc, ceea ce arată că mediul de dedesubt este în stare lichidă. Este **nucleul extern** (zona E). Se crede **că ar fi constituit dintr-un lichid omogen — un amestec de nichel și fier — în cadrul căruia temperatura crește în continuare, pînă la 3 000°C, iar presiunea depășește trei milioane de atmosfere.**

Mai interesant este însă ce se întîmplă cu **gravitația.** Se știe că aceasta este forța cu care globul pămîntesc atrage obiectele spre centrul său din cauza masei lui foarte mari. Avînd în vedere că de la suprafață spre interiorul Pămîntului densitatea materialelor constituente crește continuu, va crește și valoarea accelerației gravitaționale. Dar, odată cu creșterea adîncimii, raza sferei care exercită atracția este tot mai mică, astfel că acest factor ajunge să precumpănească asupra creșterii densității și valoarea accelerației gravitației începe să scadă. De la 10 m/sec^2, cît este la limita manta-nucleu, scade la jumătate în cadrul nucleului, pentru a ajunge **zero** în centrul Pămîntului.

Sub nucleul extern urmează, după discontinuitatea Lehmann, o subțire **zonă de tranziție** (zona F), de numai 140 km grosime, după care, începînd de la o adîncime de 5 120 km, unde se plasează discontinuitatea Oldham — Gutenberg, *s-ar afla* **nucleul intern** (zona G). Acesta se află, probabil, într-o stare foarte specială. Temperatura ajunge la **circa 4 000° C,** ceea ce ar lăsa impresia că este lichid. Dar **presiunea colosală, de peste 3 640 000 atm. îl ține totuși în stare solidă,** fapt demonstrat de propagarea undelor seismice longitudinale. Viteza acestora indică o densitate, de asemenea, considerabilă, lucru explicabil numai presupunînd o stare particulară a materiei : probabil atomi de fier și nichel cu structura deformată, un amestec de nuclee și electroni înghesuiți unii în alții.

Desigur, asupra naturii și caracteristicilor nucleului intern există doar speculații, fiind concepute mai multe modele acceptabile pentru a-l explica, așa cum există mai multe teorii care să demonstreze de ce nucleul extern este în stare lichidă. Dealtfel, nesiguranța în ce privește constituția Pămîntului crește cu cît pătrundem mai mult în adîncime. Aceasta este, fără îndoială, o situație temporară, deoarece mintea iscoditoare a omului va găsi noi posibilități de investigare care să-i permită să se apropie cît mai mult de adevăratul răspuns la una dintre cele mai tulburătoare întrebări ale oamenilor : ce se află în interiorul globului terestru ?

Dr. Marcian BLEAHU